Balkan Edebiyat Ödülü / 1997

Türk Edebiyatı / Roman

Hiç bu kadar güzel bir kitap okumadım.
Elia Kazan

Zülfü Livaneli

Engereğin Gözü

DK

ENGEREĞİN GÖZÜ

Yazan: Zülfü Livaneli

© Ömer Zülfü Livaneli, 1996

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Dijital Yayın Tarihi: Ekim 2012 / ISBN 978-605-09-1057-5

Kapak tasarımı: Geray Gençer

Kapaktaki tablo: Paul Désire Trouillebert, *La charmeuse de serpents* (1880)

Resimler: Mahmut Karatoprak

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / **Faks** (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr/editor@dogankitap.com.tr/satis@dogankitap.com.tr

Engereğin Gözü

Zülfü Livaneli

XVII. yüzyılın büyük yazarları, yıldız falına, tarih ilmine meraklı Naimâ ve Evliya Çelebi'nin rahat divanlarındaki kanaviçe yastıklara dayanmadan bu kitabı yazmam mümkün olamazdı. Esin kaynağı olan müthiş üslupları ve alıntı yaptığım cümleleri için onları tekrar tekrar saygıyla anıyor ve bu romanın, onların büyük eseri yanında, alçakgönüllü bir dipnotu olarak algılanmasını diliyorum.

Gün kavuşurken köye bir adam geldi ve peygamber olduğunu söyledi. Köylüler adama inanmadılar, "İspat et!" dediler.

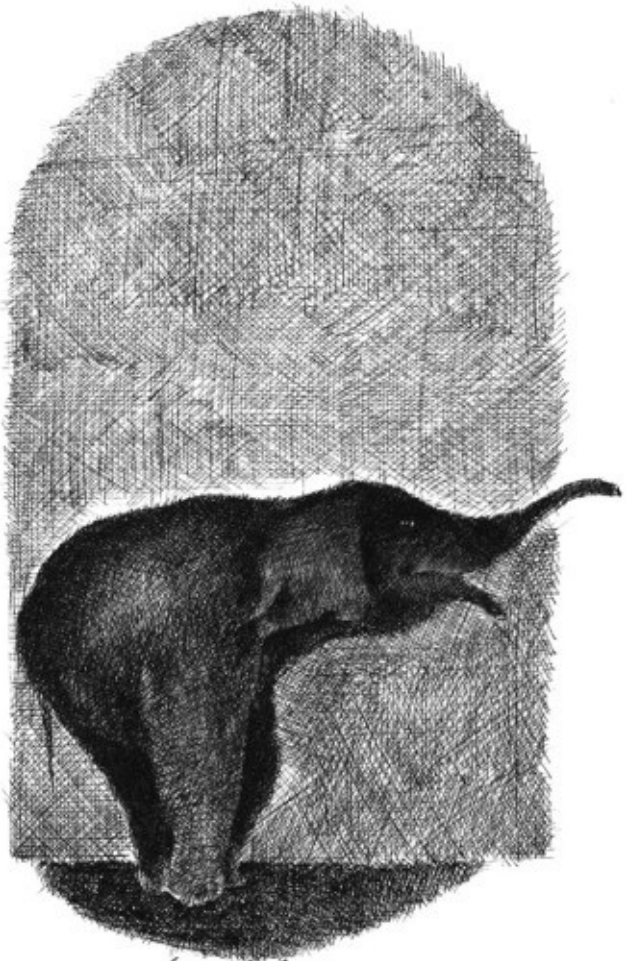
Adam karşılarındaki eski suru gösterdi ve "Eğer bu duvar konuşur ve benim peygamber olduğumu söylerse inanır mısınız?" diye sordu.

Köylüler, "Elhak, inanırız!" dediler.

Adam duvara döndü ve elini uzatarak, "Konuş ya duvar!" buyurdu.

Bunun üzerine duvar dile geldi ve şöyle dedi:

"Bu adam peygamber değildir. Sizi kandırıyor. Peygamber değildir."

Alametler

Kimilerine eksik bir adam gibi görünsem de, yüreğim biliyor ki, şu anda dünyada, yaşamının anlamına varmadan kader rüzgârının önünde sürüklenip giden milyonlarca kişiye göre fazlalıklarım da var.

Ölümlülerde pek ender rastlanan bir bilgi birikiminden ve önseziden söz ediyorum. Zaman zaman bilgeliğimin sınırlarını kavramakta güçlük çektiğimi itiraf etmeliyim.

Altın varak üstüne işlemeler, nadide çiniler, murassa sorguçlar, kılaptan kaftanlar, sedef kakmalar, yeşim ve akik süslemeler, samur kürkler arasında ve İmparatorluk başkenti Konstantiniyye'nin dillere destan olmuş sarayında yaşayan benim gibi bir soylunun herkesi şaşırtması ve saygılı bir boyun eğiş yaratması gerekirken, nedense her zaman böyle olmaz.

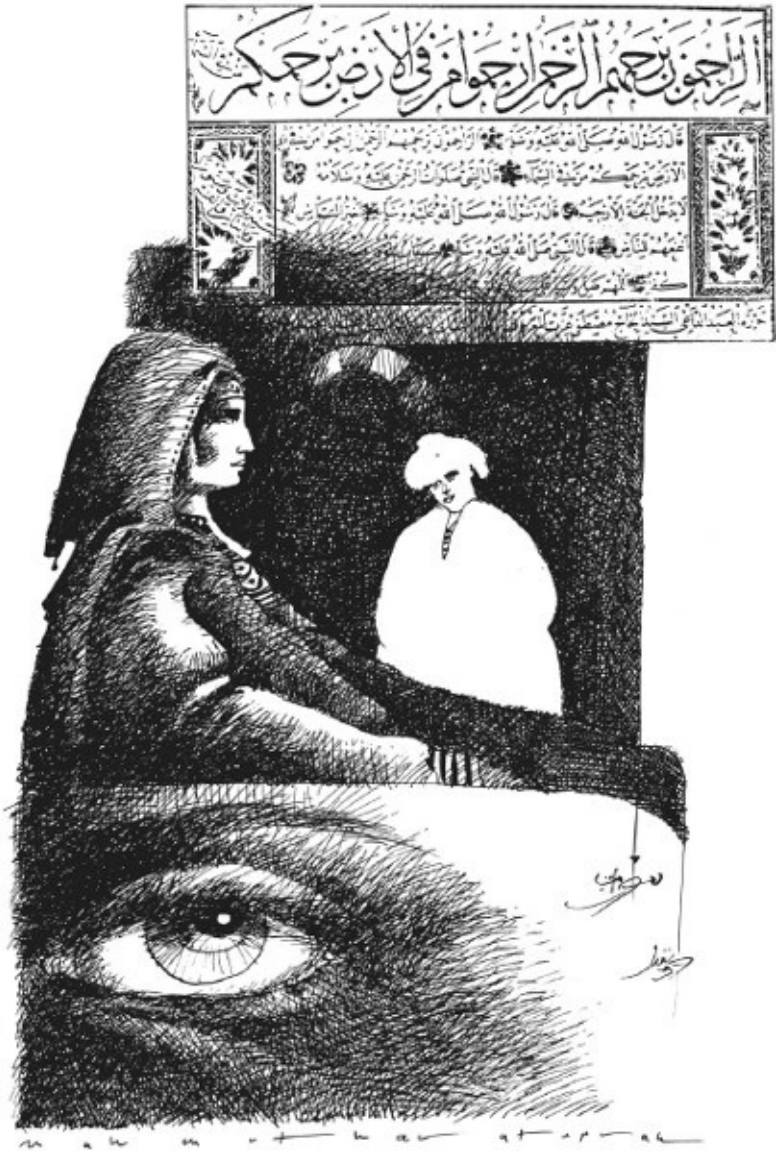
Osmanlıcayla yetinmeyip Latin, Yunan, İtalyan, Arap ve Fars dillerinde arka arkaya dizdiğim ve bin bir imayla süslenmiş nükteli sözlerim karşısında çoğu kişi yüzüme bel bel bakmakla yetinir; o zaman ben, yüksek bilginin bu zavallı ölümlüler için fazla geldiğini anlar ve düşüncelerimi beynimin kıvrımlarına gömerek, karşımdakini bağışladığımı, cehaletinden ve zavallılığından dolayı onu suçlamadığımı belirten bir ifade takınırım. İşte beni meşhur eden ve saray halkı arasında durmadan konuşulan meşhur gülüşüm o zaman gelir yerleşir dudaklarıma. Bunun nasıl bir şey olduğunu ve ne kadar etkili göründüğümü anlayabilmek amacıyla, arkası gümüş oymalı ve uğursuzluk getirmemesi için duvarda her zaman gümüş tarafı dışa bakar durumda asılı olan aynayı ters çevirir ve kendimi süzerim, ama ne yazık ki o çarpıcı gülüşü görmem mümkün olmaz. Çünkü bu kez kendi siyah yüzüme, basık burnuma; sarığın altında ezilmiş, artık kırlaşmaya başlamış kıvır kıvır saçlarıma ve akları belermiş zeytin karası gözlerime bakmaktayımdır. O küçümserken bağışlayan, anlayışlı ve kibirli gülüşü kendime karşı nasıl kullanabilirim ki? Bu yüzden saraydaki içoğlanlarını, haremdeki kızları, mutfakçıları, oduncuları, zağarcıları onca etkileyen ve şefkatle sarsarak kendilerine duydukları güveni yok eden meşhur gülüşümü görme

imkânım olmaz. Bu durum ancak benden başkalarına tanınan bir ayrıcalık. Ama onlar farkında mı bilmiyorum. Çünkü bu gülüşü takınarak yüzlerine baktığımda bile, bazılarının suratındaki bön ve salakçasına mutlu ifade silinmiyor. Hatta yüzüme tuhaf tuhaf bakıyorlar denebilir. Böyle bir görüntü karşısında hep kapı arkasındaki yerinde duran kalın sopaya hamle ediyorum ve sopayı elime almamla birlikte, mutlu aptalların yüzlerindeki ifadenin değiştiğini, gözlerinin korkuyla kaçıştığını görme zevkine erişiyorum.

Zaten haremdeki kızların kadınca güzellikleri de ancak bu ifadeyle ortaya çıkıyor. Gerçeği kavradıklarını gösteren bir anlatım oluyor bu.

Bu ifadede bir küçümseme izi sezmiyorum artık. Beni bir erkek olarak görmedikleri kuşkusundan kurtuluyorum. Sopayla korkutulan güzel kadınların karşımda yumuşacık boyun eğişlerinin tadını çıkarıyorum. Dünyanın en güçlü erkeği olarak duyumsuyorum kendimi.

Kalın sopayı hafifçe dağılan saçlarında, boyunlarında, narin omuzlarında, kollarında gezdiriyorum. İçim huzurla doluyor.

الراحمون يرحمهم الرحمن ارحموا من في الأرض يرحمكم

Dünyanın her köşesinden toplanmış bu güzel kızların ufak bir kusuru var. Hepsi biraz soluk renkli. Belki güneşi görmemelerinden ileri geliyor bu, ama ne yazık ki en güzel ten rengi olan kahverengi-siyah alaşımından yoksunlar. Dünyanın kutlu bölgeleri içinde en fazla Afrika'da rastlanan koyu ten, kalın dudak, kıvırcık saç gibi üstünlükler, bu sarışın, çakır gözlü kızlarda gereken saygıyı ve hayranlığı uyandırıyor mu, merak ediyorum. Zaman zaman, bana gösterdikleri saygı, zekâmın ve bedenimin üstünlüklerine değil de sadece elimdeki sopaya bağlıymış gibi geliyor; hepsinden kuşkulanıyorum ama sonra kimsenin bu kadar aptal ve kör olamayacağını düşünüp avunuyorum.

Bu kadar mükemmel bir gövdenin alt kısmında ufacık bir eksikliğin bulunması, kızları böylesine derinden etkileyebilir mi bilemiyorum. Ona bakılırsa, dünyanın en mükemmel insanı olan, beni bile gölgede bırakan Efendim hariç, herkesin ne iğrenç kusurları var!

Hatasız yaratılmış olan tek kişi benim Efendim: Padişah Hazretleri!

Ama o da bu kızlardan bazılarını kırk yılda bir görüyor.

Bunun dışında, her gün başlarında ben varım. Bir kaz sürüsü gibi güdüyorum onları. Cehaletleri ve aptallıklarıyla alay etme hakkını elimde tutuyorum. Kendilerine öğretilen şarkılar, sabahtan akşama kadar işledikleri iğne oyaları, bildikleri ve unuttukları yabancı diller ve haftada bir kez bahçeye çıkarıldıklarında havuzda oynadıkları su perisi oyunları bile benim mutlak efendi üstünlüğümü sarsamıyor.

Kısacası, eşsiz bir bilgi hazinesi, kâmil insan mertebesine ermiş bir bilge, yerine göre hem şefkatli hem acımasız davranmasını bilen bir yönetici ve ilerleyen yaşına rağmen güçlü kaslarını ve Afrikalı duruşunu başının mağrur dikliğiyle tamamlayan ben, bu ölümlü dünyada bir tek efendinin önünde boyun eğerek erdemimin ve sadakatimin değerini artırıyor ve onun övgülerine mazhar oluyorum.

Artık anlamaya başladığınızı ummak istiyorum. Eğer, parşömen üzerine nesih harfleriyle yazdığım bu notları okuyan sizler de anlayışsız ve cahil çıkarsanız, elimden hiçbir şey gelmez. Çünkü ne yazık ki, size ulaşabilecek bir sopaya sahip değilim.

Mutluydum ve ömrüm böyle sona erecek sanıyordum, ama yanılmışım. Çünkü günün birinde uğursuzluk alametleri başlayıverdi ve bununla birlikte de yalnız benim değil, bütün imparatorluğun huzurunu kaçıracak olaylar baş gösterdi.

İlk işaret, bedenimin en değerli parçasını sakladığım kavanozun yere düşüp parçalanmasıydı. Kavanozun somaki mermerler üzerinde tuz buz olup zavallı et parçalarının mecalsizce ortalığa saçılması bile felaketin ön habercisi değilse, ne uyarabilirdi bizi?

Rüyasında devasa bir elin gökyüzünden güneşi koparıp aldığını gören Nakşibendi şeyhinin yüzüne yerleşip bir daha da ömür boyu silinmeyen korku ve cin çarpmış gibi yuvalarında dönüp duran gözleri mi?

Yoksa şehrin Megaralılardan bu yana gördüğü en büyük depremin binaları hazan yaprağı gibi titretip yerle bir etmesi ve Boğaz sularının coşarak on minare boyunca arşa yükselip nadide yalıları parçalaması mı?

Koskoca imparatorluk başkenti büyük depremlerle iki ay boyunca sallanmaya devam etti ve sıtma nöbeti tutmuş gibi titremesinler diye kupalar, maşrapalar yerlerine bağlanır, sahanlar sinilere sıkıca tutturulur, ahali sokaklarda duvarlara tutuna tutuna yürür oldu.

Padişah Efendimizin kutlu fermanlarına bile tuğralar doğru düzgün çekilemeyip kâğıt üzerinde doğu ve batı yönünde cevelan ederlerdi.

Gündüz vakti başlayan bu deprem ulu bilginler tarafından İklim-i Rum'da kan dökületeceğine delil olarak gösterildi.

İstanbul'u harabeye çeviren büyük yangınların külleri, sarayın bahçesine kadar ulaşıp gökten yere yağar oldular. Öyle ki, aysız gecenin zulmetinde gökyüzü ak küllerle aydınlanıyordu.

Mevlevi dervişinin rüyasında ay gelip güneşi kaplamış ve nurunu mahveylemişti.

Cenab-ı Allah'ın işaretleri bunlarla da bitmedi.

Bazı ulu kişiler, rüyalarında, "Vezir katlolundu, şimdi sıra büyüğünde!" diye bağıran kimseler görmüşlerdi.

O sırada ilm-i nücum üzere hesap yapan bilginler, yıldızların durumunun bir büyük felaketi haber verdiğini söylerlerdi. Padişah Efendimizin talih çizgisi Merih'e varmıştı ki, bu da Zühal burcuna girince...

Neyse, bütün bunları söylemeye dilim varmıyor.

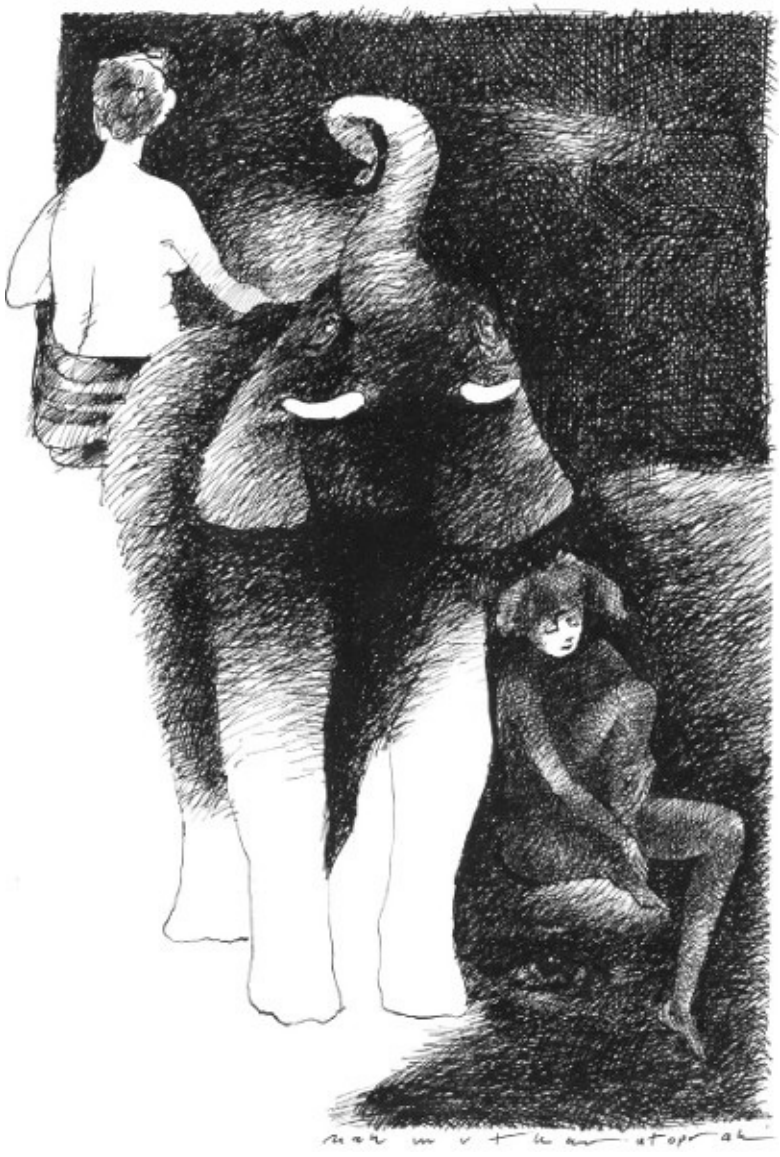
Âlem dile gelip konuşuyor, eşya hal diliyle sırları teker teker çözüyordu ama biz bunları görecek gözün cüretinden dehşete düşmüş, şaşırıp kalmıştık.

Hele belirtiler içinde bir tanesi vardı ki, akıl sır erecek gibi değildi.

Sivas Valisi'nin huzuruna giren Turhal yöresinden köylüler, kutu içine koydukları ölü bir fil yavrusu getirmişlerdi. Paşa bunun ne demek olduğunu sorunca da, o fili kendi köylerinden, kızoğlankız bir bakirenin doğurduğunu söylemişlerdi.

Kasabanın hâkimi, fil doğuran bakireyi ana babasıyla birlikte hapsetmiş ve Subaşı da yavru fili iple boğdurtmuştu.

Köylüler, kutu içinde yatmakta olan sevimli fil yavrusunun yelken kulaklarını, ne kadar büyük olursa olsun bebek gibi yumuk yumuk kıvrılmış ayaklarını, kutunun dışına sarkmış ölü hortumunu göstererek ağlıyor ve "Subaşı bizim masum filimizden ne istedi?" diyerek gözyaşı döküyorlardı.

Fil yaşasaydı küçük Şehzade'ye hediye göndereceklerdi ve böylece Şehzade dünya yüzünde hiç kimsede bulunmayan, insandan doğmuş bir filin sahibi olacaktı.

Vali Paşa, köylüleri dinleyip fil yavrusunun kulağıyla bir hayli oynadıktan sonra, "Bu bir ilahi sırdır" dedi. "Bunu orda burda anlatmayın, yoksa tüm dünyanın kâfirleri, Osmanlı vilayetlerinde avratlar fil doğururmuş deyu destan yazarlar."

Paşa, daha sonra kızın, ailesinin ve bütün tanıkların huzura getirilmelerini emretti.

Paşa'nın huzurunda tir tir titreyen köylü kızı, kırk belik saçı beline dek uzamış, gergin, yay gibi bir genç olmakla önceleri epey utandıysa da, heybetinden ürktüğü Paşa'nın ısrarı üzerine hikâyesine başladı:

"Hint Padişahı, bizim Padişahımıza hediye fil yollamış. Bizim oralarda konaklayınca cümle âlem bu filleri görmeye gitti. Biz de arkadaşlarla birlikte oraya gittik. Kalabalığın arasına girdikçe hiçbir şey göremez olduk. Kimileri, bu ne ulu hayvan böyle, diye anlatıp duruyorlardı, ama ben bir şey göremiyordum. Hani nerede bu fil dediğiniz, diye söylenip aranıyordum. Kimileri kolumdan çekip daha ileri gitmememi, fillere yaklaşmamamı söyledilerse de ben gene bir şey göremedim. Derken bir damın gölgesinin altına girmişim. Damın direkleri kocaman kocamandı. Bu direklerden biri bana doğru geldi, belimden kavradı ve beni yukarı, damın içine doğru götürdü. Sıcak bir yerde vıcık vıcık ete gömüldüm. Medet, medet diyerek çırpınmaya başladım. Korkumdan bayılmışım. Sonra aynı direğin belimden kavrayıp yere indirdiğini fark ettim. Beni alıp eve götürmüşler. Ondan sonra karnım şişmeye başladı, iki yıl gebelik çektikten sonra bu filceğizi doğurdum. Bir ay yaşadıktan sonra fil oğlumu katleylediler."

Kız hikâyesini anlattıktan sonra fil oğlunun başına çöküp zarı zarı ağlamaya başladı.

Paşa bu hikâyenin doğruluğunu sorduğunda huzurda bulunan bütün Turhal, İnepazarı ve Kazova ahalisi yemin ederek aynen böyle olduğunu anlattılar. Bunun üzerine Paşa, olayın duyulmasını önlemek için, tanıklık eden yetmiş kişiyi zincire vurdurup ömür boyu zindana attırdı. Fil yavrusunu ise içi balla doldurulmuş bir keçeye sardırıp İstanbul'a, Efendimize gönderdi.

Uğruna can feda ettiğimiz Efendimiz, sadece bizim değil, şu koskoca dünyanın dörtte birinin sultanıydı.

Allah'ın övüp de yarattığı bu cihan hükümdarı, yalnız İstanbul ve Anadolu'nun değil, Eflak-Boğdan'ın, Kırım'ın, Mısır ve Yemen illerinin, Mekke ile Medine'nin, Bağdat'ın, Cezayir'in, Belgrad'ın, Macar Krallığı'nın, Moldova'nın, Bosna-Hersek toprağının ve Makedonya ovalarının da sahibi, efendisi ve imparatoruydu.

Üç kıtaya yayılmış olan mülkünde yetmiş iki millet cem olmuş, herkes kendi dilince konuşup kendi dininee ibadet ederek yaşayıp gidiyordu.

Ve Habeşistan çöllerinden kaçırılıp getirildiğim on iki yaşımdan beri, benim vazgeçilmez, yoluna baş koyduğum Efendimdi.

Diğerleri gibi Yukarı Nil bölgesinden, Çad Gölü'nden, Kordofan'dan, Darfur'dan gelmemiştim ben.

Habeşistan'dan gemilere doldurulmuştuk. Geminin ambarında balık istifi gibi üst üste yığılmış kalabalık arasında, genç kadınlar ve erkekler çoğunluktaydı.

Benim gibi ergenlik çağında on beş yirmi çocuk olduğunu hatırlıyorum. Gemi ambarı havasızdı, leş kokuyordu. Sert dalgaların çarpmasıyla her yalpalanışımızda içindekileri olduğu gibi dışarı çıkaranlar, her şeyi tükendiği için kuru kuru safra öğürenler vardı.

Keskin kokudan nefes alamaz olmuştuk. Her sabah ambar kapağını açıyor, gece ölenleri sürükleyerek dışarıya çıkarıyor, denize atıyorlardı.

Bu ölüm gemisiyle ne kadar yolculuk ettiğimizi bilmiyorum. Bir ömür boyu denizde kalmışız gibi geliyordu bana.

Ta ki ben "değerli" kılınana kadar...

Yol üzerinde geminin yanaştığı bir limanda normal bir zenci köle çocuğun üç beş katı "değerli" kılındım.

Ulu Tanrı şahidimdir ki, uzun ve ıstıraplı ömrüm boyunca "değerli" kılma

işlemi kadar korkunç ve acı veren bir şey görmedim.

Mola verilen limanda gemiden indirilen üç beş çocuktuk. Bulanık hafızamda canlandırabildiğim kadarıyla iki sıralı evlerle gölgelenmiş, çok dar, parke taşlı bir sokaktan yürüdük, bir evin sofasına götürüldük.

Burada uzun donlarımızı çıkardılar, sonra kaynayan ve içine biberler atılmış acı bir suyla bacak aralarımızı yıkadılar. Canımız yandığı için bağırmaya başladık, ama biberli su daha sonra olacakların yanında bir hiçti. Kalçalarımızı saran bağlarla sıkıca bağlandık. İki kolumdan tutup beni kıpırdayamaz hale getirdiler. Birden elinde kıvrık bir bıçakla iriyarı biri belirdi ve inanılmaz bir süratle bacaklarımın arasındaki bütün organları orak biçimi keserek aldı. Çığlık çığlığa haykırıyordum. Bacaklarımın arasından oluk gibi kan akıyordu. Bayılmışım.

Biraz sonra ayıldığımda kesilmiş yere metal bir tapa sokuşturuyorlardı. Bu işi de bitirince yaralı yerimin üstüne ıslak kâğıtlar yerleştirip sıkıca sardılar. Çilem bitmemiş olacak ki, beni o durumda kolumdan tutup ayağa kaldırdılar ve odada dolaştırdılar. Bir süre yürüttükten sonra köşedeki ince bir şiltenin üzerine uzanmama izin verdiler. Öbür çocuklara da aynı işlemler uygulandı. Her yer ağır bir kan kokusuna gömülmüştü.

Bugün bile bu ağır kan kokusu zaman zaman burnuma geliyor ve çocukların korkunç çığlıkları başımın üzerindeki serin kubbelerde yankılanıyor.

Üç gün hiçbir şey yemeden içmeden yattık orada.

Ölenler öldü, benim gibi direnerek canını kurtaranlar ise korkunç acılardan sonra yine gemilere bindirilip İstanbul'a getirilerek köle pazarında satıldı.

İstanbul şehri

Kızgın çölleri, dalgalı denizleri aşarak geldiğimiz İstanbul, bir sular şehriydi. Uçsuz bucaksız bir nehir gibi akan Boğaz'ın ayırdığı iki kara parçasında, yedi yüz kaynaktan su fışkırırdı.

Bir kısraktan doğan Yanko bin Madyan'ın kurduğu bu akıllara durgunluk verecek şehri ikiye bölen ve dünyada eşi menendi bulunmayan Boğaziçi, Karadeniz sularının Akdeniz'e akıtılmasıyla ortaya çıkmıştı ki, bunu yapan İskender-i Zülkarneyn'di.

Aklı eren eskiler anlatırlar ki, cihana hükmeden İskender, eski İstanbul'un ve İzmir'in sahibi Kaydefe'yi bir türlü alt edemeyince, kılık değiştirip gizlice onun ülkesine gitmiş ve sarayına girmiş. Meğer Kaydefe daha önceden İskender'in resmini yaptırmış. Bu yüzden koca cihangiri tanıyıp hapse atmışlar. Daha sonra Kaydefe, İskender gibi bir yiğidin hapiste yatmasına gönlü razı gelmeyip onu çıkarmış, kendisine saldırmayacağı sözünü alarak serbest bırakmış.

İskender, Makedonya'ya döndükten sonra adamlarını toplamış ve olup biteni anlatmış. Komutanları hemen üstüne saldırıp Kaydefe'nin işini bitirmek istemişler. Sözüne sadık bir cihangir olan İskender ise, "Ben Kaydefe'ye söz verdim" demiş. "Asker toplayıp üstüne gitmeyeceğim. Yapamam."

Bunun üzerine Hızır Peygamber, "Ey İskender!" demiş, "Kaydefe'yi alt etmek istersen onun üstüne ordu salmana gerek yok. Karadeniz'den bir yol açıp sularını Akdeniz'e akıtalım. Böylece Kaydefe'nin bütün ülkesi sular altında kalır; sen de hem sözünü tutmuş hem de öcünü almış olursun."

Bu sözler İskender'in hoşuna gidince, bilginler denizlerin yüksekliğini ölçmüşler. Karadeniz, Akdeniz'den daha yüksek çıkmış. Bunun üzerine yedi yüz bin güçlü kuvvetli adam toplayıp Karadeniz'den bir yol kazmaya başlamışlar. Bu çalışma geceli gündüzlü üç yıl sürmüş. Kanal bitip de Karadeniz'in suyuna yol verilince, coşkun deniz eski İstanbul'u kaplamış ve Kaydefe'nin ülkesi sular

altında kalarak helak olmuş.

İşte bu yüzden İstanbul şehrinin ortasından, Karadeniz'den Akdeniz'e akan Boğaz suyu geçer. Bu suya iki kıyıdaki yalıların, sarayların, Bizans kiliselerinin, özene bezene yapılmış köşklerin ve göğe uzanmış ince minarelerin gölgeleri düşer.

Sarayburnu denen yerdeki saray ise dünya harikası Ayasofya'nın yakınına kurulmuş bir cennet mekânıdır ve benim kudretli Efendim, atalarının yaptığı bu sarayda oturur.

Görkemli sarayın kubbeleri, ahşap pencereleri, gülle işlemez muhkem kale duvarları ve bahçelerindeki akasya, sümbül, çam, servi, erguvan ağaçları... Kapı girişlerini süsleyen mor salkımların arasında ve duvarların dışında salınıp duran kırmızı serpuşlu, beyaz sarıklı, mücevveze kavuklu kalabalık; her dinden, her milletten kişinin harman olduğu bir panayır yeri...

Mutluluk Kapısı'ndan içeri girmesi yasak olan bu kalabalık arasında kimler yoktu ki: Cenevizli elçiler, Venedik'in ünlü balyosları ve maiyetleri, at koşturanlar, ellerini gökyüzüne açmış dua eden dervişler, hayrat çeşmelerden hayat suyu içenler, yerleri süpüren kırmızı, mavi, turuncu cüppelerinin eteklerini toplaya toplaya yürüyenler, üç beş kişi kafa kafaya vermiş konuşanlar, keklik sekişli atının gösterişinden esrimiş cakalı süvariler, atlara bakan seyisler, ibrikçiler, içoğlanları, oradan oraya koşuşturan aşçı yamakları, oduncular...

Hele Sultan'ın bir ava çıkışı vardı ki, görmelere değerdi:

İkili üçlü sıra olmuş, yan yana dizilmiş eşkin atları üstünde sorguçlu vezirler, beyler, saray ileri gelenleri, sağ kollarına birer alıcı kuş kondurmuş doğancılar, öne atılmak isteyerek iplerini geren av köpeklerini zor tutan zağarcılar, okçular ve tabii cihan hükümdarı Efendimiz...

Altın murassa koşumlarla bezenmiş kır küheylanın üzerinde azametle oturan, içine mavi atlas libas, üstüne samur kürk giymiş, başına sorguçlu beyaz sarık bağlamış, kuzgun karası sakal ve bıyıkları yüzündeki nuru engelleyemeyen Padişahımız, yedi bin kuluyla av seferine çıkar, günlerce dönmez, Marmara'nın sık ormanlı dağlarını tepelerini boru sesleriyle inletir ve cümle mahlukatın aklına ziyan düşürürdü.

O uğursuz alametler başlayıp da İstanbul halkı korku içinde kaldığında, Ayasofya Camii'nin dört minaresinin de zangır zangır titrediğini görmemle sarayın içinde yürek paralayan bir çığlık duymam bir oldu ve benden başka kimselerin giremediği Harem Dairesi'ne doğru telaşlı ayak sesleri gelince, bir mermer sütunun arkasına gizlenip neler olduğunu gözlemeye başladım.

Allah beni affetsin! Çığlıkları atan Padişah Efendimizdi; iki kolundan tutmuş asesler, mübarek bedenini sürükleyerek onu hareme doğru götürüyorlardı. Gördüklerime uzun zaman inanamadım. Kimselerin gözünü kaldırıp da yüzüne bakmaya cesaret edemediği Padişah, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi, Peygamber Efendimizin halifesi, boğazlanmaya götürülen bir dana gibi debeleniyor, iki kolundan kavramış mengene gibi levent pençelerinden kurtulmaya gayret edip can havliyle, "Beni öldürüyorlar! Ekmeğimi yemiş bir sadık kulum yok mu bu zalimleri durdursun!" diye feryat ediyordu.

Üzerinde gülkurusu bir kaftan, başında işlemeli bir takke vardı. Sütunun arkasında, ne yapacağımı bilemeden öylece durup olanı biteni seyrettim. Ne adım atabiliyor ne de ses çıkarabiliyordum.

Padişah Efendimizi sürükleyen aseslerin ardından bazı Kubbealtı vezirleri ve Şeyhülislam Efendi geliyordu. Hep birlikte Harem Dairesi'nin çinili odasına vardılar ve Efendimizi içeri iterek kapıyı sıkıca kapattılar. Odanın penceresinden Efendimizin cariyesi Gülbeden'in zarif gölgesini seçer gibi oldum. Demek ki cariye de hapsediliyordu.

Biraz sonra, malzeme tedarik etmiş olan asesler odanın penceresini tuğla ve harçla örmeye başladılar. Öyle ki, bir süre sonra oda canlı bir mezara döndü, ışık sızacak yeri kalmadı. Yalnız pencerenin altında, ancak bir tabak geçebilecek dar bir boşluk bıraktılar.

Aseslerden biri demir anahtarı çekip kilide kurşun döktü. Dünyanın dörtte birinin sultanı olan Padişah Efendimiz artık, kendi Harem Dairesi'nin çinili odasına, cariyesi Gülbeden'le birlikte diri diri gömülmüştü. Küçük bir mutfağı ve gusülhanesi bulunan bölüm, Padişahımızın mezarı olmuştu.

Vezirler ve asesler işlerini bitirip gittikten sonra bile Efendimiz derinden duyulan sesiyle ağlar, bağırır, feryat eder ve "Beni ne hakla kendi sarayımda hapsedersiniz?" diye sorardı ki, koca hükümdarın çocuk gibi yalvarmalarına yürek dayanmazdı.

Elimden hiçbir şey gelmeden orada durup ağlamaya başladım. Yaşadıklarıma inanamıyor, uğursuzluk işaretleri taşıyan rüyalardan birini görmüş olmayı umuyordum; ama ne yazık ki kutlu Efendimizin çığlıkları, pencereleri örülmüş oda kadar gerçekti.

Efendimiz, dünyanın dört bucağından toplanmış, yüzüne bakmaya kıyılmayacak kadar güzel Rus, Gürcü, Fransız, İngiliz, Çerkez, Arap, Rum üç yüzden fazla kadını, sarayında binlerce kulu, cihanın en seçme atları, seyisleri, bostancıları, kıtaları varken, gülkurusu kaftanı ve cariyesiyle birlikte sarayın yüzlerce odasından birine, çinili odaya hapsedilmişti.

Birden üşüdüm, titreme tuttu.

Saraya bir kuşun kanat çırpışının bile duyulacağı bir ölüm sessizliği çökmüştü. Bu sessizlikte sadece Efendimizin gittikçe zayıflayan hıçkırıkları ve inlemeleri duyuluyordu. Ortalıkta kimse kalmamış, herkes köşesine saklanmıştı. Hasbahçe'deki tavus kuşları bile durumun korkunçluğunu anlamış gibi birer kuytu köşeye sinmiş, kıpırdamadan duruyorlardı.

Sessizce, bir gölge gibi süzülerek odama gittim. Orada yatağa yüzükoyun kapanıp Efendimin kaderine ve bu ihanet dolu dünyanın vefasızlığına ağladım.

Ağlamayacak kadar gururlu ve başı dik olan ben, Osmanlı sarayının ünlü ve kalplere dehşet saçan Darüssaade Ağası Habeş Süleyman, çocukluğumdan beri ilk kez hıçkıra hıçkıra ağladım.

Çaresiz, umarsız kalmıştım.

Ne yapmam gerektiğini bilemiyordum. Artık Efendimin kaderi tamamen değişmiş miydi?

Ey benim Efendim

Ey benim Efendim, sen şimdi neredesin?

Samur kürklerin ısıttığı kutlu bedenin, hangi soğuk duvara yaslanmış?

Taş odalarda, nemli kuytularda ne arıyorsun ey Cihanın Padişahı?

Kazılmamış mezarlara kimler gömdü seni ecelsiz?

Kaderine hükmettiğin kullarının vefasızlığı soylu yüreğini kanatmadı mı?

Gülkurusu kaftanından çekip götüren hoyrat eller, mübarek vücudunu incitmedi mi?

Baldırı çıplak bir çocukken bulup adam ettiğin, sonra da vezirlik verdiğin adam mı yaptı bu ihaneti sana?

Hani Dalmaçya'da ayakları donmuş halde gezerken kendisine bir çift pabuç veren kadına, vezir olduktan sonra o eski pabuçları altınla doldurup gönderen merhametli vezir değil miydi o?

Dünyalar güzeli, yüzüne bakmaya kıyılmaz mahbubun değil miydi?

Neredesin ey Padişahım benim, Efendim, varlık sebebim, biricik kurtarıcım?

Sellerin götürdüğü köprülerin yanına kurdurduğun ıslak otağında, fırtınalar ortasında savaşlar idare etmedin mi?

Samur kürkünü giyip yüzüne allık sürerek, huzurunda el pençe divan duran cihan devletlerinin elçilerini seyreden senin gözlerin değil miydi?

Erkek akrabalarını bile cellada vermeyip gönül gözlerini açmakla yetinen sana bu kader reva mıydı?

Sarayın sayısız odalarında bir uçtan bir uca üfleyen rüzgâr kanımı donduruyordu. Bu ıslak, soğuk taş odaları ısıtmaya çalışan mangallardaki kömürler bile ölgündü.

İstanbul kendini lodosa bırakmış, denizin serpintileri altında kalmıştı. Sarhoş balıklar vuruyordu kıyıya ve deniz bin bir gemi artığını taşıyor, lodosçular ellerinde çuvallarla yarı bellerine kadar denize girmiş, dalgaların getireceği ganimeti bekliyorlardı.

Uğursuzluk alametlerinin görüldüğü bu acayip ağustos ayında bir yandan yakıcı samyelleri eserek ortalığı kavuruyor, öte yandan buz gibi kuzey yelleri insanın ciğerini söküyordu. Halkın bir bölümü sıcak samyelini duyuyor, öteki bölümüyse zemheri soğuğunda inliyordu. İstanbullular sızı içindeydi. Rutubet, kemiklerine sızı salmıştı.

Ölmek istiyordum.

Cihan padişahı Efendimin hazin sonunu, diri diri gömülüşünü gördükten sonra yaşamanın bir anlamı kalmamıştı artık.

Dünyamın ışığı, hayat pınarımdı o.

Başımın üstünden güneşi çekip almışlardı sanki, soluduğum havayı çekmişlerdi.

Ölmek istiyordum.

Onun hizmetinde geçirdiğim yıllar bana yeterdi.

Efendimizin varlığıyla şereflenmiştim. Bu âciz zenci köle, bu eksik mahluk, Padişah'ın lütfuyla, onun keremiyle bir insan olmuştu. Hem de sıradan bir kul değil, imparatorluğun en yüksek mevkilerinde parlayan siyah bir yıldıza dönüşmüştü. Elbette ki bunda, benim Afrikalı yeteneklerimin de payı vardı. Efendimin mülkünde, bana öğretilen her şeyi, Latin, Arap, Fars, Yunan, İtalyan dillerini, fıkıh ve kelam bahislerini, Sadi-i Şirazi'den Hafız'a, Hayyam'dan Celaleddin-i Rumi'ye, İmam Gazali'den İbn-i Haldun'a, Eflatun'dan körlerin değneği Omiro'ya kadar bütün ustaları, bu dünyanın yarattığı bütün bilgileri kıvır kıvır saçlı kafamın içine doldurmuştum. Kuran-ı Azimüşşan'ı hatmetmiş,

Peygamber Efendimizin kutlu hadislerini ezberlemiştim.

Sesim o kadar güzeldi ki, Ezan-ı Muhammedi okuduğum zaman bütün müminler Bilal-i Habeşi Efendimizin mezarından kalkıp o güzel sadasıyla namaza çağırdığını sanarak gözyaşı dökerlerdi. Ne de olsa, Peygamber Efendimizi bile o kadar etkilemiş olan Bilal-i Habeşi Hazretleri atam sayılırdı. Aynı muhteşem toprağın insanlarıydık.

Benim Efendim bir engereğin gözünü kamaştıracak kadar parlak mücevherlerle süslü sorgucunu taktığı zaman, doğan güneş utanır ve ona gıpta ederdi.

Ölmek istiyordum.

Bir yandan da ölemeyeceğim için kaderime lanet okuyordum. Her zaman yanımda taşıdığım kavanoz mermerler üstünde paramparça olduğu için ölmeye hakkım yoktu.

Bu cihanı kaybettikten sonra, öteki cihanı da kaybetmeye dayanamazdım. Herkes bilirdi ki, bütün organları yerinde olmayan eksik adamlar Cenab-ı Hakk'ın cennetine giremezdi. Orada benim gibi bir hadıma yer yoktu.

Bu yüzden bir çocuğun kesilmiş aletini kavanoza koyup boynuma asmıştım. Hep yanımda taşıyor, uyurken bile boynumdan çıkarmıyordum. İnsana ne zaman emr-i hak vaki olacağı belli değildi. Öbür dünyaya gittiğim zaman, Afrika'dan gelirken kaybettiğim şey elimde olacaktı. Gerçi benimki değildi bu. Çığlık çığlığa bağırtılarak hadım edilen kara gözlü, kara derili bir erkek çocuğundu; ama gene de bütün organlar böylece tamamlanmış oluyordu. Tanrı'nın bana vermiş olduğunu da başkaları almıştı nasıl olsa; bu yüzden fark etmezdi. Biz zenci hadımların kaderi, birbirinin organını taşımaktı belki de. Şimdi büyümüş, koca adam olmuş o çocuk da başkasının organını taşıyordu ihtimal.

Zaten öyle uzun zamandır boynumda asılıydı ki, benim olmadığını bile unutmuştum artık.

Ne yazık ki yoktu şimdi. Kavanozu somaki mermerler üstünde parçalanıp dağılmıştı ve ben o telaşla küçük et parçasını bulamamıştım.

Şimdi en acele tarafından, hayaları orak biçimi kesilip çıkarılacak bir çocuk

gerekiyordu bana.

Onun aletini alıp mücevher kakmalı, kırılmaz bir kutu içinde saklayacaktım. Ancak ondan sonra ölebilirdim.

Saraydaki derin sessizlikte, arada bir iç çekmeler, hıçkırıklar, fısıldaşmalar duyar gibi oluyordum. Belki de Harem-i Hümayun ağlıyordu.

Biliyordum: Kimse Padişah'ın kapatıldığı odaya yaklaşmaya cesaret edemezdi. Hem Padişah Efendimizden korkarlardı, hem de onu hapseden zalimlerden. Efendim merhametliydi, ama bu herkesin ondan korkmasına engel değildi. Kendisinden önceki padişahlar gibi, tahta çıkar çıkmaz hanedanın erkek üyelerini boğdurtmamıştı o.

Merhametli yüreği böyle bir zulmü kaldırmayacak kadar yüceydi. Elini akraba kanına bulamadı.

Bunun yerine, nizam-ı âlem için, onların gönül gözlerini açmakla yetindi.

Bir gün saltanatla kan bağı olan herkes bir araya toplandı ve birer birer gözlerine mil çekildi. Kundaktaki bebekler bile kızgın şişlerle kör edildi. Böylece dünya gözleri kapanırken, gönül gözleri açılmış oldu.

Efendimin merhameti sonsuzdu.

Onun yüce kişiliği dışında kim akrabalarına böyle bir iyilik yapar ve gözlerini kızgın millerle dağlayarak canlarını bağışlayabilirdi ki?

Ne var ki, bu acımasız dünyada iyilik cezalandırılıyor! Uzun ömrümün bana öğrettiği gerçeklerden biri de bu. Kötülüğü yenmek, iyiliği yenmekten daha zor. Bu yüzden iyiler savunmasız oluyorlar, her türlü zararı görebiliyorlar. Efendimizin ağabeyi gibi, imparatorluktaki her türlü mahluku korkudan tir tir titreten hükümdarlara hiçbir kötülük erişmiyor. Kimse böyle bir şeyi aklından bile geçiremiyor.

Çünkü rahmetli Padişahımız o kadar güçlü ve gözü pekti ki, karşısında soluk alıp vermek bile mümkün değildi. Dünyaya gelmiş insanların en güçlüsü olarak bazen iki ağır pehlivanı kuşaklarından tutup havaya kaldırıveriyor, bazen

palasıyla koskoca bir merkebi tek vuruşta ortasından ikiye bölüveriyordu.

Bir hükümdarın bu kadar kuvvetli olduğu görülmüş şey değildi ve tabii bu gösterileri seyredenler, onun gücünden kuvvetinden olduğu kadar hışmından da çekiniyor ve akla ziyan getirecek bir korkuya kapılıyorlardı.

Hiç saklım gizlim olmadan bu satırları yazarken, benim bile zaman zaman korkuya kapıldığımı itiraf etmem gerekiyor. Kendimi, olgunlukla kabul edilecek bir ölüme hazırlamış olmama rağmen, bazen elimde olmadan titremelere kapılıyor ve akıldışı bir korkunun pençesinde kıvranıp duruyordum. Çünkü Padişahımızın çevresinde gözle görülmez bir dehşet halesi vardı, ister istemez etkileniyordunuz.

O günlerde, korkup korkmadığımı soran Mevlevi dervişi ahretliğime, "Korkmuyorum!" demiştim. "Ama çevremdeki herkes korktuğu için benim de korkmam gerektiğini düşünüyorum. Sonunda bu düşünce beni korkutmaya kadar varıyor."

Aslında bu cevap zekice hazırlanmıştı, ama hiç de gerçeği yansıtmıyordu. Düpedüz ödüm kopmaktaydı. Çünkü Padişah Efendimizin keyifsiz bir zamanında gözüne ilişmek, seferdeki ordularla ilgili tatsız bir haber aldığı anda yakınında olmak, gereksiz bulduğu bir soruyu sormak ya da onun soru sorulmasını istediği anda suskun kalmak, fazla bilgili ya da hepten cahil görünmek, huzurunda esnemek, gözünü rahatsız eden bir yüze ya da burna sahip olmak, hemen kapının dibinde duran bostancılar tarafından ve daha kelime-i şahadet getirmeye fırsat bile bulamadan boğuluvermek demekti. Güzel güzel konuşup giderken, bir anda neye uğradığını şaşırıp da "Eşhedü" deyip sonunu getiremeyen ve tatlı canını teslim eden çok devlet büyüğü görmüştüm. Sıradan insanoğlunun başına gelebilecek birçok şey, ecele götüren yolda bir işaret olabilirdi. Mesela bir gece önceyi ibadetle (ya da kabahatle) geçirmiş de uykusuz kalmışsanız, Padişah'ın huzurunda aniden bastıran tatlı uykuya karşı direnmeniz ve gözlerinize yerleşen mahmur bakışı silmeniz gerekirdi. Üzerine Mekke'nin Hacerü'l-Esved'i oturtulmuş gibi ağırlaşan gözkapaklarınız sizi dörtnala giden ölüm atına bindirir ve o geceyi suskunlar mahallesinde tamamlardınız. Ya da esnemek gibi önüne geçilemez bir durumu engellemek için saray ileri gelenlerinin başvurduğu usulleri öğrenmek ve mesela esneme duygusu kabardığı anda dilinizi damağınıza sıkıca bastırmak gibi hünerleri bilmeniz gerekirdi.

Soylu Habeş kanını Osmanlı sarayının asaletiyle birleştirmiş olan ben bile

böylesine korktuğuma göre, siz varın zavallı ayaktakımını ve sarayın âciz kullarını hesap edin.

Ne var ki, şimdi hapsedilen Padişahımız, ağabeyi gibi zalim değil, adeta bir melekti. İmparator olmanın gereklerini yerine getiriyor, duruma göre kiminin boynunu vurdurup kiminin gözlerine mil çektiriyor, kiminin de dilini kopartıp atıyordu; ama bütün bunlar gündelik, sıradan işlemler olarak kalıp insanların yüreğine özel bir dehşet salmıyordu.

Zaten bu dünyada adam öldürmeyen hükümdar mı olurdu?

Şimdi de bu iyi niyetinin cezasını çekiyor ve zamanında canını bağışlayıp öldürtmediği insanlar tarafından kendi sarayına diri diri gömülmenin dayanılmaz acısını yaşıyordu.

Ancak, saray adamları kendiliklerinden böyle bir işe kalkışmaya cesaret edemezlerdi. Bunları mutlaka bir yüreklendiren vardı.

Bu kişinin kim olduğunu öğrenmeye ve kutlu Efendimi kurtarmak için yapılabilecek bir şey olup olmadığını araştırmaya karar verdim. Bu karar yüreğimdeki acıyı biraz hafifletti.

Ne de olsa güneşi parlak Afrika kıyılarının övüncü, kutlu efendimiz Bilal-i Habeşi'nin mucizevi torunu Habeş Ağa işe el koyuyordu.

Daireme geçip Safiye'yi çağırttım. Safiye, on beş yaşında Kafkasya'nın sert rüzgârlarından koparılıp alınmış ve saraya getirilmiş yay gibi bir Çerkez kızıydı. Simsiyah uzun saçları ve dağ başlarındaki gölleri andıran yeşil gözleriyle belki haremin en güzel kızlarından biri değildi; ama yine de gençliği, tazeliği, çabuk çabuk telaşlı konuşmasıyla kendini gösterirdi.

Haremdeki birçok kız gibi önceleri çok ağlamış, sonra Padişah Efendimizin yatağını ziyaret edeceği geceyi beklemiş, ama onun hiç dikkatini çekmediği için bu onura erememiş, bunun üzerine mutfağa odun taşıyan iriyarı bir Türk'le işi pişirmişti. Benim bu ilişkiyi duymam üzerine de delirtici korkulara kapılmış ve gelmesi mutlak olan acılı ölümünü beklemeye koyulmuştu. Tam bu sırada Safiye'yi odama çağırtıp bu suçu işleyenlere uygulanacak işkenceleri ve Sarayburnu'ndan bir çuval içinde denize atılmakla sonuçlanacak olan kaderini kendisine ayrıntılarıyla anlatmış, kızın aklını iyice başından almıştım.

Bir ara ayaklarıma kapanarak canını bağışlamam için yalvarmaya başlamıştı. İşte o andan sonra hayatındaki tek efendisi ben olmuştum. Emirlerime koşulsuz uyar, sarayda ve haremde ne olup bittiğini haber verir, gözlerini, kulaklarını açarak dolaştığı saray koridorlarının her türlü mahrem bilgisini bana taşırdı.

Bir daha görüşmeyeceklerinden ve bir fısıltı çıkmayacağından emin olmak için, o genç irisi ayı gibi Türk'ü boğduruverdim. Osmanlı sarayında bir Türk'ün hesabını kim sorardı ki? Sarayın ileri gelenleri, vezirleri ve üst görevlileri ya Sırp, ya Hırvat, ya Rum, ya Macar, ya Çerkez, ya İtalyan ya da benim gibi Afrikalılardı. Bir Türk'ün imparatorlukta büyük görevlere getirilmesi şaşkınlık uyandıracak bir gelişme olurdu. Osmanlı sarayının gelmiş geçmiş en büyük veziri, on sekiz yaşına kadar Ortodoks Kilisesi'nde ilahi söylemiş olan Sırp Bayo Sokoloviç'ti. Bir delikanlı iken getirildiği İstanbul'da yükselmesini bilmiş, yıllarca imparatorluğu elinde tutmuş, üç büyük padişaha sadrazamlık yapmıştı.

Safiye, o geceden başlamak üzere benim kadınım oldu; sadık bir köle sıfatıyla dünyanın en inanılmaz zevklerini sunmaya başladı.

Benim durumumdaki birinin nasıl olup da bu işi becerebildiğini sormayın. Ayrıntılara girmekten ar ederim, ama şunu da eklemeliyim ki, dünyanın bütün tecrübeli hadımlarının bildiği gibi, bu durumun da çok ilginç ve alışılmadık çözümleri vardır ve bir kez hadım sevgili edinmiş olan kadınların, bir daha hiçbir erkeğe dönüp bakmadıkları da gayet iyi bilinmektedir.

Böylece, şimdi on yedisini süren Çerkez kızı Safiye'nin, zenci efendisine koşulsuz, ölümüne bağlılığı anlatılmış oluyor.

Odaya giren Safiye'ye durumu özetledim ve bu konudaki bütün bilgileri toplamasını istedim. Padişahı kim, nasıl tuzağa düşürmüş ve kendi sarayında tutuklanması gibi inanılmaz bir suç nasıl gerçekleşmişti? Kim yüreklendirmişti bunları?

Bilgileri elime geçirince rahat bir nefes alacak ve her zaman olduğu gibi, dünyanın en akıllıca planlarından birini yaparak sessizce uygulayacaktım.

Belki de ömrümün en büyük fırsatı geçiyordu elime.

Bir annenin yüreği

Hıçkırıklar içinde sarsılan Harem-i Hümayun'a doğru yürüdüm. Sarayın kalbine girme imtiyazı tanınmış tek erkeğimsi varlık olarak, bu odalar, salonlar, hamamlar bölümü benim egemenlik alanımdı.

Çocuk yaştayken getirildiği karanlık koridorları ömür boyu terk etmeyen; günlerini nakış işleyerek, konuşarak, Rusya, Fransa, Ceneviz, Viyana, Venedik gibi küffar diyarında geçmiş çocukluk günlerinin silinmeye yüz tutmuş bulanık anılarıyla geçiren mutsuz kadınlar cennetiydi burası.

Bütün emelleri bir gün Padişah Efendimizin gözüne çarpıp dairesine davet edilmek olan, kırılgan yürekleriyle padişah yatağına gireceği günü bekleyen kadınların bazıları, bütün bir ömrü bu beklentiyle geçiriyor ve Ulu Hakan'ı sadece uzaktan görme şansıyla yetinmek zorunda kalıyorlardı.

Hatta Efendimizin atalarından biri gibi, kadınlardan nefret eden ve bu karşı konamaz ilahi kararın etkisiyle İstanbul şehrinde kadınların sokağa çıkmasını yasaklayan padişahlar da görülmüştü.

Kadın görmeye dayanamayan bu padişahın hüküm sürdüğü otuz yıl boyunca, önceleri yasağa uymayıp sokağa çıkan birkaç kadın idam edilmiş, sonra da idamların dişi yüreklere saldığı dehşetle bir tek kadın bile sokakta görülmemiş, evlerde, kafes arkalarında geçirmişlerdi yaşamlarını.

Bu tazeler bol bol yıkanmış, beyaz tenleri kendir liflerıyle pespembe kesilene kadar ovalanmış, Mısırlı ustaların elinden çıkmış udları çalmayı öğrenmiş ve seslerini udun yanık tınısına uydurarak iniltili şarkılar söylemeye başlamışlardı.

Padişah Hazretleri, sarayında da kadın görmeye katlanamadığı için, topukları zilli pabuçlar yaptırmıştı. Yürüdüğü zaman ziller sarayın mermer koridorlarının loşluğunda çınlıyor, bu sesi duyan kadın kişi korku içinde kendisini en yakın odaya, o da olmazsa bir sütunun arkasına atıyordu. Böylece cihan padişahı

Efendimiz muradına erdi ve uzun ömrünü, kadın görmeden tamamlama mutluluğuna kavuştu.

Bir gün münadiler minarelere çıkıp Padişah'ın Hakk'ın rahmetine kavuştuğunu duyurarak yeni padişahı selamlamak için, "Padişahım çok yaşa!" diye bağırdıklarında, İstanbul'un nazenin hanımları ne yapacaklarını şaşırdılar. Öyle uzun bir zamandır sokağa çıkmamışlardı ki, nasıl yürüneceğini, sokakta ne yapılacağını unutmuştu zavallıcıklar.

İlk çıkanların, Arnavut taşı döşeli sokaklarda yankılanan ürkek ayak sesleri kadim şehrin yüreğini titretmiş ve bu tıkırtılar kadınsız yaşama konan kışkırtıcı bir nokta olarak algılanmıştı.

Yine de bu yasak, tütün ve içki yasağı döneminin hışmı yanında gül şurubu kadar latif ve zararsız kalıyordu.

Padişah Efendimizin büyük biraderlerinin saltanatı zamanında İstanbul'da çıkan feci bir yangın, bu kanlı dönemin başlangıcı olmuştu.

Mübarek cuma günü bir imarethanede başlayan yangın bütün şehri bir anda sarmıştı ve o andan itibaren, poyrazın da etkisiyle dalga dalga yayılarak, kızıl alevlerin gökyüzüne yükseldiği bir cehennem kapısı açılmıştı.

Şehrin beşte birini yakan ve sarayları, imaretleri, konakları, yalıları kül eden yangından sonra, orada burada toplanan ahali, İstanbul halkının Lut kavmi gibi cezalandırılacağını konuşmaya başlamıştı.

Bu konuşmalara sinirlenen Padişah Efendimiz, tütünü ve içkiyi yasak ettiğini duyurdu. Yasağa uymayanların cezası idamdı.

İstanbul'daki bütün meyhaneler bir gün içinde kapatıldı, yıkıldı, bekâr odalarına çevrildi.

Efendimiz bundan sonra da halkın bir araya gelmesini, toplanmasını, yatsı namazından sonra fenersiz sokağa çıkmasını yasakladı.

Geceleri bostancıbaşı ve cellatlar şehri dolaşır, fenersiz gördükleri adamı hemen öldürüp ibret-i âlem için kestikleri başını kolunun altına koyar ve duvara

dikerlerdi ki, ertesi sabah namaza kalkan halk, Padişah'ın şiddetini görsün de ders alsın. Kelleyi koltuğa almış bu cesetler, çürüyene kadar dururdu orada.

Yatsıdan sonra fenerlerini yakmış dolaşanlar dahi cellatların zulmünden kurtulamaz ve "Irz ehli namuslu Müslüman'ın bu saatte sokaklarda işi ne?" diyerek onlar da katledilirdi.

Teravih namazından dönenler bile kellesini bu kaderden kurtaramazdı.

Tütün içen birini bulup da öldürmek öyle zevkli bir oyun haline geldi ki, bostancılar gizlice evlerin damlarına çıkar, bacaları koklarlar, içerde tütün ya da içki içilip içilmediğini anlamaya çalışırlardı. Koku geldiğinden kuşkulandıkları evleri basar, evin erkeğini kapının önünde hemen idam ederlerdi.

Evde bekârlar kalıyorsa topunun kellesini koltuklarının altına verirlerdi. Koltuk altına konan kesik kafaların ağzına birer tütün çubuğu sokuluyor, öyle teşhir ediliyorlardı.

Öyle bir devirdi ki, İstanbullu, korkudan beti benzi solmuş halde kendini evine attı mı rahat bir nefes alır, mecbur kalmadıkça bir daha da sokağa çıkmamaya çalışırdı.

وأمثل صورة الطاووس
كد

Bir padişahın elbette kullarını öldürmeye hakkı vardı; onların canının, malının, ırzının, inançlarının, düşüncelerinin, rüyalarının sahibiydi ve hikmetinden sual olunmaz, her şeyi bizden iyi takdir ederdi.

Kendileri genç yaşta aniden vefat edince şimdiki Padişahımıza taht yolu görünmüştü.

Padişahın mübarek naaşı, toprağa verilmek üzere İstanbul sokaklarından geçirilirken, en sevdiği üç kır atının ters eyerlenerek tabutunun önünde yürüdüğünü gören halk her şeye rağmen gözyaşlarını tutamamıştı.

Harem-i Hümayun'da korkuya kapılan cariyelerin ağlamaları sürüyordu. Padişah'ın kaderinden çok, içine düştükleri dehşet duygusundan ağladıklarını biliyordum. Yürekleri dağlanıyordu. Ne olacaktı şimdi? Allah'ın yeryüzündeki gölgesi nasıl adi bir cariye gibi hapsedilirdi? Bunu bir türlü akılları almıyordu. Cariyeler, Padişah Efendimizin gözüne çarpar da onun yatağında geçirdikleri üç beş saat sonunda bir erkek çocukla meyvelenirlerse talihleri değişiyordu, ama şehzadelerden olan erkek çocuklar, bazen de bu kızların sonu oluveriyordu. Çünkü yeni padişah tahta çıkıp öbür şehzadeleri boğdurduğu zaman, onların cariyeleriyle birlikte çocukları da öldürülüyordu. Bir gün bakıveriyordunuz ki, beş tane küçücük tabut çıkmış saraydan. Anneleri olan cariyelerin kaçınılmaz kaderi ise birer çuvala konup Sarayburnu akıntılarına bırakılıvermekti. Bu kadersizler, dipteki soğuk akıntılara kapılırken neler düşünürlerdi acaba? Bunu çok merak ederdim. Belki de son kez çocukluk günlerine dönerek bir kilisenin günlük kokulu loşluğuna kapılır ya da Kafkas dağlarının sert rüzgârlarını duyarlardı yüzlerinde.

Efendimizin annelerinin ikamet ettiği dairenin önüne geldim ve bir süre bekledikten sonra Ana Sultan'ın, Büyük Valide'nin huzuruna girdim. İnsanın içine işleyen soğuktan korunmak için samur kürklere bürünmüştü. Mübarek yüzünden, ne düşündüğünü anlamak mümkün olmuyordu. Kimilerinin üşüyüp kimilerinin yandığı bu garip ağustos ayında, Valide Sultan üşüyenlerdendi demek ki.

İmparatorluğun en güçlü kadınının önünde saygıyla eğildim. İnsanın yüreğini

oyan delici bakışlarını yüzüme dikmişti. Küçük gözlerini kırpmadan bana bakıyordu ve ben bu bakışlar karşısında tuhaf oluyor, her zaman üzerine titrediğim iç dinginliğimi ve yüzümdeki mağrur ifadeyi koruyamıyordum. Büyük Valide beni perişan ediyordu ve bu konuda yalnız değildim. Onun herkes üzerinde inanılmaz bir etkisi vardı.

Katlanamadığı tek şey, büyük gücünü ve iktidarını bir başka kadınla paylaşmak zorunda kalmasıydı. Hayatı boyunca buna karşı mücadele etmiş, bu nedenle büyük oğlunu kadınlardan özenle korumuş, onun bir gözde edinerek etkisi altında kalması ve anasına karşı çıkması tehlikesini böylece önlemişti. Kocasının, oğullarının ve dolayısıyla imparatorluğun hayatında kendisinden başka güçlü kadın bulunması onu çıldırtabilirdi.

Nedimeleri, Sultan'ın anasına mangala sürülmüş cezvelerle kahve yapıyorlardı. Halkın yeni tanıdığı kahve İstanbul'da yasaktı, ama Ana Sultan için böyle bir yasak olamazdı.

Bir gün kahve taşıdığı söylenen bir gemi limandan içeri giriverince herkes ne yapacağını şaşırmış, dükkânlara gelen bu kahverengi acı şeyi korka korka tatmış, ama bir süre sonra da bu sıvının çekiciliğine karşı koyamayarak kahve tiryakisi kesilmişti.

İş o kadar ileri gitmişti ki, İstanbul'un sağında solunda sadece kahve içilen yerler açılmaya başlanmıştı.

Herkesin azılı bir kahve tiryakisi kesildiğini gören Padişah da bu maddenin keyif verici ve yasaklanması gereken içkiler arasına sokulup sokulmamasında kararsız kalmış ve konuyu Şeyhülislam Efendi'ye havale edip kurtulmuştu. Şeyhülislam Efendi'nin kahveyi sevdiği söyleniyordu, ama bakalım bu yeni madde İslam dinine uygun muydu, değil miydi?

Şeyhülislam uzun süre düşündü. Gün yüzü görmemiş ciltler açtı. Peygamber'in hadislerini, *Sahih-i Buhari*'yi karıştırdı, istihare namazları kıldı. Bu arada bütün İstanbul nefesini tutmuş bekliyordu.

Derken Şeyhülislam kararını açıkladı:

"Mahvoluncaya kadar kavrulup kömür haline getirilen bu acı nesnenin içilmesi dinen caiz değil"di.

Karar duyulur duyulmaz limandaki kahve taşıyan gemilerin yükleri denize döküldü, kahvehaneler kapatıldı ve tiryakiler büyük bir üzüntüye kapılarak, yeni tanıdıkları, ama kolay kolay bırakamayacakları bu nesnenin gizlice içilmesi için bin bir dolap çevirerek dâhiyane buluşlara imza attılar.

Büyük Valide, kahvesinden bir yudum aldıktan sonra pencereden dışarı baktı ve beni yeterince beklettiğine karar vermiş olacak ki, insanın yüreğini delip geçen bakışlarının, el pençe divan bekleyen âciz kulunun üzerinde oyalanmasına izin verme tenezzülünde bulundu.

Yutkundum.

"Devletlûm" diyebildim. "Padişah Hazretleri'ne reva görülen feci muamele kor olup yüreğimizi dağlamıştır."

Büyük Valide, küçük gözlerini hiç kırpmadan uzun süre baktı, kahvesinden bir yudum daha aldı ve sarayda geçirdiği onca yılın silemediği Venedik aksanıyla, "Baka Ağa" dedi, "Âl-i Osman saltanatı, nizam-ı âlem için, şeriatın kestiği başlar üstünde yükselmiştir. Allah, Padişah oğlumuzun hakkında da ne hayırlıysa onu versin. Mevlam neylerse güzel eyler!"

Şaşırdım. Yüce Valide, Padişah oğlunun akıbetine aldırmaz görünüyordu. Sonra birdenbire baltayı taşa vurmuş olduğum kafama dank etti. Belli ki Padişah'ın annesi de bu darbenin içindeydi. Yoksa Ana Sultan oğlunun üstüne kartal gibi kanat gerse, kim böyle bir şey yapmaya ve cihan padişahını hapsetmeye cesaret edebilirdi?

Önünde saygıyla eğildim.

"Belî Sultanım" dedim. "Mevlam neylerse güzel eyler!"

Size anlatmayı unuttuğum en önemli huylarımdan biri de esen rüzgârları hemen hissetmek ve gereğini yaparak ani tavır değişiklikleri içine girebilmektir. Uzun uzadıya yaşamamı ve abanoz siyahı kellemi omuzlarımın üzerinde taşıyabilmemi sağlamış bir özelliktir bu.

Büyük Valide, "Ortalıkta telaşa meydan vermeyesin Ağa" dedi. "Dışarıda yeniçeri, sipahi, kul taifesi kıyametler koparıp ayak divanı istiyor. Sadrazam izini kaybettirip bir yerlere saklanmış. Nerede olduğu belli değil. Yeniçeri, Sadrazam'ı bulduğu an paralayacak. Küffar donanması kırk iki parça ile Boğaz'ı kapatmış. Devlet-i Aliyye-i Osmani, Allah muhafaza eylesin, büyük badirelerden geçiyor. Arslanımın canı, ırzı ve malı emniyettedir. Hiç yüreğine kuşku düşürme. Saray ahalisi de sakin olsun. Padişah oğlumuzun yemeklerinin verilmesine sen nezaret eyle. Arslanım güçten takatten düşmesin. Haydi, benim yüzümü kara çıkarma Ağa. Göreyim seni."

"Emriniz başım üstüne Sultanım. Takdir Allah'tan, gayret bizden" dedikten sonra geri geri yürüyerek odadan çıktım.

Başım dönüyordu.

Büyük kartala günde üç öğün yemek vermeye memur edilmiştim. Örülmüş olan pencerenin altındaki küçük aralıktan yemek sinisini uzatmak ve içerideki Efendime haber vermek, ölümden de acı geliyordu bana.

Ne yapacağımı şaşırmıştım.

Belli ki Padişah Efendimizin yıldızı tamamen tersine dönmüştü. Mübarek anaları bile, onun hapsedilmesini doğru buluyordu.

Sarayın dışından haykırışlar duyulmaktaydı. İstanbul öyle bir uğulduyordu ki, bilmeyen yeni bir deprem oluyor, yer gök birbirine geçiyor zannedebilirdi.

Padişah hapsedilmişti ve Sadrazam kaçıyordu.

"Allah sonumuzu hayreylesin!" diye mırıldandım.

Odama çekilip bir süre Kuran-ı Kerim okudum. Hicr Suresi'nin kırk yedinci ayetini okurken gözlerimden sıcak yaşlar boşanmaya başladı:

"Biz onların kalbindeki kini çıkardık. Artık onlar tahtlar üzerinde karşılıklı oturan kardeşlerdir."

Sureyi tam bitiriyordum ki Safiye geldi. Bir süre sessiz kalıp okuduğumu bitirmemi bekledi ve sonra saygıyla, "Efendimiz" dedi, "insan kulaklarına inanamıyor, ama Padişahımızın düşmanı, kendi öz anaları!"

"Biliyorum!" dedim. "Başından beri de biliyordum, ama seni sınamak, yeteneklerini ölçmek için yaptım bunu. Aferin! Şimdi geceyi burada, benim dairemde geçirmeyi hak ettin!"

Safiye'nin yüzü kıvanç ve mutlulukla aydınlandı. Hem takdir edilmiş, hem de altmış yedi yaşındaki Afrikalı bedenin heykelsi sağlamlığına yaklaşma hakkını elde etmişti.

Avluda bir taht

O gün İstanbul'un üzerine hışım gibi bir yağmur çöktü. Öyle ki, şehri sular seller götürüyor, sicim gibi inen rahmet herkesi bir saçak altına koşmaya zorluyor, pencerelerden görülen deniz bile koyu sis altında yitip gidiyor, bir tufan gürültüsü yayılıyor ve camilerin, kiliselerin, sinagogların çatıları tıkırdayıp duruyordu. İstanbul'un namlı yağmurlarından biriydi bu. Böyle günlerde birçok evi su basar, fakir fukaranın beli bükülürdü.

Derken öğleye doğru yağmur birdenbire dindi ve mübarek güneş, rengârenk bir alaimisemayla birlikte yüzünü gösterdi.

O anda Sultanımın, Efendimin yanına gitmek için şiddetli bir arzuya kapıldım. Ayaklarım beni isteğim dışında sürüklüyor ve dünyanın dörtte birinin sultanının, adi bir mücrim gibi, boynuna lale, ayağına zincir vurulmuş bir kürek mahkûmu gibi yattığı çilehanesine doğru götürüyordu.

Efendim Ceneviz Elçisi'ni kabul ettiği gün ben de huzura alınmıştım.

Vezirlerin, divan mensuplarının hepsi önünde el kavuşturmuş, gözlerini yere dikmiş bekliyorlar, onun mübarek yüzüne bakmaya cesaret edemiyorlardı. Hatta Ceneviz Sefiri Sultanımın yüzüne bakma cüretini gösterince mabeyinciler hemen başına çökmüş, adamın kırmızı kadife şapkalı başını eğmesi için bastırmışlardı.

Ancak ondan sonra benim Efendim elinin küçük bir işaretiyle elçiye konuşma izni vermişti.

Kapının önünde bekleyen içoğlanlarından birini mutfak kısmına, yemek getirmeye yolladım.

Gerçi Büyük Valide, "Yemek verilmesine nezaret et!" diye emretmişlerdi ama, herhalde yemeği bizzat vermem de büyük bir suç teşkil etmezdi.

Oğlanın getirdiği siniyi alıp o uğursuz çinili odaya gittim. Bir zaman duvara yaslanıp durdum; kulağımı deliğe yaklaştırdım. Efendimizin mübarek sesini duymamla birlikte yüreğim ökseye tutulmuş bir kuş misali çırpınmaya başladı.

Padişah Hazretleri o hoş avazıyla Kuran-ı Kerim okuyordu. Yeryüzündeki bütün Müslümanların halifesinin okuduğu Kuran'ı huşu içinde, elim ayağım boşanarak dinledim.

Surenin sonuna geldiği zaman bütün cesaretimi toplayarak deliğe doğru fısıldadım:

"Devletlû efendim."

İçeride bir sessizlik oldu. Hışırtılar duydum. Sonra deliğin önüne geldiğini hissettiğim Efendimiz, kim olduğumu sordu.

"Benim, âciz kulunuz, Sultanım" dedim. "Zat-ı şahanelerine yemek getirdim."

Tepsiyi delikten içeri sürdüm.

Padişahımız kendisine bunca yıl hizmet eden sadık kölesini, Harem-i Hümayun'unu teslim ettiği ağasını tanımıştı.

"Bu ne iştir Ağa?" diye sual etti. "Şu sarayda nân ü ekmeğim yemiş kimseler yok mudur ki, bana bu zulmü reva görürler?"

Ne diyeceğimi bilemedim. Keşke o depremde devrilen saray duvarının altında kalsaydım da bu acı günleri görmeseydim.

Padişah Efendimiz üzüntümden hıçkırmakta olduğumu fark etti ve atalarından gelen bir Osmanlı hanedanı gururuyla, "Şimdi git!" dedi. "Allah taksiratını affetsin."

Yüreğim kuş gibi çırpınıp göğüs kafesimden uçmak isterken, altınlı yoldan yürüyüp üçüncü kapı olan Babüssaade'ye doğru yürüdüm. Bu kapı, sarayın kalbi demekti ve buradan içeri imparatorluk ailesinden ve benim gibi yakınlarından başka kimse giremezdi; adı da bu yüzden "mutluluk kapısı"ydı zaten.

Şimdi o kapının önünden gürültüler, insan sesleri geliyordu. Besbelli bir kalabalık toplanmıştı. Hayır mıdır, şer midir diye merak ettim. Çünkü son zamanlarda olup biten felaketlerden sonra insanoğluna güvenim kalmamıştı; her an bir kötülük olacakmış, başımıza bir haller gelecekmiş duygusu içindeydim. Mutluluk kapısı önüne uğrular mı birikmişti? İsyancılar saray kapısına mı dayanmıştı yoksa? Koca Osmanlı'nın kadim geleneğini bozacak ve Babüssaade'den içeri girerek, İstanbul fatihi koca Sultan Mehmed'in yaptırdığı sarayın âdetlerini ayaklar altına mı alacaklardı? Böyle bir şey olursa ben de silahlanacak; kanımın son damlasına kadar, bana emanet edilmiş olan haremin namusunu ve şerefini koruyacak ve bu uğurda ölecektim.

"Bunlar da kim ola acep?" diye merakla yürüyüp vardım ki, bir de ne göreyim: Mutluluk kapısının önünde, yalınkılıç yeniçeriler durmuyorlar mı?

Şeyhülislam Efendi'nin ve öbür ulemanın emriyle olsa gerek, Osmanlı tahtı da çıkarılıp avluya konmuştu. Güpegündüz avluda bu tahtı görmemle içim bir tuhaf oldu.

Bu ikindi vakti, sarayda hiçbir kitabın yazmadığı işler oluyordu.

Derken Büyük Valide'nin, Kuşhane Kapısı'ndan çıktığını ve elinden tuttuğu minik torununu tahta doğru getirdiğini gördüm. Başında mücevveze biçiminde tülbentli kırmızı serpuş taşıyan yedi yaşındaki masum oğlancık, kaşı gözü yerinde, güzel bir çocuktu ve Padişah Efendimiz oğlunu çok sever, ona en güzel tayları hediye eder, kucağına alıp sevdiğinde onu yüreğine sokmak isterdi. Gerçi bir seferinde hanımlardan birine hiddetlenip kucağındaki çocuğu fırlattığı gibi atmış, çocuk da başını havuza vurmuştu, ama Allahtan hafif atlatarak mutlak bir ölümden kurtulmuştu; ancak böyle anlar enderdi.

Çocuk belli ki korkmuştu. Çevresindeki kılıçlı, dev gibi, bıyıklı adamlara bakıyor, neler olduğunu anlayamıyordu. Ama korkan sadece o sabi veliaht değildi. Yeniçerilerden Şeyhülislam Efendi'ye kadar herkesin benzi sapsarı kesilmişti.

Büyük Valide, yedi yaşındaki çelimsiz şehzadeyi tahtın önüne kadar getirdi. Kimse ne yapacağını bilmiyor, ağlamak ister gibi altdudağını büzen çocuğa bakıyordu.

Bu sırada ulemadan bir efendi öne çıktı, çocuğu koltuk altlarından tutup bir tüy gibi havaya kaldırıverdi. Ellerinin arasındaki çocuğun ürkmüş yüzüne bakarak,

"Bismillah Padişahım!" dedi ve çocuğu Osmanlı tahtına oturtarak eteğini öptü.

O anda Şeyhülislam Efendi, Kubbealtı vezirleri, kazasker, yeniçeriler ve ben dahil hepimiz eğilip "Bismillah Padişahım!" diyerek, yedi yaşındaki sultana biat ettik ve eteğini hürmetle öptük. Çünkü yedi yaşındaki sabi, tahta oturduğu anda İstanbul'un, Bağdat, Basra, Yemen'in, Macaristan, Kırım, Budin, Kanije, Ukrayna, Afrika'da Mısır, Sudan, Cezayir'e kadar uzanan toprakların ve halkların ve daha nice diyarın imparatoru olmuştu.

Ne var ki çocuk, bu durumu kavrayamamıştı. Büzülen altdudağı, ağlamak üzere olduğunu gösteriyordu.

Şeyhülislam, "Padişah Efendimiz kalabalıktan korkuyor!" diyerek biat törenini yarıda kesti.

Büyük Valide torununu bağrına basarak götürdü.

Yavaşça mermer direklerin arkasına, Harem-i Hümayun'a doğru süzüldüm. O gün akşamı nasıl ettiğimi bilemiyorum. Ateşler içinde yanmaya başlamıştım. Ağustos ayının sıcağı yerine buzdan nefesler üfleyen rüzgârlar içimi donduruyor, ama alev alev yanan alnımı serinletemiyordu.

Demek ki Efendimin işi bitmişti. Tahtı ve imparatorluğu, kendi belinden inen yedi yaşındaki oğulcuğuna geçmişti.

İnanamıyordum, âciz aklım bu büyük değişikliği almıyordu. Sanki sûr borusu çalınmış ve İsrafil'in çağrısıyla uyanan cümle mahlukat yerinden doğrulmuştu.

Meğer bu bir şey değilmiş. O akşam sûr borusunun vurulmasıyla başlayan kıyameti, saray duvarları dışında, Asitane'nin sokaklarında, yaşlı minarelerin koyu gölgelerinde görmek de varmış kaderde.

Ömür boyu baş koyduğum yastığı sırılsıklam eden gözyaşlarım bir parça dinerek doğrulduğumda saraya akşam kasveti çökmüş, her köşede yakılan çerağlar sarayın hüzünlü karanlığını artırmaktan başka bir işe yaramamıştı.

Bir müezzinin hıçkıran sesi akşam ezanını okuyordu.

Efendimin akşam yemeğini kendim götüremeyecektim. Soracağı yürek dağlayan sorulara cevap veremez, tahtına gül yanaklı oğulcuğunun oturduğunu

ve artık kendisinin cihan padişahı olmadığını anlatamazdım. Benim yüce Efendim, oğulcuğu doğduğu gün ne kadar sevinmiş ve bebeği kucağına aldıktan sonra Osmanlı tahtının vârisini herkese göstererek, ne büyük eğlenceler yapılmasını emretmişti.

Şehir meydanlarında cambazların, hokkabazların hünerlerini seyreden halk, kırk gün kırk gece, kuzu etli pilavları, helvaları doyasıya yiyip içtikten başka, yemek kaplarını da alıp götürmüşlerdi.

Şehzade'nin doğuşu şerefine altın ve gümüşlerden yapılan nahıllar öylesine büyük olmuştu ki, şehrin birçok sokağından geçememişti de, evlerin cumbalarını yıkarak yolu genişletmek zorunda kalmışlardı.

Harem-i Hümayun bile şenlenmiş ve kadınların, başlarına bezler örtülmüş bir musikişinas grubunu dinlemesine izin verilmişti. Adamlar kalın bezlerin altında udlarını, kanunlarını çalıyor, arada bir nefessizlikten boğulacak gibi olduklarında başlarını yukarı doğru kaldırma gafletinde bulunuyorlardı. O zaman biz de elimizdeki uzun sopalarla kalkan başlara vuruyor, bezi açmalarına izin vermiyorduk. Çünkü Padişah Efendimizin haremini hiçbir erkek gözü göremezdi. Bizlerse erkek değildik ya da en azından öyle sanıyorlardı. Bir erkeğin organlarını orak biçimi kesip çıkarmakla bütün duygularını öldüremeyeceklerini nereden bilebilirlerdi ki? Bütün gün, dünyanın dört bir köşesinden seçilerek getirilmiş nadide güzelleri ve onların gümüş endamlarının çıplaklığını seyredip de heyecanlanmamak mümkün müydü? Taş olsa cana gelirdi.

Hele Fransa'nın Nissa şehrinden getirilen ve Gülbeden adı verilen on dört yaşında bir dilber vardı ki, Padişah'ı yalvarttığı gibi benim de aklımı başımdan almaktaydı. Onun soylu atlar gibi gergin duran bedenini, ahu gözlerini ve dünyaya metelik vermeyen, halifemize bile aldırmayan bakışlarını gördükçe kendimden geçerdim.

Ak göğsünde birer gül tomurcuğu gibi patlamış memelerinin pembe ve diri çıplaklığı karşısında mest olurdum. Sabah rüzgârının ürperttiği gümüş bedeninde dikiliveren ayva tüyleri yüreğime batardı. Hamamda kaynar sularla yıkanıp kıpkırmızı kesilene kadar keselerle, liflerle ovulup güzel kokular sürülerek Padişah'a hazırlandığı gün, herkes onun bugüne kadar saraya gelmiş en güzel kız olduğuna yemin etmişti ve göbek taşında onun muhteşem çıplaklığını gören harem halkının tümü ona âşık olmuştu bile.

Hasbahçe'ye doğru süzülerek ve saçına takılı tülleri uçuşturarak koşması yanında, Efendimizin en sevdiği atı olan, Acem Şahı'nın hediyesi Dağlar Delisi'nin rahvana kalkması ahenksiz kalırdı.

Ya kokusu, ya herkesin aklına ziyan getiren tarçın, gül, akasya ve süt bebeği karışımı kokusu...

Bu koku en dini bütün Müslüman'ı bile boğazına kadar günaha öylesine sokardı ki, kırk hatim indirse, yetmiş yedi yetim giydirse, Veysel Karani gibi kırk yıl çölde gezse bu günahın bağışlanması olanaksızdı.

Yalnız, Gülbeden bir tuhaftı. Haremdeki öbür genç kadınlar gibi şarkıyla, türküyle, oyunla, nakışla işi yoktu onun. Devamlı başı ağrırdı.

Başının ağrısını geçirmek için mermerşahi bezinden küçük gömlekler dikerdi ve bunların ne olduğunu soranlara da fare gömleği olduğunu söylerdi.

Bu minik gömlekleri sarayın kuytu köşelerindeki deliklerin önüne bırakır, geceleri farelerin gelip gömlekleri almasını ve kış günlerinde giyerek ısınmalarını isterdi.

Baş ağrısı sadece fare gömleği diktiği zamanlarda geçiyordu. Yüzüne bir huzur ifadesi yayıldığı ender anlar da, dikişin üzerine eğilmiş olduğu zamanlardı. Bunun dışında ahu gözleri, alıcı kuş gibi bakardı.

Geceleri onun kuytu deliklere bıraktığı fare gömleklerini toplar, yatağımın altına saklardım. Ertesi gün gömleği bıraktığı yerde bulup da üzülmesine, farelerin onun gömleğini istemediği düşüncesine kapılmasına gönlüm razı olmazdı. O zaman tekrar gömlek dikmesine gerek kalmayacak ve bu yüzden baş ağrısından kurtulamayacaktı. Oysa ben onun yüzünde güller açmasını istiyordum. Bu da ancak fare gömleği dikerken oluyordu. Böylece Gülbeden, İstanbul farelerinin teker teker saraya gelip geceleri gömlek kuyruğuna girdiğine inandı ve büyük bir hevesle önce yatağımın altına, daha sonra da odunluğa sakladığım yüzlerce fare gömleğini dikmeye koyuldu.

İşte Allah'ın özene bezene yarattığı bu mucizeyi de, Efendimizle birlikte zindana kapatmışlardı.

Nissalı Gülbeden de üstüne demirler vurulmuş, kilidine kurşunlar dökülmüş, penceresine duvarlar örülmüş çinili odanın soğuk karanlığına gömülmüştü.

Allah'ın hikmetinden sual olunmaz, ama bazen pek zalim davranıyor.

Ağaca saklanan rüzgâr

Akşam karanlığında Orta Cami'ye doğru giderken, aklımdan pek korkunç şeyler geçiyordu.

İstanbul'un gölgeli sokaklarında fenerler kaynaşmakta, insanlar oradan oraya gidip gelmekteydi. Sarhoş yeniçeriler sipahilere laf çarptırıyor, sonra bir sipahi grubu bunları püskürtüyor ve her kafadan bir ses çıkıyordu.

O ağustos gecesinde bir yandan kavurucu sıcak vuruyor, bir yandan da kar serpintili ve deniz suyundan zerrecikler taşıyan soğuk rüzgârlar esiyordu. Allah'ın bir hikmetiydi bu! Halk iki bölük olmuştu. Kimileri soğuktan donuyordu. Evlerde bile karıkocaların kimi yanıp kimi donmaktaydı. Kadın tir tir titreyerek ocağa odun sürerken, adam cıscıbıldak karlı sular dökünüyordu.

Kimin neden üşüdüğü, kimin neden yandığı belli değildi.

Halk, yananlarla donanlar diye iki bölük olmuştu. Bu yüzden İstanbul sokaklarında kürklere bürünmüş, başını gözünü sarmış insanlardan bağrı açık leventlere kadar her çeşit insana rastlanıyordu.

Bu kargaşada adamın kim vurduya gitmesi işten bile değildi. Tepeden tırnağa silahlı yeniçerilerin, sipahilerin, tatarların, kayıkçıların, berduş takımının ve ipten kazıktan kurtulmuşların gözünü kan bürümüştü. Tebdil gezdiğim için saraydan çıkmış biri olduğumu anlayamazlardı. Herhangi bir Habeş gibi dolaşıyordum, ama ne olur ne olmazdı. Dikkati elden bırakmamak gerekiyordu.

Orta Cami'ye yaklaştıkça kalabalık arttı, saflar sıklaştı, tarihi boyunca dereler gibi kan akıtmış olan Konstantiniyye yine kan kokuyordu. Üç sipahi neferinin katledilmesi üzerine yeniçerilerle sipahiler birbirine diş bilemeye başlamıştı ve kılıçların çekilmesi an meselesiydi.

Cami avlusunda, şerefelerinde çerağlar yanan minarelerin altında toplanmış

mahşeri kalabalık hep bir ağızdan bağırıyor, uğultuları gökyüzünü tutuyordu. Biraz dikkat edince Sadrazam'ın kellesinin istendiğini anladım.

Kan tutmuş kalabalık, Padişah'ın büyük vezirini idam ettirmek için azgın bir nöbete kapılmış, boyun damarları şişmiş vaziyette haykırıp duruyordu. Samur kürk giymeye meraklı ve her selam veren, işi düşen kişiden aldığı rüşvetlerle muazzam bir servetin sahibi olan şişman vezirin nerede olduğunu kimse bilmiyordu. Yoksa anında paralanacaktı. Aslına bakarsanız Padişah'ın, Sadrazam'ıyla bir sorunu yoktu. Şişman vezirinden hoşnuttu. Onun aldığı korkunç rüşvetler, her memuriyeti altınla satıyor oluşu, karısını beğendiği adamları boğdurup kadını haremine götürmesi gibi bin bir yolsuzluk şikâyeti Padişah'a ya ulaşmıyor ya da Padişah bunları duysa bile aldırmıyordu.

Ne var ki, halkın ve askerin sabrı taşmıştı artık ve Sadrazam'ın kellesini almadan durulacak gibi görünmüyordu.

Canını kurtarmak için kaçan Sadrazam'ın yerine hemen yenisi atanmıştı. Padişahlar, sadrazam canı için uğraşmazlar. Hem zaten bizim Padişah istese bile bu işi yapacak durumda değildi; o kendi canının derdine düşmüştü. Sadrazamların kaderi böyleydi zaten. İmparatorluğun ikinci adamı olma zevkine erdikten sonra, ya padişahın gazabına uğrayarak ya da askerin isyanına toslayarak kelleyi vermek alınlarında yazılıydı. Bu işten kurtulup da eceliyle ölebilen sadrazam çok talihli sayılmalıydı.

أما بعد

Daha sonra anlatıldığına göre, İstanbul sokaklarında bu korkunç işler olurken Sadrazam, tebdil kıyafet, yanında en has adamları olduğu halde, canını kurtarmak için sığınacak yer arar dururmuş. Nereye gitse geri çevrilmiş. "Senin yüzünden bizim de canımız tehlikeye girer, kellemiz gider, çoluk çocuğumuz var Paşa" demişler.

Böylece Sadrazam, garip ve biçare halde sarayına dönmekten başka çare bulamamış.

Orada kaderine lanet edip can korkusuyla titrerken, yeni Sadrazam'dan haber gelmiş. "Canını kurtarmak için askere para dağıtmak gerek" demişler. "Şirin canını kurtarmak için ne kadar malı mülkü, parası varsa defter edip hepsini teslim eder. Para vermeden kulun razı olması mümkün değildir" demişler.

Garip, hemen sakladığı yerlerden üç yüz kese altın çıkarıp yollamak istemiş. Sadrazam'ın gönderdiğine Kethüda, "Bu son zamanda aldığınızdır" demiş. "Bununla olmaz, hiçbir şey saklamayıp malı cana siper etsen gerektir." Bunun üzerine Sadrazam can korkusundan üç bin kese daha çıkarıp vermiş. Kethüda bununla da yetinmeyince sarayının gizli köşelerinden bin kese daha çıkarıp canı çekilircesine teslim etmiş ve "Vallahi de billahi de artık tek meteliğim yoktur. Allah kalbinize ilham-ı merhamet etsin ve yeni Sadrazam babamız şu kuşça canımı askerin elinden kurtarsın" diyerek diller dökmüş. Meğer bütün bunlar olup biterken yeni Sadrazam, müftüden idam fetvasını istemişmiş bile. Bundan haberi olmayan rüşvetçi, şişman, garip Sadrazam, sarayında rahatsız bir uykuya dalmış. Adamları da bir zarar erişmesin diye ayakucuna baş koymuşlar.

Bu acayip gecede yedinci saat gelince kâbuslar görerek sıçrayan, bir an uykuya dalıp bir an havale geçirerek titreyen, tere batmış şişman adamcağızı dizinden öperek uyandırmışlar. "Ne oluyor?" demesiyle birlikte uyku sersemi ayağa kaldırmışlar ve koluna biri girmiş. Daha uyanamamış olan Sadrazam bir de dönüp bakmış ki koluna giren kişi ünlü Çingene saray celladı. Nice vezir, paşa boynu sıkarak canlarını almış olan korkunç Çingene gülüyormuş. Sadrazam ona, "Hay kahpe oğlu!" der demez, "Vay benim devletlû efendim" diye alay edip Sadrazam'ın göğsünden öpmüş.

Sadrazam'ın sol koluna da celladın yamağı girmiş. Böylece çekerek, sürükleyerek sarayın ahırına götürmüşler. Burada cellat, Sadrazamın kafasından kavuğunu çıkarıp kendi kafasına giymiş ve adamcağızı salhanede debelenen bir

manda gibi zorla odunluktan içeri sokmuşlar. Cellat büyük vezirin kafasına korkunç bir yumruk indirince adamcağız inleyerek yere çökmüş, hemen kemendin halkasını boynuna takmışlar ve cellatla yamağı iki taraftan çekip işini tamam eylemişler.

Gafil vezir kelime-i şahadet bile getiremeden öbür tarafı boylamış, ama adamcağızı suskunlar mahallesine götürüp toprağa vermeden önce, intikam isteyen askere göstermek için çırılçıplak soymuşlar ve bir beygire enlemesine bağlayarak İstanbul sokaklarına çıkarmışlar.

Bu korkunç haber bir anda halkın arasına yayılınca herkes at meydanındaki meşum çınarın çevresinde toplanmaya başladı. Çünkü besbelli ki vezirin cesedini getirip bu çınarın altına atacaklardı.

Beni de ayaklarımdan önce kalabalık o tarafa doğru sürüklemeye başladı. Bu çınardan hep korkardım. Meyvesi insan olan ağaçtı bu. Bir tarihte idam edilen birçok devlet büyüğü bu ağacın dallarına asılmış ve kurumuş birer meyve gibi rüzgârla döne döne çürümüşlerdi. O günden bu yana ağacın çevresinde hiç rüzgâr esmezdi. Asitane'nin minare külahı uçuran namlı fırtınalarında bile bu ağacın yanına gidenler, yapraklarının kıpırdamadığını görürlerdi. Öyle durgun, kıpırtısız bir hava olurdu orada. Çünkü kan kokan çınarın yanına yaklaşan rüzgâr bile suspus olur, ağacın enli yaprakları arasına ya da yaşlı gövdesindeki kovuklara saklanırdı. Kaç asırdır burada duran ağaç, fırtınaları, rüzgârları, boranları yutuyordu.

O lodos savuran ağustos gecesinin sabahına doğru çınarın yanına vardığımızda da hiçbir esinti yoktu, yaprak kıpırdamıyordu.

Bir süre sonra Sadrazam'ın şişman çıplak gövdesini taşıyan beygiri kamçıyla yederek oraya getirdiler. Adamcağızın, derisi yüzülmüş birer koyun büyüklüğündeki kaba etleri sabahın alacakaranlığında titreşip duruyordu. Merhum Sadrazam öyle iri gövdeliydi ki, beygir bile zor taşıyordu.

Askerler mevtayı beygirden alıp çınarın dibine yıktılar. Yüzlerce okka çeken yağlı beyaz gövde, dev bir bumbar dolması gibi toprağın üstüne yığıldı kaldı. Karnı, gerdanı, beli kat kattı. Üst üste yığılmış, sarkmış karın yağlarının altında kaybolan ufacık organı neredeyse görünmüyordu. Zaten benden başka kimse de bu küçük şeye dikkat etmiyor; bir zamanlar dünyalara hükmeden koca vezirin, hanları, hamamları, sarayları, cariyeleri, samur kürkleri, misk ü amberleri, altın

gümüş sahanları, çil çil altınları bırakıp da soyulmuş bir hindi gibi rüzgârsız ağacın altına yatmasındaki hikmet-i ilahiyi düşünüyordu. Vezir çok ah almıştı. Çok ocaklar söndürmüş, karısına göz koyduğu memurları Taif sürgününe gönderip gül gibi tazeleri yatağına almış, servetine göz diktiği ileri gelenleri birer bahaneyle boğdurup malını mülkünü üstüne yazdırmış bir günahkâr kuldu. Şimdi suskunlar mahallesine geçecek ve öteki dünyada, yaptıklarının hesabını verecekti.

İstanbul halkı, iki gün öncesine kadar kaderlerine hükmeden anlı şanlı vezirin yollardan hışımla geçen saltanat arabasını bile görmekten âcizken, şimdi onun götü başı açık bir durumda, celladın kemendiyle morarmış gerdan etleri sarkarak yatıp duruşuna bakıyordu.

Bıraksalar sabah namazına kadar böylece seyredebilir ve bu dünyanın ne oldum değil, ne olacağım dedirten adaletini düşünebilirlerdi ama buna fırsat kalmadı. Bir yeniçeri, "Ey millet!" diye bağırdı. "Şişman adamın yağı sızıya bire bir gelir!" Islak şehrin ciğer delen rutubetinden elaman demiş, her yanları sızım sızım sızlayan halk, vezirin bumbar dolmasına dönmüş gövdesine bir anda hücum etti. Belinden hançerini sıyıran, vezire dalıyor ve yağlarından bir parça kesip koynuna dolduruyordu. Vezirin kesilmiş yağlarını evlerine götürecekler ve ağrıyan yerlerine dolak yapıp saracaklardı. Meyvesi insan olan ağaca saklanan rüzgâr bile böyle bir manzarayı dünyanın hiçbir yerinde görmemiştir. Yedi iklim dört bucakta böyle acayip şey yaşanmamıştır. Allah taksiratını affetsin, koca vezir gözlerimizin önünde gittikçe küçülmeye başladı. Bu gidişle suskunlar mahallesine götürülecek bir parçası bile kalmayacaktı.

Kalabalığın anaforuna kapılıp kendimi Vezir-i Âzam'ın yanında buldum. Delik deşik bedeni kanlı bir et yığınına dönmüştü. Galeyana gelmiş halk her tarafından bastırıyor, bıçak üşüştürüyordu. Rüzgârsız çınardan ve hâlâ cesede bıçak sallayan kalabalıktan uzaklaşmak istiyordum. Ellerim titriyordu.

Sonra birdenbire her şeyin durduğunu fark ettim. Gürültü bıçakla kesilir gibi sona ermişti. Hiç kimse gık çıkarmıyor, neredeyse sadece kemikleri kalmış cesedin çevresinde halka olmuş, sessizce duruyordu.

Kim emir vermişti de böyle birdenbire durmuşlardı, neden cesede bıçak üşüştürmeyi kesmişlerdi, bilinmez.

Kimsenin birbirinin yüzüne bakmadığını fark ettim. Bıçkın kayıkçılar, sırık

hamalları, baldırı çıplak berduşlar, hamamcı ve tellak takımı, başları takkeli medrese talebesi, pala bıyıklı beyaz börklü yeniçeriler, ejderha bakışlı sipahiler, göğüs bağır açık leventler, dar sokak aralarını arşınlamaktan helak olmuş ciğerciler, sakalar, yoğurtçular, şerbetçiler, bedestenin efendi esnafı, kısacası Konstantiniyye'nin ahşap, ıslak, nemli evlerinde oturan, günde beş vakit namaz kılan ve sadık, başı yerde kullar olarak yaşayıp giden kim varsa, etleri yolunmuş çıplak vezirin cesedi başında çepeçevre halka olmuş ve birbirinin yüzüne bakmaktan ar ederek öylece bekliyordu.

Sanki yaşarken onca nefret ettikleri zalim vezir, parçalandıktan, etleri koparıldıktan sonra gözlerine girmişti de herkesi imamın, "Ey cemaat, merhumu nasıl bilirdiniz?" sorusuna canı gönülden, "İyi bilirdik!" cevabı veriyor ve sessiz sedasız bir cenaze namazı kılıyordu.

Vezirin altında yattığı yaşlı çınar, uçsuz bucaksız dallarını Konstantiniyye'nin bu acayip cinayet gecesine salmıştı ve fırtınaları, boranları, rüzgârları yutan koca gövdesiyle kalabalığın üstünü örtmeye çalışır gibiydi.

Derken kalabalık teker teker dağılmaya başladı. Herkes birer birer cemaatten kopuyor ve yere basmaktan bile çekinerek sessizce şehrin karanlığına karışıp gözden yitiyordu. Gözü kapalı biri, çevrede onca adam olduğunu, şimdi de dağıldığını, mümkün değil anlayamazdı.

Hayaletler teker teker yok olup da çınarın dibinde ulu vezirin kemikleriyle baş başa kaldığımda, "Ah Padişahımız ah!" diye inledim. "Bak başımıza neler geliyor." Tam bunları söylerken Efendimin artık padişah olmadığı geldi aklıma.

Nizam-ı âlem kurallarına göre o artık bizim padişahımız ve halifemiz değildi.

Yedi yaşında bir imparator vardı başımızda.

Gene de eski padişah, benim uğruna baş koyduğum Efendimdi.

Bunu düşündükten sonra kendi kendime, "Acaba?" diye sormadan edemedim. Acaba Efendimi bir daha padişah olarak azametle tahtında otururken görme bahtına erişebilecek miydim? Yoksa bu iş sonsuza kadar bitmiş miydi?

Tam gözünü kulağını dört açma dönemiydi doğrusu.

Sarayda esen rüzgârları iyi kestirmek gerekiyordu.

Vezirin ve rüzgâr saklayan ulu çınarın yanından şeytan görmüş gibi uzaklaşıp saraya dönerken, kafam karmakarışıktı.

Allah'ın gölgesi olan çocuk

Yeni padişah, Osmanlı mülkünün imparatoru olma işini çok sevmişti, çünkü sabahtan akşama kadar dilsizler ve cücelerle oynayabiliyordu.

Cüceler genellikle sultanları eğlendirir, dilsizler de adam boğmakta kullanılırdı, ama bu da bir çeşit sultani eğlence sayılabilirdi.

İşlerini ölümcül bir suskunluk içinde yapmaya alışmış olan dilsizler, çocuk Padişah'ın çok hoşuna gidiyordu. Onlarla oynamayı seviyordu, ama o gün oyununa ara verecek ve yapması gereken bazı işlere katlanacaktı.

Sabah namazından sonra, mabeyinciler tarafından özenle hazırlandı. İçine, inci işlenmiş kükürt sarısı ipekliden kibrit sırmalı bir esvap, üstüne de benli erguvani kürk giydirildi. Başına üç sorguç takılmıştı ki tepe sorgucunda yarım tavuk yumurtası büyüklüğünde bir zümrüt bulunmaktaydı. Mübarek kaşlarının arasına, siyah mürekkeple İsm-i Celal'in ilk harfi olan elif harfi işlenmiş ve uzun kirpiklerinin dibine sürme çekilmişti.

Böylece çocuk Padişah, güneş sen doğma da ben doğayım, diyen bir güzelliğe ve heybete bürünmüştü ki, görenler "Aleyke avnullah" duasını etmekten kendilerini alamazlardı.

Padişah Efendimiz saltanat kayığına bindirildi ve kılıç kuşanmak üzere Ebu Eyyubü'l-Ensari Hazretleri'nin türbesine götürüldü. Burada kılıç kuşanan Padişahımız bu kez büyük mirahorun yularından tutup başını çektiği, sorguçlu ve murassa eyerli bir küheylan üzerine binerek ve "Padişahım çok yaşa!" diye bağıran halkını selamlayarak sarayına döndü.

Artık taht yeni sultanındı.

Tahta çıkışı şerefine askere cülus bahşişi dağıtıldı.

Çocuk Padişah'ın bir tek eksiği kalmıştı: Sünnet olacaktı.

Büyük düğünler ve kutlamalarla bu iş de tamamlandı ve bir paşanın sıkıca tuttuğu Sultan, cerrahbaşı tarafından sünnet edildi.

Daha sonra Sultan'ı benim kucağıma verdiler ve yatağına götürüp yatırma şerefine nail oldum.

Kucağımda taşıdığım tüy gibi çocuk, bu topraklarda yaşayan Müslümanların, Yahudilerin, Hıristiyanların, Mecusilerin Sultanıydı. Yeni Efendimi yatak dairesine götürüp yatırdım ve üzerine atlas yorgan örttüm. Padişah Hazretleri yarı uyku haline geçip sürmeli gözlerini kapatınca yanından ayrıldım ve cihan imparatorunu kucağımda taşımış olmanın verdiği sarhoşlukla sarayda dolaşmaya başladım. Doğrusu yüreğim kabarmıştı, onurlanmıştım.

Yeni Sultan'ın nasıl büyük bir gazi padişah olacağı ve İslam ordularını küffar içlerinde nasıl zaferden zafere sürükleyeceği, Allah Allah diye kükreyen askerin başında nasıl heybetle duracağı şimdiden belliydi.

Osmanlı mülkü büyük bir sultana kavuşmuştu.

Allah'ın bir lütfuydu bu.

Bu arada Enderun-ı Hümayun'un zülüflü oğlanları kutlu sünnet töreni şerefine saray odalarını dolaşıyor ve çeşit çeşit hokkabazlık ve bin bir eğlenceyle herkesi güldürüyorlardı. Peşlerine takılıp bir süre gönlümü bunlarla avuttum. Sıra Padişahımız Efendimizin dairesine gelince onlarla birlikte içeri girdim.

Eyvah ki eyvah! Efendimin güneş gibi parlayan yüzü solmuş, muma dönmüştü. Bütün kanı çekilmiş gibiydi. Hemen atılıp mavi atlas yorganını açtık ki ne görelim: Yatak olduğu gibi kana batmıştı. Efendimizin sünnet yarasının bağları çözülmüştü, oluk oluk kan akmaktaydı. Herkes çığlık çığlığa bağırmaya başladı. "Cerrahbaşı medet!" haykırışları duyuluyordu. Neyse ki cerrahbaşı hemen yetişti ve sünnetli organı tekrar sararak ve Padişah Efendimize türlü şifalı otlardan yapılmış ilaçlar içirerek belayı savuşturdu.

Efendimizin yüzüne biraz kan geldikten sonra bu işi kimin yapmış olabileceği üzerinde duruldu. Hatta bir ara ben âciz kulunuzdan bile kuşkulananlar olmadı değil, ama o sarayda çok eski, çok bilinmiş ve onca padişaha hizmet etmiş yaşlı, güvenilir kişi olmam beni kurtardı.

Osmanlı mülküne bu hıyaneti kimin yaptığı anlaşılmadı. Besbelli ki kötü niyetli melunun biri, yeni Padişahımızı öldürmek ve böylece de sarayda hapsedilmiş bulunan eski Padişah'ın tekrar tahta oturmasını sağlamak istemişti. Ya da öbür küçük şehzadelerden birini başa geçirmek niyetindeydiler.

Ben çıktıktan sonra Padişah'ın odasına sadece Büyük Valide girmişti. Bunu öğrenir öğrenmez herkese anlatmış ve büyükannenin torununa böyle bir şey yapacağına ihtimal verilemeyeceği için başka bir suçlu aramamız gerektiğini söylemiştim. Gerçi Padişahımız, büyükannesinin yorgan altından ayaklarını çekip, bacaklarını dikleştirmesi için bir şeyler yaptığını söylüyordu ama...

Neyse ki Allah'ın inayetiyle bu hain plan gerçekleşemedi ve Efendimiz kurtuldu.

O gece Safiye'den aldığım bilgiler, beni bile şaşırtacak kadar korkunçtu. Benden sonra Sultan'ın odasına giren tek kişiden, Büyük Valide'den söz etmekle büyük bir hata işlemiştim. Çünkü çocuğu öldürmek isteyen gerçekten de Büyük Valide'ydi.

Venedikli kadını tanıyanlar bile, yaşlı bir büyükannenin torununu öldürebileceğine ihtimal veremezdi.

Safiye'nin anlattığına göre oğlunu çinili odaya hapsettirip yerine torununu padişah yapan Büyük Valide mutlu değildi, hata ettiğini düşünüyordu. Gerçi son

zamanlarda oğluyla arası açılmıştı ve Padişah evladı ona gerekli saygıyı göstermiyor, günlerini ve gecelerini şişman gözdesiyle geçiriyor, Valide'nin saray halkına verdiği bazı emirleri iptal ediyor ve onu köşesinde oturan bir bunak haline dönüştürmeye, hatta Topkapı'dan çıkarıp eski saraya sürmeye çalışıyordu. Bu da Padişah oğlunun sonunu getirmiş ve kendisine bağlı adamlarıyla bir saray darbesi yapan Valide, anasına gerekli bağlılığı göstermeyen oğlunu devirerek küçük torununu tahta geçirmişti, ama bu kez de yeni Padişah'ın anasıyla olan yakın ilişkisi sorun olmaya başlamıştı.

Çocuk Padişahımızın annesi, Büyük Valide'yi şaşırtacak kadar iradeli ve güçlü bir kadın çıkmıştı. Oğlunun koca Osmanlı tahtında bir kukla olarak oturmasına karşıydı. Bu yüzden büyükannenin torunu üzerindeki her türlü tahakkümüne karşı çıkıyor ve sevgili oğlunu kendi etkisi altında tutuyordu.

Hatta küçük Padişah'ı büyükannesiyle görüştürmüyordu bile.

Büyük Valide şaşırıp kalmıştı. İşte bu hiç beklemediği bir şeydi. Oğlunu hapsettirecek kadar büyük bir fedakârlığa katlandığı halde, torunu onun aleyhine dönüyordu. Belki de yapılacak en doğru iş, yılanın başını küçükken ezmek ve Padişah'ı sünnet yatağında kan kaybından öldürdükten sonra, anasını da bin bir işkenceyle geberterek Sarayburnu akıntılarına bırakıvermekti. Anasının bu kadar etkisi altında büyüyen bir çocuğun ileride ne yapacağı hiç belli olmazdı ve bu macera belki de büyükannenin kudretli yaşamına mal olabilirdi.

Böylece büyükanne, torununu ziyaret bahanesiyle odasına girmiş ve çocuğun yarı baygın olmasından yararlanarak bağlarını koparıp atmıştı.

Ne var ki benim bunu hiç dillendirmemem gerekiyordu. Kılı kırk yararak geçirdiğim hayatımın en büyük yanlışını yaptığımı düşünerek ve o gece eğlenecek halim olmadığını söyleyerek Safiye'yi gönderdikten sonra başıma gelecekleri kurup dertlenmeye başlamıştım ki, onca kargaşa arasında, Gülbeden'le birlikte hapsedilmiş olan Padişah'ı unuttuğumu fark ettim ve kendi kendime şaştım doğrusu.

Sekiz yıldır Osmanlı mülkünün sultanı olan ulu Padişah, iki gün hapsedilince unutulur muydu hiç?

Zamanın vefasızlığı beni de mi pençesine almıştı?

Bu düşüncelerle o gün akşam yemeğini kendim götürdüm. Efendimizin

hapsedildiği odanın önüne nöbetçi konmamıştı. Çünkü kimsenin duvarları delip de dışarı çıkmasına ya da içine kurşun eritilip dökülmüş kilidi kırmasına imkân yoktu.

Sessizce odaya yaklaştım ve duvara yaslanıp kulak kabarttım.

Efendimiz Kuran-ı Kerim okuyorsa biraz dinleyecek, ondan sonra yemeğini verecektim.

Ama ne yazık ki efendimiz Kuran okumuyor, ağlıyordu.

Hıçkırıkları duyunca önce Gülbeden ağlıyor sandım, ama hemen aklıma geldi ki Gülbeden'in acayip huylarından biri de hiç ağlamamasıydı. Onu bebekliğinden beri ağlarken ya da kahkaha atarak ağız dolusu gülerken gören olmamıştı. Ağlayan, eski Padişahımız olmalıydı. Biraz dinleyince boğuk sesini, tıkanarak konuşmasını tanıdım. Hem ağlıyor hem de mırıl mırıl bir şeyler anlatıyordu.

Zavallı adamcağız kadersizliğine ağlıyordu belli ki. Koskoca tahtı bir gün içinde kaybetmek kolay şey değildi. Bunun için eskiler, ne oldum değil, ne olacağım demeli, diye nasihat ederlerdi. Tahtın da, malın mülkün de faydası yoktu insana.

Ağlamasını anlamıştım da, ne anlatıyordu acaba?

Konuşacak onca şeyi nasıl buluyordu? Ağabeyinin inanılmaz zulmünü, kafes arkasında cellat bekleyerek geçen yıllarını mı hatırlıyordu?

Yavaşça öksürerek, "Efendimiz!" diye seslendim.

Hıçkırıklar kesildi ve biraz sonra onun deliğe yaklaştığını anladım.

"Efendimiz, benim, kulunuz!"

Bunun üzerine eski Padişah heyecanlandı. Belli ki gelişimi bekliyordu. Yemek tepsisine filan boş vererek olanı biteni anlatmamı istedi.

Zavallının hiçbir şeyden haberi yoktu. O çinili odada Gülbeden'le birlikte oturur, hıçkırarak ve Kuran okuyarak çile doldururken neler olmuştu neler!

Artık padişah olmadığını söyleyip söylememeye karar veremiyordum. Çünkü

hâlâ askerlerinin, annesinin ya da Sadrazamının kendisini kurtaracağını düşünüyor olabilirdi.

Tekrar tahtına oturmaktan umudunu kesmemişti.

Benden gerçeği duyduğu anda yıkılacaktı. Öte yanda da bir imparatora, tahtını kaybettiğini söylemek dünyada kaç kula nasip olmuştu acaba?

Eski Padişaha şehirde gördüklerimi anlattım. Büyük vezirin yakalanmasını, beygire bağlanıp gezdirilmesini, sonra da rüzgârsız ağacın altında parçalanışını hikâye ettim.

Çıkardığı seslerden ve sıklaşan nefesinden eski Padişah'ın dehşete düştüğü belli oluyordu. Oysa böyle şeylere hiç aldırmazdı o. Bakışını beğenmediği adamı cellada verirdi. Hakkında dedikodu çıkan vezir, hemen kapı dibinde boğuluverirdi. Çingene cellat gece gündüz hazırdı ve her gün yapacak iş çıkardı ona. Eski Padişah yüzlerce kişiyi boğdurtmuştu, kılı bile kıpırdamamıştı. Ama şimdi kendisi de hücrede olunca durum farklı görünüyordu.

Tahttayken şahin kesilirken, düşünce kadın kucağına yatıp ağlamak nasıl bir işti?

Onca baş kestirdiğin, ak sakallı veziri boğdurduğun zaman kılın kıpırdamadı mı ey bahtsız adam, diye geçirdim içimden. Hiç onların da can taşıdığı gelmedi mi aklına? Masumların kellesi kesilip de cellat çeşmesinde kılıçlar yıkandığı zaman, bir gün olur Hak bunun hesabını sorar diye düşünmedin mi?

İnşallah yeni Padişahımız böyle olmayacaktı. Bakışlarındaki muhabbet ve genç civan yüreğindeki merhamet onu büyük ve bağışlayıcı bir padişah yapacaktı. Kılıç törenine giderken atın üstündeki duruşu bile İstanbul halkının yüreğine sevinç salmıştı.

İki kaşının arasına is mürekkebiyle çizilen elif harfi, sanki doğuştan alnındaymış gibi yakışmıştı ve yüzüne Zühre yıldızının şavkı vurmuştu.

Hele o sorguç... Yalnız o sorgucun mücevherleri bile engereğin gözünü kamaştırmaya yeterdi. Genç Padişahımız tahta oturduğundan beri Anadolu'dan Rumeli'ye, Arabistan çöllerinden Kırım kıyılarına, Girit'e, Kandiye'ye kadar her yerde bayramlar yapılıyor, dualar ediliyordu.

İyi ama bütün bunları, zaten feleğin sillesini yemiş zavallı babasına anlatmaya gerek var mıydı ki? Adamcağız iyice fenalaşacaktı.

Öte yandan da nasıl olsa duyacaktı. Başına neler geldiğini bir an önce öğrenmesinde bir sakınca olamazdı.

"Efendimiz" dedim, "Osmanlı tahtı şehzadenize müyesser oldu."

Bir an anlamadı sandım, çünkü delikten hiçbir ses gelmedi.

Tekrarladım. Küçük oğlunun tahta geçişini, kılıç merasimini, sünnet törenini anlattım.

Deliğin ötesindeki karanlıktan yürek paralayan bir çığlık yükseldi, sonra hiç ses gelmez oldu. Sadece hızlı hızlı soluduğunu duyuyordum.

Biraz daha üsteledim, yine cevap alamayınca tepsiyi

delikten içeri sürdüm ve gittim. Sabaha kadar orada bekleyecek halim yoktu. Kendisi bilirdi.

Hem kimse sonsuza dek hüküm sürmemişti ki canım. Bu dünya kurdun kuşun dilinden bilir Hazreti Süleyman'a, Mısır'ın firavununa, İskender-i Zülkarneyn'e, Harun Reşid'e bile kalmamıştı.

Bizimkine mi kalacaktı!

Zülüflü baltacılar koğuşunu geçip de kendi daireme gelir gelmez dünyam karardı. Herhalde kapının ardında bekliyorlardı ki içeri girmemle birlikte harekete geçtiler. Başıma yediğim darbelerle kendimi kaybettim. Ondan sonra neler olduğunu hiç hatırlamıyorum.

Başımdaki ağrıyı bile unutturacak kadar keskin bir küf kokusuyla ayıldığımda, nerede olduğumu anlayabilmek için bir süre gözlerimin o loşluğa alışması gerekti. Duvarlarından sular sızan taş bir hücredeydim. Tepedeki demir mazgaldan hafif bir ışık süzülüyordu içeri. Soğuk taşın üzerinde yatıyordum. Başımda kavuğum yoktu.

Bu mahzenin nerede olduğunu kavrayamıyordum. Sarayın altındaki mahzenlere mi atmışlardı beni, yoksa dışarı çıkarıp Yedikule Zindanı'nın korkunç hücrelerine mi kapatmışlardı?

Her ikisi de iyiye alamet değildi.

Çevreme bakındım. Demek ki şanlı ömrüm burada tamamlanacak ve bu hücrede pis bir fare gibi geberip gidecektim.

"Bunu hak ettin ama geberesice ihtiyar!" diye söylendim kendi kendime.

Ben âciz köle, kim olduğumu sanmış da koskoca imparatorluk ailesinin işlerine karışma cüretini bulmuştum kendimde? Olup olacağı, Afrika'daki yoksul köyünden alınıp gemi ambarına tıkılmış ve hadım edilerek İstanbul'a getirilmiş bir köleydim ben. Pis ve aşağılık bir köle. Başka hiçbir şey değil. İnsanların en aşağılığı, en adisi, başı topukla ezilecek cinsten bir sümüklüböcek. Gülbeden'in

diktiği gömlekleri giymeye hazırlanan bir boz fare.

Bu dünyada Allah'ın en çok gücüne giden şey, insanların hadlerini bilmeyip büyüklük taslamalarıydı. Ben de kendimi bir halt sanıp imparatorluk ailesiyle aşık atmaya kalkmıştım.

Bunları düşündükçe içime bir huzur yayıldığını fark ettim. Köle, köleliğini düşündükçe aslına dönüyor ve kendini yeniden buluyordu. Bütün ömrümü köle olarak geçirmiştim ve bu durum, içine gömülüverdiğim ılık bir hamam gibi beni rahatlatıyordu. Doğduğumdan beri dayak yemiş, adam yerine konmamış, bacaklarının arasındaki organları kesilmiş, horlanmış, aşağılanmış, emir verilmiş, hakaret edilmiş, sövgülerle anılmış, tiksinilmiş, eline değmemeye çalışılmış bir adamın, son dakikalarında kendi gerçeğine dönmesinin huzuruydu bu.

Birazdan gelecek olan cellat bile önemli bir adamı öldürür gibi değil, yol üstünde gördüğü bir pisliği kenara atar gibi davranacaktı.

Çünkü ben gerçek bir pisliktim. Hem de durumuna bakmadan koskoca Valide Sultan'ın işlerine karışmaya cüret eden bir pislik. Sesli sesli ağlamaya başladığımı fark ettim. Öleceğim için üzülmüyordum, bütün derdim Büyük Valide'yi bir kez daha görüp onun ayaklarına kapanarak ne büyük bir hata işlediğimi itiraf edebilmekti.

Bunu da kurtulmak umuduyla yapmayacaktım, çünkü zaten kurtulma ihtimali yoktu. Şimdiden ölmüş sayılırdım. Sadece bu büyük insana yaptığım ihanetten ne kadar üzüntü duyduğumu ve kendisine gönülden bağlı âciz bir köle olduğumu tekrarlamak istiyordum.

Siyah, yaşlı ellerime bakıyor ve nefret ediyordum. Bacaklarım, gövdem, kollarım bu dünyayı kirletmemesi gereken adi bir yaratığın organlarıydı.

Çocukluktan beri bize öğretilen itaat ve kendi benliğini silme eğitiminin gereğini yerine getirememiş ve bir anlık gafletle, kendimi onlar gibi bir insan olarak görme suçunu işlemiştim.

O kadar yüksek sesle ağlamışım ki, bir süre sonra demir kapının dışında, "Hey, zırlama orda!" diye bir ses duydum. Biri kapıya vuruyor ve susmamı emrediyordu.

"Kapıyı aç!" dedim. "Açarsan gönlünü hoş ederim. Ben saraydan Habeş Ağa!"

Dışarıda bir sessizlik oldu. Belli ki Türk muhafız kapıyı açıp açmamayı düşünüyor, mahzurlarını ve yararlarını tartıyordu.

Bir süre sonra, "Ben kapı falan açamam!" dedi. "Vakti gelince açılır burası!"

"Peki!" dedim. "O zaman Allah rızası için nerede olduğumuzu söyle! Burası neresi!"

Kapının dışındaki bekçi kaba kaba güldü ve "Hem saraydanım diye övünüyon, hemi de sarayın mahzenini bilmiyon!" dedi.

O zaman biraz içim rahatladı. Demek ki kendi çevremden ve dairemden çok uzakta değildim, ama ölecek olduktan sonra ha orada ha burada, ne fark eder, diye düşündüm.

Yüksek sesle Kuran'dan ayetler okumaya koyuldum.

Bu ölümlü dünyadan ötekine huzurlu bir geçişin gereklerini yerine getiriyordum.

Bir yandan da ne şekilde can vereceğimi düşünüyordum. Acaba saray halkı gibi kementle mi boğacaklardı, yoksa daha sıradan olanlar gibi bahçedeki cellat taşının üstünde başımı kesip kılıçlarını cellat çeşmesinde mi yıkayacaklardı?

Bunu kestirmem zordu. Çünkü kesin kural sadece hanedan için geçerliydi: Hiçbir hanedan mensubunun kanı dökülmez, ancak boğularak öldürülürdü.

Bu neden böyleydi acaba? Kanları başka renkte miydi, yoksa öyle olduğunu sanmamızı mı istiyorlardı? Kanlarının biz zenciler gibi kırmızı olduğunun görülmesinden mi korkuyorlardı?

Bir kölenin adanışı

Bir tarihte Galata taraflarındaki Mevlevi tekkesine gidip Postnişin Efendi'yle konuşmaktan çok zevk alıyordum. Dünyaya metelik vermeyen ve şanla, şöhretle, parayla ilgisi olmayan bu ak sakallı efendiyi saraya getirtme imkânım yoktu. Sabahtan akşama kadar Mevlevihane'de ibadetle meşgul olur, talebe yetiştirir ve dünyanın geçici gaileleriyle pek ilgilenmezdi.

Giderken ona bir hediye götüremez, ama eli boş gitmek geleneklere aykırı olduğundan, yoldan kopardığım bir yeşil yaprağı takdim ederdim: Benim bu berg-i sebz-i hakirânemi kabul etme yüceliğini gösterirdi. Kuru ekmek ve sudan başka bir şey geçmezdi boğazından. Üstündeki eski bir abadan gayrı bir şey giydiği de görülmemişti.

Niye böyle yaşadığını, imkânları varken neden daha iyi yiyip içmediğini, niçin kendisini soğuktan koruyacak samur kürke bürünmediğini sorduğumda, "Özgürlük ve iktidar uğruna!" diye cevap vermişti.

Ona göre ruh, dünya nimetlerinin tutsaklığından kurtuldukça özgürleşiyor, bağımsızlaşıyor ve dünya yüzünde hiçbir krala ve imparatora nasip olamayacak bir büyük iktidara kavuşuyordu.

Dedikleri bana karışık geliyordu ama doğru bir yanı da vardı.

Bütün dünyayı dolaşsan, yedi iklim dört bucağı tarasan hiçbir şeye ihtiyaç duymayan tek bir hükümdar bulamazdın. Hepsinin saraya, kumaşa, silaha, hayvanlara, ikram edecek yiyeceklere, cellatlara, askerlere, altına, gümüşe ihtiyacı vardı. Bunlar olmadan hükümdarlık yapılamazdı.

Engereğin gözünü kamaştıran şatafatı yaratan da bunlardı zaten!

Oysa Mevlevi dervişinin omzunun öpülmesi ve saygı duyulması için bir tek çöpü bile olması gerekmiyordu.

"Aslında" diyordu, "varlık yokluktur, yokluk da varlık! Hepsi gören göze bağlı!"

Kendini feda etmenin, yüce bir varlığın içinde eriyip gitmenin müthiş hazzını yaşıyordu. Allah onun için aradaki perdeyi kaldırmış ve ona cemalini göstermişti. Kendi benliğini silip attığı için, artık ölümlü bir kul değil, Allah'ın ta kendisiydi o.

Bundan büyük özgürlük ve iktidar mı olurdu!

Derviş, Tanrı olmuştu.

Onunla ilerlettiğim bu konuşmalar ve Mevlana Celaleddin-i Rumi Hazretlerinin kitaplarını okumam beni bambaşka bir yola çekti.

Mademki kendini daha yüce bir varlık karşısında silerek o yüceliğe erişmek mümkündü, o halde ben niye aynı şeyi yapmıyordum!

Dervişin kendini adadığı ve hizmet ettiği efendisi varsa, ki Allah'tı o, benim de bu dünyada kulu olmakla onurlandığım bir Efendim vardı.

Kendi benliğimi silip onunla bütünleşerek ben de imparator olabilir ve dünyanın dörtte birine hükmedebilirdim.

Allah'a karşı nasıl senlik benlik olmazsa, bir tacidara karşı da olmazdı.

Bu yüzden imparator ve ailesi karşısında benliğimi eritmeye, kendimi onlar gibi hissetmeye başladım.

İlk zamanlar bunun yararını da gördüm doğrusu.

Fedakârca bağlılığım ve benlikten uzaklaşmış halim, Efendimin dikkatini çekti, bana olan güvenini artırdı. Zindanda yatarken bütün bunları düşünüyor ve nerede ne hata yaptığımı bulmaya çalışıyordum.

Belki de kendimi imparator gibi hissetmekte fazla aceleci davranmış ve bir kul için affedilmeyecek bir gurura kapılmıştım.

Mevlana'nın ve Mevlevi dervişinin sözleri, herhalde bu olmasa gerekti.

Şu anda gözlerimden aşağı sicim gibi inen yaşlar bile bu hatamı bağışlatmaya yetmezdi.

Zindanda olmasam doğru Galata'ya gider, dervişe her şeyi bir bir anlatırdım. O nasıl olsa beni yakıp kavuran bu azaba bir çare bilirdi.

Yaklaşan mutlak ölümden çok, eksik bir adam olarak öleceğim ve cennete gidemeyeceğim için kaygılanıyordum. Organları tam olmayan biri cennete nasıl girebilirdi ki! Onca hay huy arasında, kendime bir organ bulma işini ihmal etmiştim.

Bir an, en yakınımdaki insanın, yani kapıdaki vahşi Türk'ün organını koparıp almayı ve böylece cenneti garantilemeyi düşündüm, ama adam öylesine iriyarı ve kuvvetliydi ki, onun organını almaya çalışırken iri pençeleri arasında parçalanmak ve mevcut organlarımı da kaybetmek ihtimali yüksekti.

Belki de benim durumumda olmayan kişiler, bu işi niye bu kadar büyüttüğümü, neden bu kadar önemsediğimi anlayamazlar.

Çünkü onların tuzu kurudur, bütün organları yerli yerindedir. Böyle şeyler ancak eksiklik durumunda ortaya çıkar.

Yahudi ve Hıristiyan milletinin "Eski Ahit" ve "Yeni Ahit" adını verdikleri kutsal kitaplar bile bu işle ilgilidir.

Çünkü, çocukluğumda Venedikli hocanın ter döktürerek öğretmiş olduğu Latince lügatinde "ahit" kelimesi *testamentum* olarak yer alır. "Eski Ahit"e *Vetus Testamentum*, "Yeni Ahit"e ise *Novum Testamentum* derler.

Testamentum kelimesi, kadim bir geleneğe dayanarak, erkek husyesinin adı olan "testis" kelimesinden türemiştir. Bu şaşırtıcı bağlantıyı kurmam kolay olmadı, ben de yıllarca merak edip erkek yumurtası ile kutsal kitapların ne gibi bir ilişkisi olabilir diye uzun uzun düşündüm, ama epey araştırdıktan sonra gerçeği buldum.

Kadim çağlarda, Kudüs yöresinde yaşayan erkekler savaşa gidecekleri zaman bir daire olurlar ve birbirlerinin husyelerini tutarak yemin ederlermiş. İnsan bedeninin en duyarlı organı üzerine edilen yemin herhalde akıldan çıkmayacağı için, bu gelenekten *testament*, yani "testis üzerine edilen yemin" kelimesi türemiş. Kutsal kitaplara da bu yeminin adını uygun görmüşler.

Hem bizim Zekeriya sofrası dediğimiz şey de "zeker" yani "erkek organı"ndan türememiş miydi? "Zeker"i, "bereket"in karşılığı olarak kullanmıyor muyduk?

Bunları bilmek iyiydi hoştu ama kafamın içindeki bunca bilginin bana o anda hiçbir yararı olmuyordu işte. Keşke bilgim daha az olsaydı da kapıdaki vahşi Türk'le baş edebilecek pazulara sahip olsaydım.

Cenneti garantilemek için tek güvenebileceğim şey, bir yolunu bulup Safiye'yle görüşmek ve Safiye'nin Türk'ü kandırmasını sağlamaktı. Artık uyku ilacı mı verirdi, zehir mi bilmem; ama Safiye için, bu kaba köylünün aklını başından alıvermek, kızılcık şerbeti içmek kadar kolay, zevkli ve çabuk bir uğraş olsa gerekti.

Kapıya uzun süre vurduktan sonra Türk'ün dikkatini çekebildim ve onun, "Ne var, niye rahat durmuyon?" diye seslendiğini duydum.

Bunun üzerine demir kapının dibinden fısıldayarak sarayda çok güzel bir cariyem olduğunu, eğer ona haber verir ve benimle görüştürürse kendisinin de memnun edileceğini söyledim. Uzun uzun Safiye'nin güzelliğini, gençliğini, kıvraklığını övdüm ve sonunda Türk'ün içini gıcıklamayı başardım.

İyice anlaması için adını birkaç kez tekrarladım, ona nasıl ulaşacağını anlattım.

Sonra ortalık sessizliğe gömüldü.

Padişah da hücredeydi, ben de! Kaderimiz birleşmiş, ikimiz de sarayın mahkûmu olmuştuk.

Uzaklardan müezzinlerin okuduğu yanık Ezan-ı Muhammedi sesleri geliyordu. Kıblenin yönünü kestirmeye çalışarak akşam namazımı kıldım. Secdeye vardım ve ateş gibi yanan alnımı soğuk taşlara dayadım. Sonra, hem Allah'a yalvarmak hem de biraz teselli bulabilmek için yüksek sesle Yasin-i Şerif okumaya koyuldum.

Okudukça ruhuma bir huzur yayılıyordu ve Arapça kutsal sözlere eşlik eden ilahi ezgilerle şifa buluyordum.

Tam bu uhrevi âleme dalmış giderken kapının açıldığını fark ettim. Dışarıdaki koridor loştu ve ben orada kimin durduğunu göremiyordum. Acaba Safiye mi gelmişti, yoksa Çingene cellat ve yamakları mı?

Gelen her kimse, içeri girmek için acele etmiyordu. Kapıya doğru ilerlememle birlikte, insanın gözlerini kamaştıracak bir mucize görmem bir oldu.

Valide Sultan Hazretleri bütün azametiyle durmuş, bana bakmaktaydı.

Şaşkınlığımdan ne yapacağımı şaşırdım, insanın yüreğini delip geçen küçük gözlerindeki sivri bakışlara daha fazla dayanamadım ve kendimi yere atıp başımı sert ve soğuk taşlara vurmaya başladım.

Bir yandan da ne olduğunu tam anlamadığım karmakarışık lisanlarda dil döküyor ve onun gibi muhteşem bir devletlû yanında benim nasıl bir böcek, bir adi köle, yaşaması bile zararlı bir mahluk olduğumu anlatıp duruyordum.

Sözlerin bir kısmı İtalyanca olarak dökülüyordu ağzımdan, bir kısmı Arapça, bir kısmı da saray lisanı olan Osmanlıca.

Valide Sultan ayağını kafamın üstüne koysun ve taşlara bastıra bastıra beni bir böcek gibi ezsin istiyordum.

Neden sonra Büyük Valide'nin bir şeyler söyleyip durduğunu fark ettim: Ayağa

kalkmamı istiyordu.

Doğrulup el kavuşturdum, başımı önüme eğip sustum.

Büyük Valide uzun bir süre beni esaslıca süzdü, konuşmadan dikkatle inceledi.

Besbelli ki bir karara varmaya çalışıyordu. Ben ölü olarak mı daha çok işine yarardım, sağ olarak mı?

Bu zindanda Çingene cellada boğdurulup atılmam mı daha doğruydu, yoksa dışarı çıkıp Büyük Valide hakkındaki söylentileri durduracak davranışlarda bulunmam mı?

Neden sonra, "Ağa" dediğini duydum. "Bir şeyler geldi kulağıma: Kötü şeyler, tehlikeli, cüretli sözler... Önce kızdım, ama Safiye kulumun gelip yalvarması ve gözlerinden inci gibi yaş dökmesi üzerine araştırdım ve senin gibi sadık bir kulumun bu zindanda haksız yere helak olmasına gönlüm razı gelmedi. Kılına bir zarar erişmesin diye buraya inmeye karar verdim."

Büyük Valide devam ediyor, bir şeyler daha söylüyordu ama ben artık onu duymuyordum.

Başım omuzlarımın üzerinde kalabilecekti ve imparatorluk ailesine bağlılığımı bildirmem için bana bir fırsat daha veriliyordu.

Büyük Valide'nin önünde secdeye kapanıp, "Allah benim ömrümden alıp size versin devletlûm!" diyebildim. "Canımı yolunuza feda edeceğim gün benim için vuslat günü olacaktır! Emredin kendi yüreğimi sökeyim, emredin kendi dilimi koparayım! Tek benim sadakatimden emin olun!"

Büyük Valide, zaten bundan emin olduğunu söyledi ve geldiği gibi sessizce çıkıp gitti.

Beni can evimden vurmuş ve yüce gönüllülüğü sayesinde, kendisi için gözünü kırpmadan can verebilecek olan bir köle kazanmıştı.

Bir süre hücreden çıkmadım ve durumdan bir şey anlamayan Türk'ün şaşkın bakışları altında önce kurtuluşuma, sonra da Büyük Valide'nin aziz atalarına üç Kulhüvallah bir Elham okudum.

Gerçi bu atalar Müslüman değil, Venedikli Hıristiyanlardı, ama yine de duanın dua olduğunu ve onların ruhuna kavuşacağını tahmin ediyordum.

Beni hücreden almaya gelmiş olan sadık kulum Safiye'ye dayanarak daireme giderken, içim minnet ve şükranla doluydu; onun omzuna sarılıp ağlamak istiyordum.

İmparatorluğun en şişman kadını

Efendimin talihsizliği doğumuyla başlamış olmalıydı, çünkü dünyanın belki de en zalim hükümdarının küçük kardeşi olarak doğmak bahtsızlığına uğramıştı. Tahta geçen herkesin kardeşlerini boğdurduğu bu dünyanın ne mene bir yer olduğunu anlamaya fırsat bulamadan, neredeyse saray celladının elinde can verecekti.

Ağabeyi tahta geçer geçmez bir gece sabaha karşı tatlı uykusundan uyandırılıp fısıldaşan ve direklerin arkasından saklanıp bakan adamlar arasında büyük odaya götürülmüş ve orada kardeşlerinin boğazlarına kement geçirilerek boğulmalarını gördükten sonra, ip kendi boğazına atılmış ve bu dünyayla öteki dünya arasında sallanma noktasına geldiği anda maharetli ve kudretli anası tarafından kurtarılmıştı.

Tekrar yatağına götürülürken zangır zangır titriyor ve gözünün önünde bir uykudan başka bir uykuya geçen kardeşlerinin morarmış suratlarını kovmak ister gibi çırpınıp duruyor, acıyan boğazının çıkarabildiği son çığlıklarla, Harem-i Hümayun'daki dehşet dolu yüreklere cehennem korkuları salıyordu.

O gece gözlerine yerleşen dehşet dolu bakış bir daha hiç silinmedi ve arada bir gözlerini belerterek bir noktaya sabitleştiğini görenler, ürpererek, o küçük çocuğun ölümden kurtuluş gecesinin korkusunu yeniden yaşar oldular.

Sabah iki küçük ceset iki küçücük tabuta konarak suskunlar mahallesine götürüldüğünde, Şehzade kafes arkasına kapatılmış ve yıllarca dışarı bir adım bile atmayacağı hapishanesinde her an gelecek celladı bekleyerek çile doldurma dönemine başlamıştı.

Günlerce ateşler içinde yattı. Öldürülen kardeşlerinin adını sayıklıyor, kendisini boğan cellattan kurtulabilmek için küçük ayaklarıyla tekmeler sallıyor, gerçekten de boğazına geçen ilmek sıkmaya başlamış gibi nefes alamayarak tıkanıyor ve kıpkırmızı kesilerek ölümün sınırlarında dolaşıyordu. Ender olarak

ayıldığı zamanlarda da çevresine boş boş bakıyor, kimseyi tanımıyor, kendisine söylenen sözleri anlamıyordu. Anası, çocuğu kurtarmak için her yolu denedi. Nefesi kuvvetli hocalar gelip Şehzade'yi okuyup üflediler, cerrahlar kan aldılar, sırtına kupa çektiler, küçük gövdesini kâfuru ile ovdular, ama ne yaptılarsa kâr etmedi ve küçük Şehzade ateşli hastalığı geçip kendine geldikten sonra da konuşmayan, sık sık titreme nöbetleri geçiren, korku dolu bakışlarını duvarda bir noktaya dikip saatlerce bakan ve sinek uçsa korkarak havalara sıçrayan bir hasta oldu çıktı.

Kendisini şehzade olarak iyi yetiştirmeye çalışan, bin bir türlü fenle ve bilgiyle donatmaya uğraşan hocalarının sözlerini duymazdı bile. Ona Arabi, Farisi, Yunani dillerini öğretmeye çalışan hocalarının yüzüne bile bakmaz, kulağı odanın kapısından gelecek seslere dikilmiş durumda oturur dururdu.

Bu sıralarda cennetmekân ağabeyi, imparatorluğun gördüğü en büyük şiddeti uygulayarak boyun üstünde baş bırakmamaya yemin etmişçesine ortalığa dehşet saçıyordu. İnsan canının tavuk kadar değerinin kalmadığı bu yıllar boyunca, genç Şehzade, gece ve gündüzlerinin her saniyesini, çocukluğunda kendisini alıp boğmaya götürmüş olan celladın ayak seslerini beklemekle geçirdi. Ve her saniye ölüp her saniye yeniden dirildi.

Aklında ölmek ya da yaşamak dışında hiçbir şey yoktu. Bu yüzden hiçbir bilgiye, hiçbir hünere ve zevke değer vermedi. Çünkü onu hayata bağlayacak olan her şey bir saniye sonra sonsuza kadar yarım kalabilirdi.

Böylece yıllar geçtikçe, sararmış benzi ve korku dolu gözleriyle, yaşayan bir ölüye ve öteki dünyaya açılan kapının ağzında bekleyen bir hayalete dönüşerek çile doldurdu.

Herkes bir ölüm görür. Zavallı Şehzade ise binlerce kez ölümü yaşamıştı.

Delikanlılık çağına geldiğinde artık onun tamamen iyileşip normal bir insan olmasından umudu kesen ve Venedik'ten Hindistan'a kadar yedi iklim dört bucaktan toplanmış doktorların öğüdüne uyan Büyük Valide, hiç olmazsa saltanatı devam ettirecek bir döl almak umuduyla koynuna dünya güzeli cariyeler sokmaya başladı. Ne var ki korkulan şey oldu ve Şehzade'nin, kadın kısmına da en ufak bir ilgi duymadığı anlaşıldı. Çocukluk kâbuslarında boğazına kement atan cellat, içinde yaşama dair ne kırıntı varsa kazıyıp almıştı sanki. En işvebaz Çerkez kızları, çıplak bedenlerini saran saydam tüllerle Şehzade'ye

belini kuvvetlendirici şuruplar sunuyor, bin bir çıldırtıcı hileye başvurarak onun içini gıcıklamaya çalışıyorlardı; ama Şehzade onları sanki odadaki bakır mangala ya da köşeye atılmış erguvan kaftana bakar gibi bomboş gözlerle seyretmekle yetiniyordu.

İstanbul'un namlı büyücüleri, Şehzade'nin bağlanmış düğümünü çözmek için olmadık büyüler denediler, muskalar yazdılar, hatta daha önce yapılmış bir büyü varsa bozulsun diye odasına kurt kıçı sakladılar, ama hiçbirinin faydası görülmedi.

Eski yazmalardaki esrarlı çarelere bile umut bağlayan Valide Sultan, yeni doğmuş bir serçe yavrusu buldurdu. Bu yavru, şafak vakti arı kovanına bırakılarak bütün arılara sokturuldu ve sonra yaralı bereli şişmiş gövdesi ezilerek macun yapılıp Şehzademizin kutlu zekerine merhem olarak sürüldü.

Ne var ki bütün bunlar Şehzademizin daha da korkup ürkekleşmesinden başka bir işe yaramadı.

Bütün çareleri deneyip umutsuzluğa düşen Büyük Valide, belki Şehzadesinin nefsi uyanır diye İstanbul'un namlı civanlarından kız gibi zülüflü oğlanlar toplayıp onun yatağına soktu. Kız Yusuf'tan tut da Benli Ali'ye, Altın Top'a kadar baldırına hiz damgası yemiş ve defter-i hizana kaydolmuş ne kadar yüzüne bakmaya kıyılmayan, akıllara durgunluk veren yakıcı güzel varsa toplanıp Şehzade'ye sunuldu. Bunlar şeytanı dinden çıkaracak rakslarla ve bin bir göz alıcı hünerle fır döndüler, ama hemen anlaşıldı ki Şehzade'nin bu tarakta da hiçbir bezi yok. Kutlu ağabeylerinin oğlan seven ve kadınlara yaklaşmayan tabiatından da hiçbir şey almamış.

Bunun üzerine Şehzade'den umut kesen Valide Sultan Hazretleri bu işle bir daha ilgilenmedi.

Şehzade'nin bütün bağlarını koparark azgın bir boğaya dönmesi ve imparatorluğun en kuytu köşelerinden seçilip getirilmiş kızlarla yetinmeyerek, çevre krallıkların hediye gönderdiği kızları da haremine katması, tahta geçtikten sonra, bir gece ansızın baş gösteren şehvet kriziyle ortaya çıkacaktı. Bu olay, başta anası olmak üzere herkesi hayretten hayrete düşürecek ve saray halkının, "Nihayet Osmanlı horozu öttü!" diye düğün bayram yapmasına yol açacaktı. Firaşa nail olan kızların anlattığına göre, böyle bir yedi bela görülmemişti.

Hücrede tek başına geçirdiği günlerin acısını çıkarır gibi üç dört cariyeyi birden kadın yapıyor, Kuzey Afrika'dan gelmiş esmer ve ateşli cariyenin üstüne Kafkasyalıyı sararak, kekik kokan dağların havasını alıyor, onu bırakır bırakmaz da soğukluk yerine Fransız kızının duru beyaz, mermere benzeyen teninde gönlünü ferahlatıyor, baharatlı kuzu dolmasının üstüne kar şerbeti içmiş gibi oluyordu.

Sarayı dolduran yüzlerce cariye Efendimize yetmiyor ve Efendimiz hep değişiklik istiyordu ki, bu merakı onu imparatorluğun en şişman kadınını bulma inadına kadar götürdü. Padişah işi gücü bırakmış, kendi mülkünün, belki de dünyanın en şişman kadınını bulmaya merak sardırmıştı. Valilere nameler yazılıyor, büyük şehirlere haberler gönderiliyor ve bulunan şişman kadınlar payitahtta kontrolden geçiriliyordu. Rumeli'nden Arabistan'a kadar her köşeden şişman kadın yağıyordu, ama bu her bacağı fil gibi olan iri kadınlar, Padişah'ı bir türlü hoşnut edemiyordu.

Sonunda aradığı, gene kendi payitahtında, İstanbul'da bulundu ve bir sabah saraya getirilip Padişah'a takdim edilen Ermeni kadının akıllara durgunluk veren şişmanlığı karşısında herkesin dili tutulup lal ü ebkem kalakaldı. Kadıncağız yürüyemediği için tahtırevanla taşınıyor, ama bu kuvvette dört levent bulunamadığından, pazısına güvenen sekiz on levent nöbetleşe getiriyorlardı. Kadını bir bütün olarak görmek imkânsız olduğundan, her bir yerine ayrı ayrı bakıyordunuz. Sanki esvabının altına bir sürü koyun, dana, buzağı sokulmuştu ve her biri kıpır kıpır ediyordu. Kadıncağız natırlar tarafından göbektaşına ancak sığdırılarak arapsabunlarıyla yıkandı paklandı, misk yağıyla ovuldu ve yıllarca kıpırdamadan yatacağı yatağına taşındı. Tabiatıyla o Padişah'a gidemeyeceği için Padişah onun odasına geldi ve gördüğü manzara karşısında neredeyse dili tutularak, kadına benzemeyen, ama kadınlığın derin karanlıklarını olağanüstü gövdesinde taşıyan o varlığa sokuldu ve onun içinde kayboldu gitti. O günden sonra da dünya güzeli, dal gibi genç kızlar ilgisini çekmez oldu.

Her gece sabırsızlıkla, âşık olduğu biricik kadınının yanına gidiyor, doğumun tersi bir ölüm duygusuyla, sevgilisinin, bütün saltanatı sığdıracak kadar geniş ve bağışlayıcı olan rahmine sığınıyordu.

Orada her gece ölüp her sabah yeniden doğmanın sihirli zevkini bulmuştu. Padişah Efendimizin gözdesi, bütün gününü, kalkamadığı yatağında önüne getirilen türlü yiyecekleri tüketerek ve akşam gelecek olan efendisini bekleyerek geçiriyordu. Gün boyunca koyun butları, nar gibi kızarmış tavuklar, Hicaz mühliyesi, piruhi, atkestanesi sarması, iç baklalı enginar dolmaları, sandal safaları, doldurulmuş bamyaların dizildiği patlıcan kebapları, katmerler, helatiyeler, tepsi tepsi güllaçlar, ciğerli ve kuşüzümlü iç pilavlar, her cins meyveden yapılan hoşaflar, anberbaris ve limonlu menekşe şerbetleri yatağına getiriliyor ve yeni mahbube büyük bir hızla hepsini tüketerek boş tepsileri geri gönderiyordu.

Geceleri, Padişah Efendimizle meşgul olduğu için yiyemiyordu, ama gün boyunca yedikleri, insan havsalasının alamayacağı ve halk arasında ağızdan ağıza efsane olarak anlatılan bir mertebeye ulaşmıştı.

Osmanlı mülkü böyle bir şey görmüş değildi.

Bir kenara atılıp yüzlerine bakılmayan cariyeler ne yapacaklarını şaşırıp Padişah'ın sevdiği gibi şişman olmaya karar verdiler, ama gece gündüz kusana kadar yedikleri, boğazlarından aşağı ballı bademler ittikleri halde, Ermeni sevgilinin beyaz ve haşmetli kolunun kalınlığına bile varmayı başaramadılar.

Harem dairesi iniltilerle, ağlayışlarla doldu. Umutsuzluğa kapılıp Padişah Efendilerinin hasretinden ölüm şerbetini içenler, canına kıyanlar da oldu, ama Efendimiz bunların hiçbirinin farkına varmadan kendisini, bıngıl bıngıl et yığınlarıyla çevrelenmiş, sıcak, nemli ve karanlık bir rahme gömmeye devam etti.

Yeni sevgili ortaya çıktığından beri sakinleşmiş ve ömründe ilk defa delirtici korkuları azalmıştı.

İmparator ve imparatorluk mutluydu.

Padişahım çok yaşa!

Aslına bakarsanız, kafes arkasındaki hücresinde gece gündüz, her saniye ölüm bekleyerek çile dolduran Şehzade'nin mutluluk dönemi, bir şubat gecesi kudretli ve zalim ağabeyinin aniden ölümüyle başlamıştı, ama genç Şehzade'yi buna inandırmak güç olmuştu.

Baygınlık nöbetleriyle, sayıklamalarla, sinir buhranlarıyla geçen yaşamına düşen bu ani yıldırım, az kaldı Şehzade'nin yarım aklını da kaçırmasına neden olacaktı.

Valide Sultan'ın gönderdiği kapıağası yatsı namazından epey sonra kafes arkasına girdiğinde, Şehzade çocukluğundaki o meşum günü hatırlamış ve ömrü boyunca beklediği ölüm anının geldiğini sanarak iki eliyle boynunu kapayıp müthiş bir çığlık atmıştı. Kapıağası diller döküyor ve ağabeyinin ölümünü anlatmak istiyordu; ama Şehzade'nin hiçbir şey duyacak hali kalmamış, boyuna bağırıyor, kendisini oradan oraya atıyor, annesinden yardım istiyordu.

Çaresiz kalan kapıağası, durumu Valide Sultan'a aktardı. Hücreye gelen anası, boynuna sarılıp hüngür hüngür ağlayan ve kendisini korumasını isteyen oğlunun başını okşayarak yavaş yavaş ağabeyinin ölümünü anlatmaya koyuldu.

Şehzade biraz yatışıp annesinin ne dediğini anladığı zaman bile duyduklarına inanamadı. Herkesin bir olup kendisine hile yaptığına ve boğmak için büyük odaya götüreceğine iman etmişti. Üç yaşındayken oğlunu celladın kemendinden kurtarmış olan annesi bile kendisini korumuyordu artık. O boylu boslu, levent endamlı, bir kılıç vuruşuyla koca merkebi ikiye bölen zalim mi zalim, gaddar mı gaddar ağabeyinin ölmesine imkân var mıydı ki kendisini bu kuyruklu yalana inandırmaya çalışıyorlardı?

Ağabeyinin ölüsünü gözleriyle görmesi için büyük odaya götürmek istediklerinde kapılara sarılıp direndi, ağladı, bağırdı, yalvardı ve gitmedi. Sonunda çareyi zorla götürmekte buldular. Eline ayağına sarılan leventler

Şehzade'yi sürükleye sürükleye büyük odaya soktular. Üç yaşından sonra hayalinde her gün yaşadığı sahne, şimdi ikinci kez tekrarlanıyordu.

Büyük odanın ortasında biri yatıyordu. Yüzü tülbentle örtülmüştü.

Annesi, yaklaşıp tülbendi açmasını istemişti ondan.

"Açamam!" diye haykırmıştı. "Bana hile yapıyorsunuz. Allah ağabeyime uzun ömürler versin. O bizim Efendimiz, Padişahımız, halifemiz. Ben kimim ki onun yanında? Allah ona uzun ömür versin."

O zaman annesi, kolunu onun omzuna dolamış, cesede doğru usul usul yürütmüş, yanına gelince de tülbendi açarak en büyük oğlunun, zalim Padişah'ın sert çehresindeki ölüm ağarmasını göstermişti.

Ağabeyinin, kâfuru balmumu ışıklar altında, çenesi beyaz tülbentle bağlanmış ve ağarmış yüzünü görünce Şehzade yumruk yemiş gibi olmuş, kendini bilmeden o uğursuz odadan dışarı doğru yürümüştü.

Tam kapıdan çıkacağı sırada durmuş, kendisine bir oyun yapılıp yapılmadığını anlamak için herkesin yüzüne tek tek bakmış, geri dönüp korka korka ağabeyinin yüzünü örten tülbendi tekrar açma cesaretini göstermişti.

Ancak bundan sonra dünyalar zalimi ağabeyinin ölümüne tam olarak inanmış ve o anda gelen bir nöbetle zangır zangır titreyerek, iki kardeşiyle birlikte boğulmak üzere getirilip boğazına cellat kemendinin geçirildiği uğursuz odada ve idam hükmünü veren Padişah ağabeyinin ölü bedeni yanında tahta geçişinin, her şeyin tek ve mutlak sahibi, hâkimi oluşunun ayırdına varabilmişti.

Saray erkânı teker teker önünden geçiyor ve "Bismillah Padişahım!" diye yeri öpüyordu. Artık taht, taç ve koca imparatorluk onundu. Milyonlarca insanın hayatlarının, bedenlerinin ve ruhlarının tek sahibiydi. Allah'ın yeryüzündeki gölgesi ve cihana yayılmış milyarlarca Müslüman'ın halifesiydi. Doğu Roma topraklarının, Mısır'ın, Macaristan'ın, Mezopotamya ve Mekke'nin, Cezayir'in, Fas'ın, Tunus'un, Elen toprağının İskenderiydi.

Halife Hazreti Ömer'in imamesini getirdiler. Bu imameyi halife bin yıl önce kendi mübarek eliyle sarmıştı ve imame bin yıldan beri açılmadan, öylece, ilk sarıldığı günkü gibi duruyor ve kutsal emanetler arasında saklanıyordu. Şehzade başından sarığını çıkardı, heyecandan tir tir titreyerek Allah'ın resulü Hazreti

Muhammed'in dokunmuş olduğu kutsal halife imamesini giydi ve o anda zehirli bir engerek gibi yüreğine çöreklenip kalmış olan ve boğazını tıkayan kuşku ve korkuların birer birer yok olup gittiğini sezinledi.

Münadiler, İstanbul'un dört bir yanına dağılıp taht ve devletin O'nun olduğunu ilan edecek, üç şerefeli minarelerden O'nun adına ezanlar okunacak, üç tuğlu imparatorluk bayrağı O'nun isminin şerefiyle dikilecek, Tuna boylarından Nil Nehri'ne kadar dünyaya yayılmış olan tebaası O'nun tahta çıkışı onuruna şölenler yapacak ve düşmanın yüreğine korku salan kudretli ordusunun leventleri "Padişahım çok yaşa!" haykırışlarıyla yeri göğü inletecek, mehterhaneler O'nun için vuracak, kuyumcular O'nun tuğrasını taşıyan altın ve gümüş paralar kesecek, dünyanın bütün kralları O'na elçileriyle hediyeler gönderecekti. Şimdi, yıllardır kendisi için bir mezara dönmüş olan saray, ak sakallı vezirleri, şeyhülislamı, âlimleri, paşalarıyla önünde birer birer secdeye varıyordu.

O zaman saray koridorlarında çınlayan müthiş bir kahkahayla yüreğine kök salmış olan karanlık zehirli tortuları içinden söküp attı ve hepimizi tek tek süzerek, kanımızı donduran şu cümleyi söyledi:

"İlk önce hanginizi katletsem acaba!"

El

İçime bir şeyi eksik ya da yanlış yapmış olmanın o yürek ezici duygusu yerleşmişti. Nerede ne hata yaptığımı bilemiyordum. Osmanlı sarayının bahtla ölüm arasında gidip gelen kanlı sarkacında yıllarımı geçirdiğim için, kelleyi verecek bir hata yapmadığımın farkındaydım. Dikkatli davranmak ve fısıltılardan, yapraklar arasında gezinen rüzgârdan, bakışlardan anlam çıkarmak uzun yaşamamı sağlayan en önemli alışkanlıktı. Yine de, öyle tehlikeli olmasa bile, unuttuğum bir şeyler vardı.

Hayallerin sisli dünyası içinde gezinirken, nasıl oldu bilmem, aklım Gülbeden'de düğümlendi kaldı. Allah'ın övüp de yarattığı bu nazenin güzelin hücrede çile doldurmak zorunda kalışı vicdanların kabul edemeyeceği bir haksızlıktı. Hiçbir günahı yoktu ki onun.

Ne yapıyor, günlerini nasıl geçiriyordu?

Gece gündüz Padişah'ın ağlamalarını, inlemelerini dinleyerek yaşamak kolay olmasa gerekti.

Hem Padişah bu güzel perinin değerini de bilmezdi ki... Onun aklı şişman gözdesindeydi.

Gülbeden'in baş ağrıları artmış olmalıydı. Fare gömleği dikemediğine göre sürekli başı ağrıyordur diye düşünürken, neyi unuttuğumu anladım. Gülbeden'le konuşmak için bir bahanem vardı. Ona fare gömleği dikmesi için bez götürecektim.

Hemen harekete geçtim ve birkaç arşın mermerşahi bezini kıvırarak çinili odadaki deliğin başına gittim.

Padişahıma seslendim.

Efendim bütün gün beni beklemiş olmalıydı. Sesimi duyar duymaz deliğin yanına geldi ve hiçbir şey söylemeden elini delikten dışarı uzattı. Ortaparmağında murassa yüzük taşıyan o kemikli eli görür görmez yüreğim buz kesildi. Ağustos ayının kar serpintili garip rüzgârından daha üşütücü bir rüzgâr esti içimde. Çünkü Efendimin eli mezardan çıkmış gibiydi. Bu kadar ölüme yakın bir el görmemiştim. Kanı çekilmiş, balmumu gibi sararmış bir eldi bu. Ne yapacağımı bilemedim ve eğilip Efendimin elini öptüm. Soğuktu ve ben bir taşı öper gibi olmuştum.

Padişah Efendimiz elime yapıştı ve sıkmaya başladı. Bu kadar acı bir kuvveti olduğunu bilmiyordum. Sanki kaçıp kurtulmamdan korkarmış gibi sıkı sıkı tutuyordu.

Bir süre böylece, hiçbir şey konuşmadan kaldık.

Sonra her şeyi anlatmamı istedi. Hırıltılı bir sesle konuşuyordu. Dilimin döndüğünce gördüklerimi, sezdiklerimi anlattım.

Tuhaf bir duygu içindeydim. Sanki konuştuğum adam padişah değildi. Eli ve sesi hükümdara benzemiyordu. O kemikli el ve korkudan çatallaşmış ses, mezardan doğrulmaya çalışan bir yarı ölünün, aklını kaçırmış bir çılgının olabilirdi ancak. Elimi sıkı sıkı tutan ve bırakmayan bu adam, benim yoluna baş koyduğum Efendim olamazdı. Önünde hep secdeye kapanırdık ve bize hitap ederken bile gözümüzü kaldırıp mübarek yüzüne bakamazdık, ama şimdi el ele tutuşuyorduk ve o beni bırakmamak için çılgın bir kuvvetle parmaklarımı sıkıyordu.

Sözlerimde bir umut ışığı aradığı belliydi. Tekrar tahta oturmanın, hükümdar olmanın rüyasını görüyor sanıyordum, ama biraz konuşunca yanıldığımı anladım. Zavallı biçare sadece canını kurtarmayı düşünüyordu. Üç yaşından beri onu her gece binlerce kez boğan cellat kemendi yine boynuna geçmişti. Nefes alamıyor, çırpınıyor ve bu kementten kurtulmaya çabalıyordu. Ne tahtta gözü vardı artık, ne taçta, ne malda mülkte. Tekrar, şehzadeliği boyunca kapalı kaldığı hücrede ölümü bekleyen ve gördüğü her şeyden korkan o meczup oluvermişti.

Kendi küçük oğulcuğundan "Padişah Hazretleri" diye söz ediyor, onun şefaat göstererek canını bağışlaması için yalvarıyordu.

Ağlıyor ve kendisine acıyarak annesini çağırmamı istiyordu. Annesi onu bir kez daha ölümden kurtaracaktı.

Elimi tutmuş olan cihan padişahının ağlayarak bana yalvarması karşısında allak bullak olmuştum. Böyle bir şey dünyada hiçbir kulun başına gelemezdi, gelmemeliydi.

"Padişahım" dedim.

"Sus!" diye fısıldadı. "Bir duyan olur. Padişah tektir. İki padişah olmaz. Allah mademki tahtı oğulcuğuma nasip etmiş, bize ancak itaat düşer."

Dedikleri doğruydu, ama benim gene de başım dönüyordu.

Mermerşahiyi eline tutuşturmaya çalıştım ve "Efendimiz, bunu Gülbeden kulunuza vermeniz için getirdim" diyebildim. Öteki elini uzatarak bezi içeriye çekti ve kuşkulu bir sessizlikle inceledi.

"Nedir bu?" dediğini duydum.

"Gülbeden kulunuz dikiş diker. Ona biraz bezle iğne

iplik getirmiştim" dedim.

Bir sessizlik oldu ve Padişah, kuşkuları biraz dağılmış olarak, "Gülbeden kim?" diye sordu.

O zaman Padişah'ın aklını tamamen kaçırmış olduğunu anladım ve Gülbeden'in hayatı için kaygılandım.

Bir korku ya da hiddet anında onu boğmuş da olabilirdi. Kâbusları arasında, hücreye onunla birlikte kapatılmış olan Gülbeden'in, cariyesi olduğunu kavramayıp onu cellat sanması da düşünülebilirdi.

Amansız bir korkunun sivri uçlu hançeri ihtiyar yüreğimi kanırtmaya başlamıştı.

Elimi Padişah'ın elinden kurtarmaya çalıştım. Bırakmadı. Parmakları mengene gibi sıkıştırıyordu.

Ancak öteki elimin yardımıyla ve ayağımı duvara dayayıp kuvvet alarak elimi çekebildim ve oradan şeytan görmüş gibi uzaklaşırken, Padişah'ın mezardan gelen boğuk haykırışları beynimin içinde yankılandı.

Gülbeden için yüreğim titriyordu. O narin, masum ve kırılgan çiçeğin böyle bir zırdeliyle aynı mezara gömülmüş olmasını kabul edemiyordum. Belki de şimdi karanlık odanın bir köşesinde incecik boynu mosmor kesilmiş olarak nefes almadan yatıyordu ve süt bebeği, tarçın, akasya kokan bedeni çürümeye başlamıştı bile.

Korkuyordum, çünkü Padişah tekrar delirmişti ve ben onun ne kadar zalim olabileceğini çok iyi biliyor, ondan bütün benliğimle nefret ettiğimi hissediyordum.

Ölüm denen büyülü geçit

İstanbul'un daracık sokaklarından, cumbaları birbirine değercesine dışarı fırlamış ahşap evlerin arasından murassa sorguçlu, gümüş eyerli atıyla geçerken önüne hiç kimsenin çıkmasından hoşlanmayan Efendimiz atlı arabaları yasak ettiğinden beri ortalıkta pek araba görünmüyordu, ama gafilin biri eceline susamış gibi, bir cuma günü at arabasıyla Efendimizin önünde belirivermişti.

Dar yolu tıkayıp da koskoca İslam halifesinin geçmesine izin vermeyen gafilin atları geri bastırılmaya ve yolu boşaltmaya zorlanırken, Padişah Efendimiz bir kılıç darbesiyle arabacı garibinin göğsünü delivermiş, oluk gibi fışkırmaya başlayan kana gözlerini dikip büyük bir çocuk saflığıyla seyretmeye koyulmuştu.

Efendimiz bütün öldürmelerde böyle yapıyor, sanki ölüm denen büyülü geçidin her aşamasını tatmak ve tanımak ister gibi ölen adamın canının çekildiği anı yakalamak istiyor ve onu çocuk gözleriyle seyrediyordu.

Göğsünden oluk oluk akan kanın azalmasıyla ölüm hırıltılarına giren arabacıyı da neredeyse kucaklayacak, sevecek, bağrına basacak gibiydi. Çünkü Efendimiz ölen adamları seviyordu. Yaşamaktan daha güzel, daha kutsal bir iş yaptıklarına inanıyor, gerçi öldükten sonra ilgisiz kalıyor, ama ölüm anını büyük bir iştahla yutuyordu.

Yakınlardaki bir imamın evini şereflendiren Padişah, derhal Sadrazamının, büyük vezirinin, yanına çağrılmasını emretti.

Divan toplantısında Girit seferinin ayrıntılarını görüşen Sadrazam, alelacele atlanıp efendisinin emirlerini almak üzere imam efendinin kenar mahalledeki evine gelince Padişah'ın çatılmış kaşlarını görüp içinden bir ürperme geçti ve "Buyurun Padişahım. Beni emretmişsiniz" demesiyle, Hakan'ın celallenip, "Ben Padişah değil miyim ki emirlerim dinlenmez ve İstanbul şehrinde arabacı taifesi dolaşır?" diye bağırması bir oldu ve Sadrazam başına gelecekleri anlayıp iki dizinin üzerine çöktü.

Padişah, "Tez kellesini alın şunun!" diye buyurdu.

Sadrazam'ın yalvarması yakarması, şehre çıkan arabalarla ilgisinin olmadığını anlatmaya çalışması fayda vermedi; bostancılar imamın kuyusundan aldıkları bir kuyu urganını boynuna geçirdiler ve o âlim, fazıl, herkesin sevgisini kazanmış olan büyük vezir, ayaklarıyla havayı döve döve can verdi.

Bu sırada Padişah Efendimiz, vezirinin yüzüne doğru eğilmiş, canının çıktığı en son anı kaçırmamak için dikkat kesilmiş, gözlüyor, insan ölümünün sırrını çözmeye çabalıyordu. Biraz önce kızıp köpürdüğü vezirinin can çekişmesi, ona karşı duyduğu muhabbeti artırmış ve ölen adamın yüzüne, en sevgili evladına bakar gibi, hoş, bağışlayıcı ve hayran gözlerle bakar olmuştu.

Yaşam nerede bitiyor, ölüm nerede başlıyordu?

Yıllarca ölümü beklemiş olan Padişah'ın en büyük meraklarından biri buydu.

İdam emrini verdiği insanlara kötülük yaptığının farkında bile değildi. Mademki kullarının hayatı onun elindeydi, o da bir Tanrı gibi istediği zaman o canı alıveriyordu işte.

Kafeste korkudan aklını kaçırmak üzere olan çocuğun, bir anda milyonlarca insanı öldürmeye yetkili olması, ölümü bile anlamsız, sıradan ve olağan kılmıştı.

Öyle ki, artık sadece kızdığı değil, çok beğendiği insanları da öldürtmeye başlamıştı. Bir gösteride at üzerinde müthiş kılıç oyunları sergileyen genci o kadar çok sevmişti ki, hayran olduğu bu delikanlının ölümünü görme şansına kavuşmak isteyerek çocuğu boğdurtuvermişti.

Padişah'ın gözüne görünen insanların ne zaman öleceği belli olmadığı için herkes eşiyle dostuyla helalleşiyor, kelleyi koltuğa almış olarak yaşıyordu. Hatta

ak sakalı göbeğine kadar uzamış bir Kubbealtı veziri, Padişah'ın bostancılarına idam işareti verdiğini görür görmez kelime-i şahadet getirmiş ve çoktan beri beklediği bir makama kavuşur gibi sakalını kaldırmış, celladın elindeki kemendi alarak boynuna kendi elleriyle geçirivermişti. İdamdan sonra kesilen başında sonsuz bir huzur ve kurtuluş mutluluğu okunuyordu.

Orada burada isyan hareketleri baş gösterdiğinde, bütün isyancılar öldürülüyor, kesilen kelleler harçla üst üste oturtularak gökyüzüne uzanan kuleler yapılıyor, bazı kelleler de, içlerine pamuk doldurularak, günlerce seyretmesi için, samur kürkler üzerinde uzanmış Padişah'a gönderiliyordu.

Bütün bunlar bir yana, Vezir Paşa'nın idamı İstanbul halkının yüreğine öyle bir korku salmıştı ki, insanlar günlerce kendilerine gelememişlerdi.

Vezir Paşa, hiçbir suçu günahı olmadan çırılçıplak soyulmuş, önce bir balta tersiyle eli ayağı kırılmış, sonra çarmıha gerilip ensesindeki deri yüzülmüş ve bu yaraya mum dikilmişti. Zavallı Paşa bu vaziyette bir beygir üzerinde bütün İstanbul'da gezdirilmişti ve işkence son nefesini verinceye kadar devam etmişti.

Padişahımızın atalarından biri on dokuz erkek kardeşini aynı anda boğdurduğu zaman bile böylesine derin bir korku yaşanmamış, sadece bir şafak vakti, eşiktekinden beşiktekine kadar, tatlı uykularından uyandırılarak boğdurulan on dokuz çocuğun hüznü Dersaadet'te dinmeyen gözyaşlarına neden olmuştu. Saraydan çıkan on dokuz minik tabut, on dokuz küçük mezara yerleştirilirken İstanbul analarının feryadı gökyüzünü tutuyordu.

Efendimizin tutkularından biri de samur kürktü.

Masallarda dinlediği samur sarayın aynısını yaptırmak için kolları sıvamış ve büyük bir salonu baştan başa samur kürklerle kaplatmıştı. Misk kokularıyla insanın gönlünü bir hoş eden bu salona girildiğinde, samurlara dokunanın içine işleyen bir ateş, bir sır hissedilirdi.

Padişah Efendimiz hep samur giyiyor, sevgilisinin muazzam gövdesini de samurlarla kaplatıyordu.

Devlete her işi düşenin samur getirmesi âdet olmuştu.

Bu arada Padişahımızın hiç haberi bile olmadan, deniz akıncıları, Cebelüttarık Boğazı'ndan geçerek Atlas Okyanusu'na çıkıyor, Kanarya Adaları'yla İrlanda'yı

vuruyor, İskoçya'yı dolaşarak Şimal Denizi'ne varıyor, Norveç kıyılarında dolaşıyor ve İzlanda üzerinden Amerika'da Ternöv sularına ulaşıyorlardı.

Buralardan Padişahımıza, akla sığmayacak ganimetlerin yanı sıra, esir edilen dilber kızlar, oğlanlar, prens ve prensesler hediye olarak yollanıyordu, ama ne hikmettir bilinmez, Efendimiz bunların hiçbirinin yüzüne bakmıyor, dünyalara nam salan şişman sevgilisinin koynundan çıktığı ender zamanlarda samur kürklere bürünerek gözüne ilişenleri idam ettiriyordu.

Kankızıl öfke

İçeriyi epeyce dinleyip de Gülbeden'den bir ses, bir nefes ya da herhangi bir yaşam belirtisi alamayınca iyice umutsuzluğa düşerek, "Efendimiz" diye seslenmiş ve belki de onun yerine Gülbeden ses verir, belki o derin uykulardadır da benim biricik nazeninim deliğin ötesine gelir diye umutlanarak ve ihtiyar yüreğim güm güm çarparak beklemiştim, ama ne yazık ki inciler dizili kaftanın hışırtısından, gelenin, melek değil öteki olduğunu anlamıştım.

Geceleri Gülbeden'i sayıklayarak bölünen uykularımdan kalkıp elimdeki şamdanın titrek aleviyle hücrenin yanına kadar geliyor; kuşluk vaktine, sabah namazına kadar içeriyi dinleyerek onun yaşadığına dair küçük bir belirti bulmaya çalışıyordum.

Gülbeden'in Nissa'daki asıl adının Veronica olduğunu duymuştum. Meleğime bu kadar yakışan bir ad bulunamazdı doğrusu ve sadece bu ad bile, onun bir azize olduğunu, gökyüzünden bizim gibi günahkârların arasına geçici olarak indiğini kanıtlıyordu.

Çünkü gerçek Veronica'ydı o!

İsa Peygamber, sırtına yüklenmiş haçıyla Golgotha'ya doğru tırmanırken, başına takılmış olan dikenli tacın dikenleri küçük bir kuş tarafından teker teker çıkarılmış, ama bu bile peygamberin yüzüne süzülen kanları önlemeye yetmemişti. Bunun üzerine kalabalık arasındaki bir bakire, elindeki ipek mendille İsa'nın yüzünü silmiş, sonra şaşkınlıkla, peygamberin yüzünün mendile resmolduğunu görmüştü. Kalabalığın çığlıklar atarak şahit olduğu bu mucize sonunda mendile *Vera İcona*, yani "gerçek ikon" demişler ve kıza da bu ismi vererek onu Veronica olarak kutsamışlardı.

Benim Veronica'm, dünyalar güzeli Gülbeden'im işte bu mucizeden doğmuştu.

Yüzündeki o sonsuz saflık ve çocuk masumiyeti beni çıldırtıyordu, çünkü

azize bile olsa her kadının belden altında Helenlerin keçi ayaklı ilahı gibi vahşice soluk alıp veren ve ağzına kan bulaşmış bir hayvan yaşadığına inanıyordum. Azizelerin gözlerine bu dünyanın farkında olmayan safça bir bakış yerleşirken, kasıkları kan, gözyaşı, ter, yaşam ve ölüm nabzının attığı bir ihtiras volkanıydı.

Benim Veronica'mda bu çelişki çıldırtıcı boyutlara ulaşacak kadar keskindi ve onun bebek yüzünü seyrederken, kasıklarından yükselen vahşi hayvan iniltilerini duymamla birlikte zavallı aklım başımdan gidiyor, tir tir titremeye başlıyordum.

Ne yazık ki günlerce gecelerce beklememe rağmen hücreden Gülbeden'imle ilgili bir yaşam belirtisi alamadım.

Bazen hiç ses gelmiyor, bazen de Kuran okuyan ya da yüksek sesle iç geçiren korku içindeki zalimin varlığı duyuluyordu. Ne olmuştu güzelime? Gül fidanı kadar nazik, kırılgan ve gergin bedeni ne durumdaydı şimdi?

Uzun süre kokluyor ve onun tarçın, akasya, süt bebeği karışımı kokusunu duymak istiyordum, ama bir türlü böyle bir esinti gelmiyordu, özlediğim kokuyu duyamıyordum.

Bunun yerine odadan boza, yüklükte saklanmış kaftan ve kâfuru karışımı ağır ve ekşi bir koku sızmaktaydı.

Şimdi son çareye sığınacak ve eski Padişah'ın ağzından laf almaya çalışacaktım.

"Efendimiz" dedim, "Gülbeden cariyeniz orada mı?"

Cevap yoktu.

"Orada olduğunuzu biliyorum" dedim. "Söyleyin bana, Gülbeden hayatta mı?"

Der demez de pişman oldum. Çünkü böyle bir soru Gülbeden'in yaşamı ve ölümü gibi önemli bir konuyu aklına getirebilir, şimdiye kadar bir zararı dokunmadıysa bile onu çılgınca davranışlara sürükleyebilirdi, içimden kendime lanet ettim, "Dilin kopsun noksan ihtiyar!" diye inledim.

O gece ne kadar uğraştıysam da Hükümdar'ın ağzından bir söz almayı başaramadım. Bana hiçbir söz söylemeden deliğin ötesinde öylece duruyordu.

Birden aklıma onu konuşturmak için bir çare geldi:

"Efendimiz" dedim. "Mübarek anneniz sizin kurtulmanız için gizliden gizliye büyük gayret gösteriyor."

Bunun üzerine delikten beyaz ve kemikli elin uzandığını gördüm. Bir an sonra elimi ilk seferki gibi sıkı sıkı tutuyordu.

"Siz bu dünyanın ve öteki dünyanın direği olan Padişah ve halifemizsiniz. Askerimiz hâlâ sizin adınızla gülbank okur, nevbet vurur. Sadık kullarınız sizi unutmadı" dedim.

Cümleler ilerledikçe eli cendere gibi sıkıyor ve parmaklarıma kan oturtacak kadar bastırıyordu. Hızlı hızlı nefes alıp vermeye başlamıştı.

"Anne hiç yavrusundan vazgeçer mi? Şefkatli Valide Sultan Hazretleri de arslanının, cihan hükümdarının tekrar tahtına dönmesi için her şeyi hazırlıyor! Sakın merak buyurup kendinize bir zarar vermeyin. Yüreğiniz ferah olsun Padişahım" dedim. "Ben sizinle haberleşmeye memur kılındım. Sık sık ziyaretinize gelir, size hayırlı haberleri aktarırım."

Bu sözlerim üzerine içeriden sesler duyuldu ve ben hükümdarın ağladığını anladım. Minnet ve sevinç gözyaşları dökerken, yüreği yumuşamıştır diye Gülbeden'i bir kez daha sordum.

Padişah hıçkırıklar arasında, "İyi galiba!" diye mırıldandı. "Ne yiyor ne içiyor."

Şaşkınlık içinde zülüflü baltacılar koğuşundan geçip kendi daireme çekildim; orada biraz Kuran-ı Kerim okuyarak sükûnete kavuşmak istediysem de gözümden aşağı yuvarlanan yaşlara engel olamadan, Gülbeden'i ve onun artık neredeyse emin olduğum acı kaderini düşünerek inledim durdum. Bunca gündür hiç sesinin soluğunun çıkmaması hayra alamet değildi. Konduramıyordum ama insanlar içine karışmış bir melek olan sevgili küçüğümün, zalim kaçığın pençeleri arasında boynu sıkılarak bir köşeye atılmış olması ihtimali hiç aklımdan çıkmıyordu.

İçerideki kıllı canavardan nefret ediyordum: Öylesine koyu ve derin bir nefretti ki bu, her yanımı kaplıyordu ve ben aklımı ne okuduğum Kuran-ı Kerim'e ne sarayın günlük işlerine ne de olan bitene verebiliyordum.

Bir zamanlar nasıl olup da böyle bir zalimi, bu kadar değersiz bir insan müsveddesini efendim olarak kabul edebildiğime, yüreğimin hayranlık duygularıyla dolabildiğine şaşıp şaşıp kalıyordum. Çünkü masum insanları öldürmekten zevk alan, kendi başı derde düşünce çocuklar gibi hüngür hüngür ağlayan, gâvur parasıyla metelik etmez bir zavallıydı bu.

Gülbeden gibi bir cennet gülünü solduracak kadar da insafsız ve zalimdi. Düşündükçe öfkem kabarıyor, hücredeki adi mahkûmu öldürecek gibi oluyordum.

Benim bütün felaketlerim de onunla başlamamış mıydı zaten? Afrika'dan kaçırılıp getirilmem ve yolda onca acı veren işlemlerle, bacaklarımın arası biberli sularla yıkanarak, Allah'ın bana bahşettiği organlarımın bıçakla kesilerek alınması reva mıydı?

Hem de bütün bunlar, hücredeki o meczubun kadınlarına göz dikmememiz için yapılıyordu, ama ne yaparlarsa yapsınlar benim nazlı sevgilim Gülbeden'e duyduğum erkekçe aşkın önüne geçememişler, onun tomurcuk göğüslerinin, tarçın, akasya, süt bebeği karışımı delirtici kokusunun, tüller arkasında gölgelenen diri kalçalarının kanımı tutuşturmasını engelleyememişlerdi.

Sarayın loş ve nemli boşluğunda geçen hayatıma, zülüflü baltacıların koğuşuyla, mutfak ve harem arasına sıkışmış günlerime, dağlıç koyunu, pilav, zerde uğruna katlanılan el etek öpmelere; kısacası bu noksan, eksik, yarım, âciz ihtiyarın katlandığı zillete öylesine acıyor ve yanıyordum ki, içimden kendi kaderime ağlamak geliyor ve artık çok uzaklarda kalmış, hayal bile edemediğim

ailemden, köyümden koparılıp alınmamdaki haksızlığa lanet okuyordum.

Kendi kendime acımak, içime zehir akıtmaktan farksızdı. Yüreğim eziliyordu ve ben, bu kendine acıma duygusundan ancak büyük ve yakıcı bir öfkeyle kurtulabileceğimi seziyordum. Beni ancak kankızıl, yalınkılıç bir intikam koruyabilirdi ve ben bu intikamı nasıl alacağımı biliyordum.

Karanlık kapı

Karanlık kapıdan kadı gelir
Bir alay karşı gider
Alır ele verir yola
Tüh Allah belanı vere

Bu nedir ve ne zaman öğrendim bilmiyorum ama çocukluğumun karanlık ve karmaşık dehlizlerinde dolaşırken aklıma hep bu bilmece geliyor.

Afrika... Galiba Afrika hiç olmadı. Bazen rüyalarımda uçsuz bucaksız bir çölün ortasında kalmış, toprak damlı evler görüyorum. Bunun, beynimin kıvrımları arasına saklanmış Afrika görüntüleri olduğuna inanacağım; ama garip şey, rüyalarımda herkes beyaz, hatta sarışın.

Derken gökten bir yıldırım düşüyor ve kalabalık arasında iki kişiyi öldürüp bir çocuğu da yakarak kömür ediyor. O çocuk benim. Kömür rengi bir çocuk oluyorum.

Aslında öyle uzun zamandır beyazlar arasında yaşıyorum ki, sanki benim rengim bile çocukluğuma göre biraz açıldı.

Saray, çakır gözlü Boşnaklar, sarışın Sırplar, duru beyaz tenli Ruslar ve Çerkezlerle dolu.

Yeni büyük vezir, sarı sakallı, mavi gözlü bir Sırp.

Kömür rengi çocuğun İstanbul'daki saray hayatı ağır bir çalışma ve eğitim düzeniyle başlamış ve uyum sağlamanın ışıltılı bıçağıyla, geçmişine ait ne varsa kazınıp çıkarılmış, yerine İslami kurallar, Arapça, Farsça, Türkçe, Latince ve Yunanca gibi diller, şiirler ve meseller doldurulmuştu.

Haremde bunların hiçbiri işe yaramazdı ki... Harem bir ağlama ve hüzün

dünyasıydı. Dışarıdakilerin hayalini süsleyen, hatta Habsburg elçisini şairane aşklara sürükleyip aklını kaçırtana kadar zorlayan harem, hiçbir zaman güzel kadınların birer kuğu gibi süzüldüğü, aşk, şarkı, raks cenneti değildi. Hamamın sıcağında tenleri kıpkırmızı kesilmiş çıplak güzellerin hayaliyle yanıp tutuşanlar, harem dairesinin rutubetli, karanlık köşelerinde yaşlanan, yüzüne bakılmadan çağı geçen, şişmanlayan ve ömür boyu katlandığı hapis cezasının ağırlığını iri gövdelerine sindiren kadınların tek eğlencesi olan dedikodu, entrika ortamına ve kıskançlıkların yol açtığı ağlama krizlerine dayanamazlardı bile.

Haremin kalın duvarları, nice faciayı, ölümü, suçu saklamaktan ve dışarıda kalanların haremle ilgili çılgın ve dünya dışı hayaller kurmasından başka bir işe yaramazdı.

Mangala sürülen bakır cezvelerde pişirilmiş birer kahve ya da yaz günlerinde anberbaris şerbeti içebilmek, haremin büyük ve heyecan verici eğlenceleri arasında sayılırdı.

On dört yaşında evinden, ailesinden koparılarak girdiği harem hayatını, yüzlerce kadınla birlikte paylaşarak ölene kadar sürdürmek zorunda kalan ve o duvarların ardını hiçbir zaman görmeyen kadınlara içim parçalanırdı.

Hamam tasları, yüklüklerden çıkan sabunlar, tığ işleri, iki ters bir düz yün örgüler, danteller, işlemeler, süslemeler, atlas kumaş üzerine işlenen inciler bile katledilen şehzadelerin arkasından çuvala konarak denize atılan hamile cariyelerin çığlığını örtmeye, saklamaya yetmezdi.

Harem kadınlarının gözlerine yerleşen korku ve hüzün, bir ömür boyu sürer giderdi. Bu nemli gözler, dip akıntılarda yitip giden nice tazenin son yolculuğunu izlemişti.

Çeşmelerden akan suların donduğu ve Karadeniz'den gelen dev buz parçalarının Boğaz'ı kapladığı, insanların göz açtırmayan kar fırtınasından dolayı dışarı çıkamadığı, İstanbulluların delik deşik ahşap evlerde bir uçtan bir uca savuran dondurucu karayelden korunmak için mangallar yakarak ısınmaya çalıştığı zemherilerde ve erbain döneminde, harem kadınları puslu güneşin doğuşuyla birlikte, kurşuni gökyüzünün daha da kararttığı odalarda leğenler ve ibriklerle aptes alır ve günün ilk namazını kılmak üzere yüzlerini kıbleye dönüp alınlarını renkli Horasan seccadelerine koyduklarında içlerine yayılan huzuru, kederli ömürlerinin en soylu ve en yüceltici ibadetinin ödülü olarak görürlerdi.

Aşçıların büyük kazanlarda pişirdiği yemekler, bakır kaplar içinde hareme getirilir; genç kızlar, yüzlerce çeşit patlıcan yemeğini, dağlıç, Karaman koyununu, börekleri, zeytinyağlı soğukları, bol şerbetli hamur tatlılarını yiye yiye şişmanlar ve zor nefes alan, hastalıklı, sık sık havale geçiren, kalpleri ağrıyan ve bacakları boğum boğum katlanmış kadınlar olarak hayatlarının sona ermesini beklerlerdi.

Nasılsa buraya düşmüş Nissalı Gülbeden gibi bir melek de, nerede olduğunu bile anlamasına fırsat tanımayan bir düş dünyasında gezinir durur ve sürekli ağrıyan başını unutmak için mermerşahi ve bürümcükten fare gömlekleri dikerek oyalanmaya çalışırdı.

Gülbeden'i ve onun akıbetini düşündükçe yüreğim sızlıyordu. Bu yüzden mümkün olduğunca aklıma getirmemeye çalışıyordum.

Çünkü hapsedilmiş olan çılgın Padişah'ın ağzından, meleğimle ilgili tek kelime bile alamayacağımı anlamıştım.

Gerçekten de karanlık kapılardan, içimizi titreten kadıların gelmesine az kalmıştı.

Ramazan'ın yedinci günü Halep şehrinde garip bir şey görülmüş ve kale duvarına konan, kartaldan küçük beyaz renkli bir kuş, Kuzistan diliyle kırk kere, "Allah'tan korkun! Allah'tan korkun!" diye bağırmıştı.

Bunun üzerine halkın yüreğine bir korku yayılmış ve bu cezanın, Padişah Efendilerini azledip hapse kapatan vezirler yüzünden başlarına geleceğine inanmaya başlamışlardı.

İstanbul halkı da artık sesini yükseltiyor ve hapisteki Padişah'a yapılan zulmü dillendiriyordu.

İşler karışmaktaydı.

Venedikli Büyük Valide

Artık sarayda, sadık bendesi, bağlılık yemini etmiş ve ömrünü uğruna feda etmeye hazır kölesi olarak görüldüğüm Büyük Valide'nin çocukluğu sular ve saraylar şehri Venedik'te geçmişti.

İğne oyalarının, envai çeşit camların, bibloların, kristallerin, dantel örtülerin, oylum oylum işlenmiş yüksek kuleli kiliselerin, altın yaldızların ve gökyüzünün tekmil yıldızını yeryüzüne indiren süslü resimlerin harman olduğu Venedik'te.

İstanbul'un saz âlemlerinde çalınan tamburalara takılan tellerin bile Venedik'ten geldiği günlerin birinde, kanallardan fırlayıp çıkmış bu kız da padişah sarayının karanlık kafes arkasını boylamıştı.

Küçük yaşta İstanbul'a getirilen ve hareme hediye edilen ufak tefek kızın, günün birinde sultana çocuklar vererek başhaseki olacağını ve sonra oğullarının tahta oturmasıyla da valide sultanlığa yükseleceğini kimse tahmin edememişti.

İnce bedeni, alev alev yanan gözleri ve nereden kaynaklandığı anlaşılmayan gizli cazibesiyle kimsenin kayıtsız kalamayacağı bir küçük kadındı o.

Bir kez tattıktan sonra iktidardan ayrılmak istememiş ve Venedikli eski akrabalarıyla kurduğu ticari ilişkilerden elde ettiği muazzam serveti ve siyasi gücü elinden kaçırmamak için, ölümü göze alacak kadar hırslanmıştı.

Kocası ölüp de büyük oğlu padişah olduğu zaman, küçük oğullarının idam edilmelerini önlemeye çalışmış, bunda bir dereceye kadar başarılı olmuş, bazı oğullarını canavarın pençesinden kurtarabilmişti.

En çok korktuğu şey, bir başka kadının, dört kıtaya yayılan iktidarına ortak olmasıydı. Bu ortak, ancak oğlunun gönlünü kaptıracağı bir hanım sultan olabilirdi.

Bu büyük tehlikeyi önlemek için küçük yaştan beri oğlunu kadınlardan uzak tutmuş, imparatorluğun en işvebaz oğlanlarını onun koynuna sokarak, kadınlardan nefret eden, sadece erkeklerle düşüp kalkan bir mizaca sahip olmasını sağlamıştı.

Padişahlık makamına oturan güçlü kuvvetli Şehzade'nin kadınlarla hiçbir işi kalmamış ve hareme bir kez olsun uğramamıştı.

Çıktığı bütün seferlerden erkek sevgililerle dönüyor ve onlarla birlikte sarayına kapanarak, İstanbul hamamlarında anlatılan birçok garip öyküye kaynaklık ediyordu.

Bu yüzden, bir gün ölüp gittiğinde geride çocuk bırakmamıştı.

Onun yerine tahta çıkan ikinci oğlu da kadınlarla işi gücü olmayan, kendi halinde bir hasta iken, bir gece içinde azgın boğaya dönüp kadından başka şey görmez hale gelince Valide Sultan için karanlık günler başlamış, ne yapıp edip kadın düşkünü oğlundan kurtularak, küçük yaştaki torununu tahta geçirmenin yollarını arar olmuştu.

Çünkü sevgililerinin etkisinde kalan Padişah, anasına

tavır alıyor, onun sözünü dinlemiyor, hatta onu sürgün ederek saraydan uzaklaştırma heveslerine kapılıyordu.

Dünya hükümdarı oğlunu çinili odaya kapattırmayı başaran Büyük Valide, bütün bu kadınların içinde biriktirdiği intikam acısını, şişman sevgiliden çıkarmakta gecikmedi.

Padişah'ın hapsedildiği günün gecesi, şişman gözdenin odasına gitti ve orada atlas yorganlar üzerine yayılmış yatan muhteşem kadına iki seçenek sundu:

"Saltanat günleri bitti artık" dedi. "Ya bir çuval içinde Sarayburnu akıntılarını boylarsın ya da burada gece gündüz, durup dinlenmeden yemek yersin."

Daha gözdenin cevabını beklemeden, "Bunu içine koyacak çuvalı da nereden bulacağız bilmem ya!" diye mırıldandı.

Ne var ki ölüm korkusundan nefes darlığına uğramış olan gözde, yemekle ölmek arasında beklenen tercihini yaptı ve ne getirirlerse yiyeceğine söz verdi.

Büyük Valide, "Ama" dedi, "sana getirilen her şeyi yiyecek ve bir saniye bile ara vermeyeceksin!"

Ecelin habercisi olan incecik, sinirli beden odadan çıktıktan sonra, dışarıda bekleyen hizmetçiler gözdenin odasına en nadide yiyecekleri taşımaya koyuldular.

Koyun butları, zerde pilavlar, İran çilavları, börekler, piruhiler, içine erik doldurularak bütün olarak pişirilmiş hindiler, güllaçlar, baklavalar, muhallebiler atlas yorganın üzerine sıralanmaya başladı.

Zavallı gözde, gelenleri büyük bir iştahla yiyor ve nasıl olsa gece uykuda her şeyi öğüterek tekrar acıkacağını düşünüyordu ama Büyük Valide'nin fenni her şeyi düzenlemiş ve onun uyumasına imkân vermeyecek her türlü önlemi almıştı.

Hizmetçiler vardiyayla çalışıyor ve uykusu gelenin yerini yenisi alarak gözdenin yemesine içmesine nezaret ediyorlardı.

Kadıncağız yemek yerken kendinden geçip de biraz başı önüne düştü mü

hemen uyandırılıyor ve ağzına kaşıkla büryan etli pilavlar sokuşturuluyordu. Bu iş üç gün üç gece böylece devam etti.

Gözdenin altına sürgü sürülerek her türlü ihtiyacı giderildi, ama bu sırada bile yemeği kesmesine izin verilmedi.

Üç gün sonra atlas yorgan üzerindeki gövde, bir insan şeklinden çıkmış, kıpkırmızı, soluyan, canlı bir tepeye dönüşmüştü.

Son saatlerinde bilincini yitirmiş olan kadın, ağzına sokulanları yemeye devam etti ve çatlayıp ölmeden üç saniye önce ayılarak, "Bir parça su!" diyebildi.

Bu dünyadaki son arzusu da bu oldu.

Biz bütün bunları, aylar sonra, Büyük Valide'nin feci bir şekilde öldürülüşünü izleyen günlerde öğrenecektik.

Oğlunun yerine tahta geçirdiği küçük torununun da annesinin etkisinde kalması üzerine yeni bir kadın rekabetiyle karşılaşan Büyük Valide, padişah torununu kan kaybından öldürmeyi başaramayınca, helvacıbaşıya iki kavanoz zehir vermiş ve bu iş bir cariyenin ihbarıyla ortaya çıktıktan sonra, gece vakti açık bırakılan kapıdan içeri sızan yeniçeriler Valide'yi odasında kıstırıp gizli geçitten kaçmasına izin vermeden yere yıkmışlar ve ellerine geçen perde kordonuyla oracıkta boğmuşlardı.

Anlatıldığına göre Valide Sultan çok zor can vermiş ve boğma işlemi sırasında ağzından burnundan kan fışkırarak, göğsünün üzerine çökmüş bulunan yeniçerinin esvaplarını kızıla boyamıştı.

Daha sonra dillere destan olan servetinin padişah hazinesine yazılması için sayım işlemleri başlayacak ve yüzlerce muhasebeci bu serveti yazıya dökmekten âciz kalacaklardı.

Sadece kendi yaptırdığı Valide Han'ın odalarında yirmi sandık flori bulunacak; hesaba gelmez mücevherler, kumaşlar, şallar, ipekliler, samurlarla birlikte devlet hazinesine devredilecekti.

İktidar uğruna öz oğlunu sapık yapan, öteki oğlunu tahttan indirip hapse

attırarak feci sonunu hazırlayan, torununu öldürmek üzere tuzaklar kuran Venediklinin, yeniçeriler elinde çırpına çırpma can verişi İstanbul halkında kuşaktan kuşağa, bir ibret öyküsü olarak anlatılacak ve delik deşik tahta evlerde oturan yoksulların her zaman söylediği, "Kefenin cebi yok. Öteki dünyaya hiçbir şey götüremezsin" yorumlarının tekrarlanmasına yol açacaktı.

Leylek ve yılan

Fırsat buldukça eski Padişah'ın yemeklerini kendim götürüyor ve yanımdaki içoğlanlarını kovalayarak onun ağzından bir söz kapmaya çalışıyordum.

Bir yandan da validesiyle ilgili hayali haberler aktarıyor ve annesinin ne yapıp yapıp onu kurtaracağını anlatıyordum.

"Muhterem annenizi bilirsiniz" diyordum. "Hiç anne evladından vazgeçer mi? Hele sizin gibi cihan padişahı evladı olan bir anne..."

Padişah bunlara inanmak istediği için, büyük bir hevesle dinliyor ve heyecanlanıyordu.

Büyük Valide'nin, onu ortadan kaldırmak isteyenlerin başında geldiğini tahmin etmesine imkân yoktu.

Her gün ondan yüreklendirici nameler ala ala, bu işe kendisini iyice kaptırdı ve delikten çıkıp tekrar padişah olacağı günün hayalini kurmaya koyuldu. Umudu her geçen gün artıyordu.

Bir gün gidip, "Padişah Efendimiz" diyordum, "muhterem anneniz biraz önce sizden söz açtılar. Kendilerinin dikkat çekmemek için gelemediğini ve bu yüzden aff-ı şahane dilediklerini, ama sayılı günün çabuk geçeceğini ve sizi tekrar dört kıtaya yayılmış imparatorluk tahtında görmek için sabırsızlandıklarını, ancak bu kutsal amaca ulaşmanın gün meselesi olduğunu bildirdiler."

Bu sözlerim üzerine eski Padişah boğuk boğuk hıçkırıyor ve elimi koparacak gibi sıkarak, kurtulacağı günü bekliyordu.

Annesinin, kendi katlini isteyenler arasında olduğunu öğrenip bütün umutlarının yıkıldığı gün yanında olmalı, yüzünü görmeliydim.

O gün duyacağı acının yoğunluğu, şimdiki umutlarının gücüne bağlıydı. Ne kadar umutlanırsa, düşüş o kadar yıkıcı olacaktı.

Eskiler, yılan avlayan leyleğin hikâyesini anlatırlardı: Leylek, gagasında taşıdığı yılanı gökyüzünde çok yükseklere taşır ve birden bırakırdı ki düşüp omurgası dağılsın. On uçurum yüksekliğinden düşen yılanın beli kırılınca da avının üzerine rahat rahat süzülürdü.

Leylek, yılanı ne kadar yükseğe çıkarırsa düşüş o kadar korkunç olur ve kemiklerini paramparça eden çarpmanın etkisi artardı.

Bu yüzden benim sevgili Padişahım da leylek gagasındaki yılan gibi gökyüzünün umut doruklarına kadar yükselmeli, hayaller içinde yüzmeliydi.

Bunun için fazla uğraşmama da gerek yoktu doğrusu. Korkak ve zayıf kişiliği her umut ışığına dört elle sarılıyor ve bunlardan bir hayal dünyası yaratıyordu. Korku, yüreğini yufkalaştırmış ve çoktandır unuttuğu bir duyguyu, merhamet duyma yetisini canlandırmıştı.

Bu merhamet daha çok kendine dönüktü, ama gene de bazı sorular sormasına yol açıyordu.

Hırıldayan sesiyle, "Ben kimim Ağa?" diye soruyordu bana. "Kafes arkasında idam bekleyen şehzade iken de aynı insandım, padişah iken de. Şimdi de aynı kulum. Kolum, bacağım, yüzüm, ellerim, ayaklarım, gözlerim aynı. Niye beni bir tahta çıkarıp bir öldürüyorlar? Demek ki kader benim elimde değil."

Kendimi tutamıyor ve "Bütün bunlar mizaç değişikliğinden oluyor Sultanım" diyordum. "Dışınız aynı kalsa bile aynı insan olmuyorsunuz."

"Ama taptıkları ben gene aynı ben. Hapsettikleri ben de aynı. Mizaç dediğin ne mene bir şeydir ki insanı böyle değiştiriyor?"

O zaman ona Harut ile Marut'un hikâyesini anlatıyordum.

"Padişahım" diyordum, "devletlûm, saadetli Sultanım, siz Harut ile Marut'u

biliyor musunuz? Hani insanoğlundaki nefsin ne olduğunu sınamak için dünyaya gönderilen melekleri?"

"Hayır" diyordu, "bilmiyorum."

Zaten benim devletlû, muhteşem ve cahil Padişahım hiçbir şey bilmezdi ki!

"Sultanım" diyordum. "Babil'de azgınlaşmış insanoğlunun işlediği günahlardan yaka silken melekler Allah'ın huzuruna çıkıp insanları şikâyet etmişler, yüce Tanrı'nın onları cezalandırmasını istemişler. Allah, insanlara verilmiş olan hırs ve nefse dayalı tabiatın meleklerde olmadığını, olsaydı onların da günah işleyeceğini söyleyince itiraz etmiş ve 'Hâşâ Allahım!' demişler, 'Biz olsak günah işlemezdik.' "

"Allah, onlara yanıldıklarını, hırs ve nefsin çok kuvvetli olduğunu ve yeryüzünde insanları baştan çıkaracak türlü güzelliklerin bulunduğunu anlatmaya çalışmış, ama ne kadar anlattıysa da saf melekleri bu işe inandıramamış.

"Bunun üzerine iradesine en güvendikleri iki meleği seçmelerini istemiş ve onlar Harut ile Marut'u seçmişler ve Allah bunları sınamak üzere Babil'e göndermiş.

"Ey benim Padişahım, Harut ile Marut gündüzleri Babil şehrinde icrayı hükümet eder, geceleri de İsm-i Azam duasını okuyarak gökyüzüne çıkarlarmış.

"Kimse onların melek olduğunun farkında değilmiş ve azgın Babil halkı, gündüz adalet dağıtan meleklerin, geceleri, İsmi-i Azam duası okuyarak gökyüzüne çıktığını bilmiyormuş.

"Harut ve Marut adlı melekler, ilk günler hiç günah işlememişler.

"Birer su damlası kadar temiz ve berrak yaşamışlar; ellerini, gönüllerini ve zihinlerini harama uzatmamışlar.

"Taa ki Zühre gelene kadar...

"Bir gün Zühre adlı, yakıcı güzellikte bir kadın çıkagelmiş ve kocasından boşanmak istediğini söylemiş. Gözlerinde yıldızlar uçuşan, parlak siyah saçları dalga dalga beline dökülen ve görenlerde dalından koparılmış sulu bir elma gibi

kütür kütür dişleme isteği uyandıran esmer tenli bir güzelmiş Zühre.

"Gözlerinin geçici körlükle kararmasını göze almayan hiç kimse, Zühre'nin yüzüne uzun süre bakamazmış.

"Harut ile Marut bir görüşte vurulmuşlar kadına. Yüreklerini yakıcı bir sevda kavurur olmuş. İkisi birden kadınla yatmak istemişler. Kadına yalvarıp yakarıyorlarmış, ama Zühre razı olmamış; önce dileklerini yerine getirmelerini emretmiş.

"Harut ile Marut'un şarap içmelerini ve puta tapmalarını teklif etmiş. Kadının aşkından başı dönmüş olan melekler onun her dediğini kabul etmiş, şarap içip putlara tapmaya başlamışlar. Kadın gene teslim olmamış ve her gece göğe çıkarken okudukları duayı öğretmelerini buyurmuş. Bunu da söylemişler ve Zühre İsm-i Azam duasını okuyarak gökyüzüne çıkınca ulu Tanrı onu bir yıldız yapıp gökyüzüne asıvermiş. İşte geceleri mülkünüzün üzerinde parlayan Zühre yıldızı, melekleri aldatan o güzel kadındır Padişahım.

"Kadın kaybolunca melekler ne günah işlediklerini anlayıp pişman olmuşlar ve İdris Peygamber'e başvurup günahlarının bağışlanması için yalvarmışlar. Yüce Allah dualarını kabul etmiş ama dünya ve ahret azaplarından birini tercih etmelerini istemiş. Melekler dünya azabını tercih etmişler. Yüce Allah da onların Babil'deki bir kuyuya baş aşağı asılıp, kıyamet gününe kadar azap çekmelerini buyurmuş. O tarihten beri Harut ile Marut bir kuyuda ters asılmış olarak kıyamet gününü bekler dururlarmış."

Bu hikâye üzerine Padişahım iç geçiriyor, insanoğlundaki nefs ve hırsın onu ne günahlara sürükleyebildiğine şaşırarak minnetle ellerime sarılıyor, bu meselleri anlatmaya devam etmemi istiyordu.

Bu meseli eskiden, onun imparatorluk günlerinin debdebeli ışıkları altında anlatacak olsaydım sonunu değiştirir ve Zühre'ye kavuşmuş olan Harut ile Marut'u Allah'ın da affettiğini, onları gökyüzüne alarak, orada sevdikleri kadınla birlikte yaşamalarına izin verdiğini anlatırdım, iki suçlu meleğin kıyamet gününe kadar Babil'deki kör kuyuda baş aşağı asılı kaldığını saklardım ondan. Çünkü Padişahım o zevk ve neşe günlerinde, sonu iyi biten hikâyeler dinlemekten hoşlanır, üzücü mesellere izin vermezdi.

Ama şimdi, her akşam anlattığım meseller, kıssalar, resullerin sözleri, Padişahımın ruhunu dinlendiriyor ve o hücrede çıldırmadan, aklını tam tamına

kaçırmadan yaşamasını sağlıyordu.

Benim, deliğin başına gelmemi hasretle beklediğini biliyordum. Haremin ıssız koridorlarına hiç kimse giremediği için, hücredeki Padişah bir ayak sesi bile duymuyordu. Sanki o, kilidine kurşun dökülüp pencereleri örülmüş oda göğe uçmuş, mekândan münezzeh hale gelmişti. Kimse o odadan söz etmiyor, o yana bakmıyor ve adını anmıyordu artık.

Korkulu odaya yaklaşan tek kişi bendim ve elimdeki yağ kandiliyle geceleri saatler boyu deliğin dibinde oturuyor, içeriden gelen seslere kulak kabartıyor, meleğimin, nazlı Gülbeden'imin hiç olmazsa soluk alışını duymaya çalışıyordum.

Heyhat! Hiçbir hayat belirtisi yoktu.

Her gece Padişah'a Celaleddin-i Rumi'nin kutlu kitabı *Mesnevi'den* meseller anlatıyor, *Fususü'l-Hikem'den* parçalar okuyor, *Kısas-ı Enbiya'nın* gözlerden yaş getirecek ibretli hikâyelerini aktarıyordum.

Neredeyse Padişah'ın yaşamasını sağlayan can damarının bu gece hikâyeleri olduğuna inanasım geliyordu. Beni öyle büyük bir özlemle bekliyor, o kadar sabırsızlanıyordu ki, bütün günü, benim o gece hangi kıssayı anlatacağımı düşünerek geçirdiğini anlayabiliyordum.

Aklını, kendisinin kim olduğuna takmıştı. İslam dünyasının ve milyarlarca Müslüman'ın halifesi olduğuna inanamıyordu. Kendisini kim, bunca insanın canı ve ruhunun sahibi yapmış ve sonra kim bu yetkiyi almıştı? İstediğini öldürten adamı şimdi nasıl öldürüyorlardı?

Halifelik neydi, peygamberlik ne, padişahlık, krallık ne?

"Padişahım" diyordum, "bir gün köye bir adam gelmiş, köylülere peygamber olduğunu söylemiş. Köylüler, 'Biz sana inanmıyoruz' demişler, 'peygamber olduğuna inanmıyoruz, ispat et!' Adam, karşıdaki duvarı göstermiş, 'Eğer bu duvar konuşur da benim peygamber olduğumu söylerse o zaman inanır mısınız?' diye sormuş, 'İnanırız' demişler. Adam duvara dönmüş ve 'Konuş ya duvar' demiş, 'konuş ve benim peygamber olduğumu söyle.' Bunun üzerine duvar dile gelmiş ve 'Ey köylüler, bu adam peygamber değildir, demiş, 'bu adam sizi aldatıyor, peygamber değil!' "

"İşte böyle Padişahım!"

Bu hikâyeyi anlatır anlatmaz Padişah, duvarın hangi dilden konuştuğunu soruyor ve ben böyle mesellerin onun zihni için çok karışık olduğunu anlayıp susuyordum, başka mesellere geçiyordum.

Bir gece bana İstanbul sokaklarını sordu. Halk ne düşünüyordu? Padişahının akıbetini biliyor muydu? Kendisini arayan soran var mıydı?

Ona gerçeği anlatmaya karar verdim.

Belalı İstanbul şehrinde tebdil gezdiğim gecelerden biriydi. Orta Cami'ye yatsı namazına gidiyordum. Çünkü her şey bu camide konuşulur ve şehrin fokur fokur kaynayan söylenti kazanının ateşi burada harlanırdı.

İstanbul sokaklarında, idare lambalarının zayıf sarı ışığının titreştiği ahşap evlerin arasındaki taş sokaklarda yürürken, başıboş köpek sürülerinin uluya uluya koşuşturduğunu görüyor ve ürperiyordum. Oldum olası köpeklerden korkardım. Bu kadar çok köpek görmeye hiç alışamamıştım. Nereden çıkıyordu bunlar böyle? Çomarı, karabaşı, tazısı, kahverengisi, sarısı, kızılı, bozu, on binlerce köpek cirit atıyordu İstanbul sokaklarında. Evlerdeki yemek artıklarının bir kaba konarak kapının önüne bırakılması âdeti yüzünden sokakları işgal eden köpek orduları aç kalmıyor, şehrin gerçek sahipleri olarak çılgın gibi oradan oraya koşuşturuyorlardı. Zavallı Padişah'ın İstanbul şehrinde bu köpekler kadar bile hükmünün kalmadığını düşündüm. Bu adamcağıza acıyor muydum, kızıyor muydum, belli değildi doğrusu.

Orta Cami'ye akan kalabalığın içine düştüm. Rumelili, Afrikalı, Asyalı, Arap, Türk, Çerkez, Arnavut, Habeşli ne kadar insan varsa, yatsı namazı için, ulu minaresinde Ezan-ı Muhammedi okunan Orta Cami'ye akıyordu. İstanbul camilerinin dolduğu, müezzin seslerinin semaya yayıldığı bir huzur anıydı bu. Şehrin Rumları Ortodoks Kilisesi'ne, Yahudileri havralarına, Ermenileri de Katolik ve Protestan kiliselerine giderler; istavrozlar, günlükler, buhurdanlıklar arasında ibadet ederlerdi.

Orta Cami'nin kandilleri, yatsı namazının sünnet ve farzını eda eden Müslümanların secdeye varış ve kalkışlarını aydınlattıktan ve cemaat sağa sola selam verip ibadetini bitirdikten sonra kalabalıktan bir ses yükseldi:

"Halife Efendimizi ne hakla sarayında hapis tutarlar?"

Bunun üzerine cemaat hep bir ağızdan konuşmaya ve Padişah'ın hakkını aramaya koyuldu. Bu haksızlığa rıza göstermeyeceklerdi. Sultan, onların halifesi ve Peygamber Efendimizin gölgesiydi. Halifenin adi bir mahkûm gibi hapsedilmesinin sırrı ne olmak gerekirdi? Kim buna cüret edebilmişti ve buna cüret eden elin kırılması caiz değil miydi?

Birkaç gündür, İstanbul'un değişik bölgelerinde muhalif sesler yükselmeye başlamış ve halk, Padişahlarının neden hapsedildiğini sorar olmuştu. Anlaşılan çocuk Padişah'ın tahta çıkışı şerefine dağıtılan ulufe az bulunmuş, kimseyi hoşnut etmemişti. Bu yüzden için için kaynayan bir isyan seziliyordu ve saraya duyulan hoşnutsuzluk daha çok camilerde ortaya çıkıyor ve bazıları uluorta, "İslam halifesini ne hakla kendi sarayında diri diri gömdükleri"ni soruyordu.

Bu sözleri yalnız kendim duymamıştım. Şehre saldığım ulaklar ve içoğlanlarından gelen haberler de bir isyanın yayılmakta olduğunu doğruluyordu.

Bunları anlattığımda Padişah'ın korkacağını sandım. Çünkü, "Bir yerde iki halife varsa birini öldürünüz" hükmü gereği, çıkacak bir karışıklık eski padişahın öldürülmesi sonucunu doğuracaktı. Ferman, tahta geçmiş olan oğlundaydı ve onun ya da Valide Sultan'ın vereceği bir emir, bu iş için yeterliydi. Saray, halktaki bu huzursuzluğu fark etmişti. Karışıklığın büyümemesi ve imparatorluğa zarar gelmemesi için eski padişahın ortadan kaldırılması gerekiyordu. Bu ihtimali düşünmek, Padişah'ın kalan aklını da kaçırması sonucunu doğururdu.

Ne var ki öyle olmadı. Padişah, halkın kendisini unutmadığı ve hakkını aradığı haberlerine umutla sarıldı. Heyecanlanmıştı, delikten dışarı, "Demek kullarım beni unutmamış!" diye haykırıyordu. "Demek benim hesabımı soruyorlar bunlardan!"

"Aman Padişahım" diyordum, "susun, bunu duyan olmasın, yoksa vücudunuza bir zarar erişir."

Demek ki can çıkmayınca, insandaki onur ve intikam duygusu da çıkmıyordu. Hayatla ölüm arasında sallanıp duran, tahttan düşmüş hükümdar bile, tebaasının

bağlılık gösterdiğini duyunca, bu işin kendisi için ne kadar tehlikeli olduğunu unutuyor ve onurunu kurtarabilecek olan tek söylentiye dört elle sarılıyordu.

Bu söylentiler kendisini öldürecek olsa bile, onurunu kurtaracak son fırsattı. Mahkûmun içindeki hükümdarlık kıpırtılarını sezmek, yüreğinin derin köşelerine gizlenmiş onur kırıntılarını fark etmek beni de bir tuhaf yaptı. Yüreğimin kabardığım hissettim, çünkü bu âciz delikanlı ne de olsa, dünyanın en soylu sülalesinden geliyordu ve muhteşem ataları İstanbul fatihi Mehmed Han ile Kanuni Süleyman Han'ın kanını taşıyordu.

Bunları düşünüp dururken, delikten dışarı gülkurusu kaftanının bir parçasının uzatıldığını görüp hayretten hayrete düştüm.

Padişah, "Öp!" diye emretti.

Ben şaşkınlıktan öylece kalakaldım. Çünkü sesi bir anda değişmiş ve hapiste yatan mazlum oğlanın inlemeleri yerine, geçmişteki kudretli imparatorun, dünyanın dörtte birinin sahibinin buyurgan sesi geçmişti.

Eski günlerde onun eteğini öpebilmek şerefi uğruna canımızı verebilirdik.

Delikten gelen padişah sesi bütün görkemiyle, "Öp, köpek!" diye gürledi.

Bunun üzerine aklım başımdan gitti, dizlerim korkudan tutmaz oldu ve gülkurusu kaftanı ellerimin arasına alıp saygıyla öptüm, alnıma götürdüm.

Ellerimin arasındaki mucize kumaş, tılsımlı bir peygamber abası gibi, beni tir tir titretiyordu.

Hayvanlar ve melekler

Padişah'ın bu öfkesi ve azameti uzun sürmedi. Ertesi gece, içimde bir ürpertiyle hücreye yaklaştığımda, onun yine ölümden korkan zavallı âciz bir delikanlıya dönüştüğünü gördüm ve nedense bu beni mutlu etmedi.

Onun titrek ve neredeyse benden bile korktuğunu ele veren sesini duymak, intikam duygularıyla coşarak ona zulmetmek isteği yerine, tam tersine bir üzüntü yaratıyor ve beni utandırıyordu.

Padişahıma, ıssız ve tehlikelerle dolu saray gecelerinde Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin huzur veren sözlerini okumaya başladım. Ömründe ilk kez duyduğu bu derin hikmetlerle sarsıldığını ve düşünmeye başladığını görüyordum.

Gecenin bir vaktinde ona, *"Melek bilgisiyle, hayvan da bilgisizliğiyle kurtuldu, insanoğlu bu ikisi arasında keşmekeşte kaldı"* beytini okudum. Heyecanlandı, ince ince ağlamaya başladı.

Bir yandan da, "Bu benim işte!" diyordu. "Keşmekeşte kalan, ne hayvan ne insan, ne hükümdar ne kul, ne melek ne şeytan olan benim."

"Padişahım" diyordum, "kutlu efendim, âlemlerin kutbu Sultanım, Rumi Hazretleri diyor ki: Yaratıklar üç kısma ayrılır: Sırf akıl olan ve şehvetten arınmış melekler, sade şehvet olan hayvanlar ve hem akıl hem şehvetten oluşmuş insanoğlu... İnsanın yarısı akıl yarısı şehvet, yarısı melek yarısı hayvandır. Yarısı yılan yarısı da balıktır. Balık olan kısmı onu suya doğru çeker, yılan olan yanı ise toprağa doğru sürükler."

Bunları anlatırken, eğitim görmemiş, aklı gelip giden Padişah'ın dediklerimi anlayıp anlayamayacağını sınıyor ve diyordum ki:

"Padişahım, insanlardan bazıları sırf akılla uğraşıp melekleşmiştir, safi nur olmuştur. Bunlar peygamberler ve velilerdir. Ümit ve korkudan kurtulmuşlardır.

Bazıları ise kendilerini şehvete kaptırmış ve hayvanlaşmalardır. Peygamberler de huzurludur, hayvanlar da... Onların canını hiçbir şey sıkamaz.

"Ama Padişahım, keşmekeş içinde kalanlara ne demeli? Bunlarda hem akıl vardır hem şehvet. Bu yüzden de sürekli üzüntü, kuşku, keder, vesvese içinde yaşarlar ve hiçbir şeyden hoşnut kalmazlar."

Bunun üzerine Padişah hiç beklemediğim bir şekilde, içine kötü bir hayvanın saklanmış bulunduğu ve bu kötü hayvan yüzünden bunca suç işlediği inancına kapıldı.

Ona dedim ki:

"Gece ve gündüz birbirinin yardımcısıdır Hünkârım, onlar birbirine zıt değildir. Göster bakalım dünyada hangi şey kötüdür ki onda iyilik olmasın ve hangi şey iyidir ki onda kötülük bulunmasın? Mesela biri bir kimseyi öldürmek istediği zaman daha başka birtakım kötü işlerle meşgul olursa, dökmek istediği kan dökülmez. Bu işler ne kadar kötü iseler de ölümü önlediği için iyi sayılırlar.

Kötülük ve iyilik bir tek şeydir, parçalanamaz. İyilik, kötülükten ayrı değildir.

"Bu yüzden sizin içinizde de sadece kötülük isteyen bir hayvan bulunamaz."

Padişah, bütün bunlardan, kendisinin hayvan olamayacak kadar soylu bir sülaleden geldiğini söylediğim sonucunu çıkardı ve ne kadar çok masum insan boğdurttuğunu, ne zulümler edip kemikler kırdırttığını anlatmaya koyuldu.

Oysa bütün imparatorluk ahalisi gibi ben de bunları ayrıntılarıyla biliyordum.

"Neden anlatıyorsunuz bunları Efendimiz?" dedim.

"Benim içimde kötü bir hayvanın yaşadığına inanmıyorsun da ondan!" dedi.

O zaman anladım ki artık Hükümdar'ı bu düşünceden caydırmanın olanağı kalmamıştı.

Başka bir gün İsa bölümünü okuyordum. Peygamber şiddetli yağmurda ıslanınca, bir mağaradaki karakulak yuvasına sığınmıştı. O sırada vahiy gelmişti ona: Karakulağın yuvasından çık, çünkü senin yüzünden yavruları rahat edemiyor. Bunun üzerine, Allah'ın selamı üstüne olsun, İsa, "Ey Allahım" demişti, "karakulağın bile sığınacak yeri var, benim yok. Karakulağın mekânı olduğu halde Meryem'in oğlunun ne sığınağı ne evi ne mekânı var" diye feryat etmişti.

Padişah meselin bitmesini beklemeden ağlamaya, inlemeye başladı:

"İşte benim de peygamber gibi yerim, yurdum, mekânım kalmadı" diyordu. "Bu dünyada bir tek şu penceresi örülmüş odam var, buraya da canlı canlı gömdüler beni."

Kendisine acımaktan zevk alıyor gibiydi.

Ama en korkunç krizi benlik bahsinde oldu.

"O'nun yanına iki ben sığmaz," diye okuyordum. *"Sen, ben diyorsun. O da ben diyor. Ya sen öl, ya O ölsün ki bu ikilik kalmasın. Fakat O'nun ölmesi imkânsızdır. Bu ne hariçte ne de zihinde mümkün olur. Çünkü O ölmeyen bir*

diridir. O kadar lütufkârdır ki imkân olmuş olsaydı senin için ölürdü. Fakat mademki O'nun ölümü imkânsızdır, o halde bu ikiliğin yok olması ve O'nun sende tecelli etmesi için, sen öl!"

Bu kanatlı sözlere dalmış okurken, Padişah'ın ne derece dehşet içinde kaldığını fark edememiştim. Bir çığlıkla kendime geldim. Dünyada hiçbir insanın çekmediği bir acıyı hissediyor gibiydi. İnsan çığlığı değildi hançeresinden çıkan.

Elimdeki lambayı deliğe doğru kaldırdım. Titrek sarı ışıkta içeriyi görmeye çalıştım. Bir kuyunun dibinde, fırlamış iki göz bana bakıyordu. Delirmiş birinin gözleriydi bunlar. Padişah korkudan tir tir titriyordu.

Biraz yatışınca, "O, diyerek oğlumu anlatıyorsun" dedi. "O, padişah olduğu için benim öldürülmem gerekiyor. Mademki iki ben bir arada olmaz..."

"Padişahım" dedim "Mevlana hazretleri bunu Allah için yazıyor. O, dediği Allahü Teala. Onun benliğinde bütünleşmeyi anlatıyor."

Padişah, kısılmış sesiyle, "Hayır" diyordu. "Sen de beni kandırıyorsun. Oysa oğulcuğum benim belimden inmedi mi? Doğduğu zaman benim kucağıma vermediler mi? Küçücük bir bebekken öldürtse miydim? Ama ben onu büyüttüm, besledim, korudum. Oğulcuğum diye sevdim. Şimdi onun yüzünden beni nasıl öldürürsünüz?"

Aslında Mevlana'nın sözlerini yanlış yorumlamıştı, ama düşündüğü şey doğruydu. İki halife, iki padişah bir arada yaşayamazdı.

"Lala, benim senden başka kimsem yok!" dedi.

Halbuki ben lalası değildim. Lala, sadrazamlara hitap şekliydi. Çaresizlikten ben kölesine "lala" demeye başlamıştı.

O zaman, ömrünün ilk bölümünü kafes arkasında cellat bekleyerek geçirmiş, oğlum yaşındaki bu çocuğa karşı içimden bir acıma duygusu yükseldi. Zavallı, şimdi de aynı celladın kemendini bekliyordu. Padişahlığının ona kazandıracağı tek ödül, sıradan bir urganla değil, ibrişim kordonla boğulmak olacaktı.

"Üzülme oğlum" dedim. "Allah'ın dediği olur."

Bir padişaha ilk defa "oğlum" diyordum ve bundan ikimiz de garip bir huzur

duyduk.

Gülbeden'in hazin sonunu düşünmeme rağmen, Padişah'a öfkelenemiyordum. Duyduğum derin merhamet, ona kızmamı engelleyen lahuri bir şal gibi her şeyi örtmüştü.

"Lala" dediğini duydum, "sana bir sır vereceğim!"

"Hayrola Padişahım?" dedim.

"Beni buraya kapattıkları günden beri her gece rüyamda atalarımdan Mustafa'yı görüyorum. Mekânı cennet olsun, her gece rüyama girip bana elini uzatıyor ve ben onun kutlu elini öpmeye korkuyorum. Çünkü sakalında kan var. Ağzının kenarından sızmış bir parça kan sakalını kıpkızıl ıslatıyor. O kanın ışıltısını görünce atamın elini öpmeye korkuyorum."

"Allah hayırlara getirsin Padişahım" diyorum. Osmanlı tahtından geçmiş birçok Mustafa'yı hatırlayarak, "Hangi atanız bu?" diye soruyorum.

"Şehzade Mustafa" diyor. "Büyük atam olan Süleyman Han'ın oğlu. Her gece rüyama girdiği yetmiyormuş gibi gündüzleri de aklıma takılıyor, hep onu düşünüyor ve ruhunun selamete kavuşması için Kuran-ı Kerim okuyorum."

O zaman Süleyman Han'ın, karısı Hürrem'in aklına uyarak boğdurduğu Şehzade Mustafa'dan söz ettiğini anlıyorum. Padişah'ın yüz yıl önce geçmiş bir olayı düşünmesine anlam veremiyorum.

O Mustafa ki yeniçerinin ve bütün imparatorluk mülkünün sevgilisiydi. Süleyman Han'ın en büyük oğluydu ve ondan sonra Osmanlı tahtına oturacağına hiçbir kuşku yoktu.

Padişah, "Şehzade yüreğime öylesine yerleşti ki Süleyman Han atamdan da, Hürrem'den de nefret eder oldum" diyor. "Süleyman Han, karısının aklına uyarak aslan gibi oğlunu karargâhına çağırıp yedi dilsiz cellada boğdurttu. Hem de gözü önünde... Hem de dışarıdaki komutanları ve askerleri duymasın diye kat kat kumaşla kaplanmış ses geçirmeyen otağında."

"Sultanım" diyorum, "babasına karşı hiçbir günahı olmayan Şehzade'nin ölümü, herkesin yüreğini dağlamış ama elden ne gelir? Padişah fermanı, Allah'ın emridir. Herkesin tevekkülle uyması gerekir."

"Günahsız Şehzade'nin babasını görmek için koşa koşa gelişini düşünüyorum" diyor eski Padişah. "Korkacak hiçbir şeyi yok, yüreği sevinçle kabarmış. Babasına her şeyi anlatacak; kendisine tuzaklar kurulduğunu, Hürrem ve Rüstem'in, O Rus'la Sırp'ın, babasını kendisine düşman etmek için yalanlar attıklarını anlatacak, ama çadıra girer girmez yedi dilsizle karşılaşıyor ve baba diye feryat etmesine rağmen, o zalim Sultan, oğlunu duymamış gibi boğulmasını seyrediyor. Hem de Şehzade aslanlar gibi dövüştüğü için güçten düşen dilsizleri işaretleriyle güçlendirerek... Allah'tan dileğim Hürrem adını alan Rus Roksalan'la, ona yardım eden Sadrazam Sırp Rüstem'i cehenneminde azaplarla inletmesi."

"Sultanım" diyorum, "Hürrem Sultan'ın cehennemde yandığını sanmıyorum."

Bu sözlerim üzerine eski Padişah ağlamasını kesiyor ve "Neden?" diye soruyor.

"O," diyorum, "Şehzade Mustafa'nın öz anası değildi; bu işi yaparken kendi öz oğullarının, doğurduğu evlatlarının canını korumak istiyordu. Bir anayı, evladını koruduğu için suçlamak yanlıştır."

Padişah'ın karışık zihninin dediklerimi anlamaya yetmediğini görüyor ve ekliyorum:

"Eğer beklendiği gibi en büyük oğul Şehzade Mustafa sultan olsaydı, Osmanlı kanunları gereğince ilk yapacağı iş, kardeşlerini boğdurtmak olacaktı. Hangi ana, öz çocuğunun boğulmasını ister? Bu yüzden Hürrem Sultan da doğru olanı yaptı; kendi oğullarının canını kurtarmak için Padişah'ı kandırıp Şehzade Mustafa'yı öldürttü. Sevgili oğlu, sakat bir serçe yavrusu gibi doğmuş olan Cihangir'ini korumak için bunları yapıyordu. Sakat yavrusunu korumak isteyen bir ana suçlanabilir mi?"

Eski Padişah, "Hiç böyle düşünmemiştim" diyor ve sonra ekliyor, "ama bu tedbir de Cihangir'i kurtarmaya yetmedi!"

"Evet," diyorum. "Üvey ağabeyi Mustafa'yı çok seven Cihangir, kendisine taht hazırlamak için işlenen bu cinayeti kaldıramadı ve üzüntüsünden öldü. Böylece cinayet boşu boşuna işlenmiş oldu."

Ve ey benim Sultanım, demek istiyorum, senin hanedanının hem kendisine hem başkalarına yaptığı zulüm şimdi mi aklına geliyor?

İnsanları tavuk gibi boğazlattığın zaman yaklaştırmadığın düşünceler şimdi mi hücum etti aklına?

Süleyman Han deden, oğlu Mustafa'yı devlet meselesi için boğdurdu diyelim, peki arkasından cellat gönderip torununu niye öldürttü? Kocasını yitirmiş acılı ananın elinden yavrusunu hile ile alıp da yağlı kementle boğdurtmaya utanmadı mı?

O masum yavrunun ne günahı vardı?

Osmanlı sülalesi en büyük kötülüğü kendi kendine yapmadı mı?

Bütün bu lanetli sözleri yuttum, söyleyemedim.

Padişah ağlıyor, aslında büyük atası Şehzade Mustafa yerine kendi kaderine yanıyordu.

Bana bir oğul gibi sığınmış ve dört elle bu âciz zencinin merhametine sarılmıştı.

O zaman onu kurtarmaya, çektiği azabı bitirmeye karar verdim. O bana Şehzade Mustafa'nın hazin hikâyesini anlatırken kafamda bir şimşek çakmış ve onu zindandan kurtaracak kesin çareyi bulmuştum.

Öyle bir çareydi ki bu, hemen asesler gelecek, kapı baltalarla paramparça edilecek ve Padişah Efendimiz bin bir saygıyla yeniden tahtına oturacaktı.

Bir kez tahtına oturduktan sonra, kendisini bu hale koyanların hepsini cellada verebilir ve türlü işkencelerle intikamını alabilirdi.

Ona ihanet etmiş bulunan saray ileri gelenleri bunu bile bile Padişah'ı tahta oturtmakta tereddüt etmeyecekti. Ölümleri pahasına da olsa yapacaklardı bunu.

Doğrusu inanılmaz bir buluş yapmış ve imparatorluğun kaderini değiştirecek tılsımlı çareyi keşfetmiştim.

Herhalde Padişahımız tahtına oturduktan sonra, kendisine bu iyiliği yapan ve onu bir idam mahkûmuyken imparatorluğa kavuşturan kulunu unutmayacaktı.

Deliğe doğru eğilerek, "Efendimiz" dedim. "Sizi buradan çıkarıp tahta

oturtacak olan kesin çareyi biliyorum."

Heyecandan sesim kısılmıştı, zor konuşuyordum. Yüreğim sanki göğsümde değil de boğazımda atmaktaydı. Kulaklarıma kan hücum ettiğini fark ettim.

Padişah da heyecanlanmış olmalı ki titreyen bir sesle, "Nedir?" diye sordu. "Tedbirin nedir?"

"Devletlûm" dedim, "şu andan sonra artık kendinizi tahtta bilin."

Sabırsızlanan Padişah, "Anlat şunu melun, lafı geveleme!" diye bağırdı.

"Oğullarınız" dedim. "Oğullarınız!"

Sonra da kurduğum planı Padişah'a anlattım.

Osmanlı hanedanında Padişahımızın oğullarından başka erkek üye kalmamıştı. Kardeşleri daha önce öldürülmüş olduğu için, sülaleden imparator olabilecek hiç kimse yoktu. Bu durumda, bu çocuklar zehirlenerek ortadan kaldırılacak olursa, Osmanlı hanedanı erkeksiz kalacak ve kural gereği hapisteki Padişah çıkarılarak tekrar tahta oturtulacaktı.

Çünkü Osmanlı hanedanının sona ermesi ve imparatorluğun bitmesi mümkün değildi.

Böyle bir durumda Padişahımız tahta oturtulacak ve hemen ondan erkek döl alınmasına çalışılacaktı.

Padişahımıza bu hainliği yapanlar bile kurala karşı çıkamayacak ve boyunlarını cellada uzatarak durumu kabul edeceklerdi.

Öyle bir plandı ki bu, sonucu kesindi.

Benim mevkimde biri için çocukları zehirlemek işten bile değildi. Safiye'nin ve bana bağlı saray hizmetkârının yardımıyla bu işi bir günde bitirebilirdim.

Anlattıklarıma öylesine dalmışım ki Padişah'ın sesini neden sonra duyabildim.

"Sen bana evladımı katletmemi söylüyorsun!" diye mırıldanıyordu.

"Evet Padişahım!" dedim. "Bütün ecdadınız bunu yaptı. Cennetmekân büyük

atanız Fatih Mehmed'in kanunnamesinden bu yana nizam-ı âlem için ve devletin bölünmemesi uğruna her baba oğlunu, her ağabey kardeşini öldürtmedi mi? Tahta geçen her hükümdar ne kadar erkek akraba varsa cellada vermedi mi? Allah rahmet eylesin, sizin kardeşleriniz de gözünüzün önünde boğulmadı mı? Bu size, ulu atalarınızdan bir vasiyettir ve kurtuluşunuzun da tek çaresidir."

Padişah inliyordu. Onu inandırmak için dil dökmeye devam ettim. Tarihten örnekler verdim. Geçmiş olayları anlattım. Kendisinin ölümüyle koca imparatorluğun yedi yaşında bir çocuğun elinde telef olup gideceğinden dem vurdum. Sonuçta ya baba ölecekti ya da oğulları!

"Hem tahta çıktıktan sonra daha çok oğlunuz olur Padişahım!" diye bitirdim sözlerimi.

Delikten, "Git!" diye bir homurtu geldi. "Git, yarın gel! Aklım karıştı!"

Oradan uzaklaşırken, Padişah'ın önerimi kabul edeceğinden emindim. Bir baba olarak oğulcuklarına acıyordu ama imparator olarak yapması gereken şey, onların idam fermanını imzalamaktı. Onu böyle acımasız bir karar noktasına getirenler başkalarıydı.

Hem ne de olsa benim efendim de Osmanlı sülalesine aitti. Bütün atalarının gittiği yoldan gidecek, oğullarını ne kadar severse sevsin yüreğinin sesini susturarak idam emrini verecekti. Ondan öncekilerin hepsi böyle davranmıştı.

Kurtuluş günü

Bütün geceyi, eski Padişah'ı tahtına oturtmuş bir kul olarak elime geçecek inanılmaz serveti nasıl kullanacağımı hayal etmekle geçirdim. Padişah, hayatını, tahtını ve tacını bana borçlu olacaktı. Onu yeniden yaratacak olan kişiydim ben. Dünya tarihine yeni bir yön verecek, Avrupa'nın kaderini değiştirecektim. Beni küçük görmüş, zavallı bir zenci köle olarak aşağılamış olanları düşünüyor, yüksek sesle gülüyordum. Bundan sonra görsünlerdi bakalım zenci ağayı.

Padişahım tahta oturur oturmaz, kendisine bu oyunu etmiş olan hainleri cezalandıracak, baş üstünde baş bırakmayacaktı. Tam olarak düşünmeye cesaret edemesem de bu cezadan Büyük Valide'nin de nasibini alacağı belliydi. Kendi kendime, "Tövbe, tövbe" diyor ama bir yandan da ne kadar bastırmaya çalışsam, arada bir değip geçiveren bu düşüncenin ürpertici hazzına bırakıyordum kendimi.

Zindanda Valide'nin karşısında ezildiğim, başımı taşlara vurduğum günün zilleti aklımdan çıkmıyordu. O anda ayağını başıma koymasını ve çevire çevire iğrenç bir böcek gibi ezmesini, zindanın soğuk taşlarına bulamasını istiyordum ama bu benim fedakârlığımdan, saflığımdan ve iyi niyetimden geliyordu. Galiba biraz korkmuştum da!

Ne var ki onun beni bu kadar aşağılaması gerekmezdi. Ne de olsa o da Allah'ın ölümlü bir kuluydu, ben de!

Padişahım tekrar tahta oturduğunda, kendisini kurtaran Habeş Ağa'yı en geniş yetkilerle donatacaktı; ben de ona tek tek, kendisine yapılan hainlikleri anlatacaktım. "Getirin şu gafilleri!" diye kükreyecekti benim Efendim. Suçlular teker teker getirilecek, sapsarı benizleriyle korku içinde titreşecek, teker teker cellada verileceklerdi.

Büyük Valide'nin idamında ise başına dikilecek ve ayağımı o menhus başının üstüne koyarak, kimin efendi olduğunu iyice anlamasını sağlayacaktım.

Suskunlar mahallesine gitmeden önceki son anısı bu olacaktı.

Belki de Padişah beni sadrazam yapardı ve böylece tarihteki ilk zenci sadrazam olarak saltanat sürer giderdim. Hayallerimin ulaştığı nokta beni bile korkutmaya başlamıştı.

Ertesi günü zor ettim ve deliğin başına gittiğimde Padişah'ın "Nerede kaldın?" azarlamasıyla irkildim.

Besbelli ki bir an önce tahta oturmak için sabırsızlanıyordu.

"Çocuklara bir zarar iriştirmedin değil mi?" diye sordu.

"Hayır!" dedim. "Sizin emrinizi bekledim. Bugün hallederim."

Kendi kendine şükrettiğini duydum, daha sonra da bana seslenerek, "Sakın böyle bir şey yapma!" dediğini.

Önce şaşkınlıktan ne dediğini tam anlayamadığımı sandım. Ya ben aklımı kaçırmıştım ya da o!

Bir Osmanlı padişahı nasıl olur da oğullarının canını, tahttan üstün görürdü?

Padişah, "Onlar" dedi, "benim belimden indi. Canımın parçaları. Hem çocuk öldürmek nasıl bir şey, hiç düşündün mü?"

"Efendimiz" diyebildim, "ama bütün atalarınız..."

"Atalarım ne yapmışsa yapmış!" diye bağırdı. "Ben çocuklarımı öldüremem!"

Aklım almıyordu, şaşkınlıktan konuşamaz hale gelmiştim. Sinirden tir tir titremeye başladım. Ellerime ayaklarıma hâkim olamıyordum. Hücredeki meczubun aptallığı yüzünden koskoca imparatorluk avuçlarımın arasından kayıp gidiyordu.

Bir süre sonra kendi kendine konuşur gibi, "Sen hiç boğulan bir çocuk gördün mü?" diye mırıldandığını duydum. "Çocuğun boynuna oturan ibrişim kordon sıkıştıkça, başına geleni kavrayamadan bakan masum ela gözlerin nasıl yuvalarından uğradığını, boğazından çıkan kesik kesik inlemelerin nasıl son bir hırıltıyla dönüştüğünü, havayı döven minik ayaklarının nasıl çırpındığını gördün

mü? Hiç böyle bir şey geldi mi başına?"

O zaman Padişah'ın, küçücük bir çocukken gözünün önünde boğulan kardeşlerini seyretmenin korkunç azabından hâlâ kurtulamadığını kavradım.

Ömrü boyunca peşini bırakmayan bu görüntü, yüreğini saran zehirli sarmaşıklar gibi ona soluk aldırmamıştı.

"Atalarım çocukların ölüm emrini verdi ama hiçbiri bir sabiyi, günahsız bir yavruyu öldürmenin ne demek olduğunu bilmedi, hiçbir atam böyle bir cehennemlik manzarayı seyretmedi. Ben kendi öz çocuklarıma bunu yapamam. Onların narin boynuna ibrişim urgan attıramam. Kendi ölümüm pahasına onların canlarını koruyacağım. Çok düşündüm taşındım. Gece boyunca duvarları tırmalayıp ellerimi kanattım, inleyip durdum; kolay mı sanırsın, tahtla mezar arasında sallanmak ne demektir bilir misin? Ama şimdi rahatım, kararım kardır. Zinhar oğullarımın kılına zarar irişmesin. Son sözüm budur!"

Bu sözlerden sonra Padişah'ın ayaklarını sürüyerek uzaklaştığını duydum. Benim de aklım karışmıştı doğrusu. Padişah'a seslenip, çocukların ibrişim kordonla boğulmayacağını, sadece zehirleneceğini söylemek istedim, seslendim, yalvardım, çırpındım ama bir daha deliğin önüne gelmedi. Artık her şey bitmişti.

Elveda imparatorluk, elveda zenginlik hayalleri, elveda intikam!

Odama döndüğümde başım dönüyor, midem bulanıyordu. Karmakarışık duygular içindeydim, kafamı toplayıp doğru dürüst düşünemiyordum bile.

Sarayın sütunlu yollarına çıktım. Köşklerin arasındaki bahçelerde dolaştım. Sarayburnu'nun eşsiz deniz manzarasını ve engin mavilik üzerinde uçan beyaz martı sürülerini seyretmek bile yüreğimdeki galeyanı bastırmaya yetmiyordu.

Bütün iktidar hayallerim yıkılmıştı yıkılmasına ama bir yandan da hücrede yatan adam Padişah değil, bir baba olarak gözümde büyümüştü. Kendini oğullarına feda ediyor ve uzatılmış olan tahtı elinin tersiyle itiyordu.

Bu nasıl bir insandı, bu nasıl bir ruh yüceliğiydi?

Doğrusu hiç beklemediğim bu karar karşısında sarsılmıştım.

İstanbul, her zamanki gibi yine sisli süt beyazlığına gömülmekteydi. Sultan

Süleyman Han'ın, başmimarı Sinan'a yaptırttığı Süleymaniye şaheserinin minarelerine, kubbelerine baktım, hakanın ruhuna Fatiha okudum ve birazdan bu büyük hanın torunu uğruna girişeceğim şeyden ürpererek titredim.

Bu yüce gönüllü Padişah için bir şeyler yapmam ve onu kurtarmam gerekiyordu. Artık vakit gelmişti. Amacımı gerçekleştirmek için Büyük Valide'nin dairesine doğru yürüdüm.

Valide Sultan beni merakla karşıladı; çünkü kapıdaki cariyelerine, Padişah Efendimizle ilgili çok önemli bir şey söyleyeceğimi bildirmiştim.

Samur kürklere bürünmüş olan Valide, sinirli, bembeyaz kesilmiş zayıf yüzünde kor gibi yanan gözlerini dikmiş, konuşmamı bekliyordu.

"Sultanım, bir maruzatım var" dedim.

Öylece durdu, bir tek kelime etmeden devam etmemi bekledi.

"Birkaç gündür şehre ulaklar saldım. Neler olup bittiğini öğrenmeye çalıştım. Sonra kendim de Orta Cami'ye gidip kulağımla işitmek istedim."

"Neyi?" diye sordu büyük Valide.

"İstanbul halkı için için kaynıyor. Sultanım, bir isyan çıkmak üzere!" diyebildim.

Valide öne doğru eğildi, eliyle yakamdan tuttu, "Çabuk anlat!" diye fısıldadı.

"Padişah'ın haksız yere hapsedildiğinden dem vuruluyor ve onu tekrar tahta geçirmek ihtimali konuşuluyor" dedim. "Tecrübeli babası dururken yedi yaşındaki bir çocuğun hükümdarlığının uygun olmayacağını söylüyorlar."

"Asker taifesi de buna dahil mi?"

"Evet devletlûm, en çok onlar bu işin peşinde!"

Bu sözlerim üzerine Valide Sultan bir süre gözlerini kapattı. Arkasına yaslandı. Düşündü, düşündü, neden sonra gözlerini açtığında benim orada olmama şaşmış

göründü.

"Çıkabilirsin Ağa!" dedi.

Artık beni unutmuştu. Aklı yeni sorunla ilgiliydi ve ben geri geri çıkarken, onun duvara dikili kalmış bakışlarında oğlunun ölüm fermanını okudum.

Artık eski Padişah'ı hiç kimse kurtaramazdı.

Daha doğrusu ancak öldürerek kurtarabilir ve çektiği azaba bir son verebilirdi.

Odama gittim. Orada gâh gözyaşı dökerek, gâh Kuran okuyarak sabaha kadar inledim durdum. Padişahın hücresine gidecek yüzüm yoktu. Ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Bu davranışımla onu kurtarmış oluyordum, ama ölüm fermanını mühürlemek de bana düşmüştü.

Sabah olmak üzereydi. Koca saray yine ölüm sessizliği içindeydi.

Sanki kimse nefes almıyordu artık.

Köpekler bile havlamıyor, sabah kargaları ötmüyordu.

Ayaklarım beni kendiliğinden çinili odaya götürmüş. Birden kendimi pencerenin başında buldum. Bir süre ses çıkarmadan durup içeriyi dinledim. Hiçbir ses gelmiyordu.

Neden sonra bütün cesaretimi toplayarak, "Efendimiz!" diye seslendim.

Bir hışırtı oldu. Efendimin uyumadan bütün gece beni beklemiş olduğunu anladım.

"Efendimiz" dedim, "siz dünyanın en şanlı sülalesinden gelen büyük bir hükümdarsınız. Yüksek dağların kışı zorlu geçtiği gibi hükümdar hayatları da sıradan insanlarınkine benzemez."

Boğuk bir sesle, "Anladım ama" dedi, "hükümdarların boyunları da kullarınki gibi bir sıkımlıktır."

"Haklısınız Padişahım" dedim. "Ölüm ölümdür, ama hükümdar ölümü, kul

ölümüne benzemez. Bu dünyada ölümden kurtulabilen yok. Nice peygamberler, veliler, Harun Reşid, İskender-i Zülkarneyn gibi tacidarlar toprak altında kefen yırttı. Ne var ki herkes kendi derecesine, mevkiine ve asaletine göre ölmek zorundadır."

"Keşke şu anda sen hükümdar olsaydın da ben kulun olarak bunları sana öğütleseydim" dedi ve ağlamaya başladı.

Sultan'a diller döktüm, şanlı ecdadının geçmişini, Fatih atasının Konstantiniyye'yi nasıl zapt ettiğini, imparatorluğun kaç krala boyun eğdirdiğini anlattım durdum, ama hepsi nafileydi. Ölümle burun buruna gelen genç adamı bunlar ilgilendirmiyordu bile.

O zaman tekrar İstanbul ahalisinden, onu ne kadar sevdiklerinden, tekrar tahta çıkarmak için harekete geçtiklerinden söz edip, "Kullarınız size sonuna kadar bağlı kalacaktır ve ileride büyük bir padişah olarak anılacaksınız Sultanım!" dedim.

"Şehit Padişah..." diyerek düzeltti.

Sonra halk arasında neler konuşulduğunu biraz daha anlatmamı buyurdu.

Ona hayal gücümün elverdiği her türlü yalanı söyleyerek, bütün evlerde onun için dua edildiğini, camilerde onun kurtuluşu için mevlitler okutulduğunu, halkın şimdiden onu bir ermiş padişah gibi gördüğünü anlatmaya koyuldum.

Dünyanın büyük kralları, düşmanları da olsa böyle bir padişaha karşı savaşmaktan şeref duyduklarını belirtiyorlardı.

Tarihe kahraman ve şefkatli bir Padişah olarak geçecekti.

Bunun üzerine o kemikli elin yine delikten dışarı uzandığını gördüm. Elimi tuttu, içeri doğru çekti ve ömrüm boyunca inanamayacağım bir şey yaparak benim yaşlı ve siyah elimi öptü Padişah.

Dondum kaldım.

"Sağ ol lala!" dedi.

"Allah sana metanet versin yavrum" dedim.

Elimi geri çektiğimde, gözyaşlarımdan sırılsıklam olduğunu gördüm.

Yüreğim parçalanarak oradan uzaklaşıp odama gittim, rahlenin karşısına çöküp, ömrüm boyunca hiç anlamadığım, ancak son demlerinde yüce ruhunu tanıma olanağı bulduğum bu ermiş Padişah için Kuran okumaya başladım.

Derken mübarek şafak açıldı ve şehrin minarelerinden sabah ezanı okuyan müezzinlerin sesleri duyuldu.

Aptes alıp sabah namazımı kıldım. Secdeye baş koyarken bile aklım namazda değil, Padişah'ın hücresindeydi. Yüreğim pır pır ediyordu; kulağımı kabartmış, dışarıdan gelecek en ufak bir sesi dinliyordum.

Böylece bir saat daha bekledim ve hafif içim geçer gibi olduğu zaman taş duvarlara sürünen kumaşların ve hafif ayak seslerinin farkına vardım.

Demek ki vakit tamamdı.

Bir süre dışarı çıkmaya cesaret edemedim. Ne yapacağımı, nasıl davranacağımı bilemiyor, odanın içinde çırpınıp duruyordum.

Birden o sessizlikte küt! diye bir ses duyuldu. Padişah'ın kapatıldığı hücrenin kapısı baltalarla parçalanıyor olmalıydı.

Bu korkunç sesler saray duvarlarını zangır zangır titretirken, fırlayıp hücrenin önüne koştum.

Çinili odanın önüne toplanmış olanların benizleri sapsarıydı. Şeyhülislam ve vezirler, iki asesin baltalarla kapıyı yıkmasını izliyorlardı.

İçeriden hiçbir ses gelmediği dikkatimi çekti.

Çingene cellat, yamaklarıyla birlikte tir tir titriyor, elindeki ibrişim kordonu ne yapacağını bilemiyordu. Her an oradan kaçmak ister gibiydi.

Kapı devrildi ve içerinin kandil yanan loşluğunda bir an hiç kimse görünmedi. Vezirler kapıya doğru bir adım atıp, "Efendimiz!" diye fısıldadılar.

Eski Padişah'ın ömür boyu beklediği Azrail melek sonunda gelmişti işte ve bu korku yüzünden ya aklını tamamen kaçırmış ya da korkudan bayılmış olmalıydı.

İçeriden ses gelmemesinin başka bir anlamı olmaz diye düşünürken, yanıldığımı anladım.

Padişah kapıda göründü. Zayıflamış, avurdu avurduna geçmişti, ama dimdik duruyordu. Üzerindeki gülkurusu kaftanı düzeltmiş, sakallarını taramış ve başındaki ipek sarığı özenle sarmayı ihmal etmemişti.

Şimdi kapıda sanki idama hazırlanan değil de yabancı elçileri kabul eden bir padişah duruyordu.

İster istemez hepimiz, Padişah'ın ulu soyunu ve İsa Peygamber'in doğumundan bin üç yüz, Peygamberin hicretinden yedi yüz yıl sonra hanedanı kurmuş olan büyük dedesi Osman Bey'i düşündük.

Söğüt'te başlayan devlet kurma macerası, Konstantiniyye'nin alınışı ve imparatorluk ordularının dört kıtada at koşturmasıyla cihan egemenliğine dönüşmüştü, ama şimdi bu görkemli atalar, idam hücresinin önünde gururla bekleyen genç Padişah'ı kurtarmaya yetmiyordu.

Bu hali gören herkesin yüreğine bir korku düştü. Ama en çok cellat korkmuş olmalı ki birden kaçmaya başladı.

Asesler gidip celladı yakaladılar. Adamcağız, "Yapamam. Elimde değil, yapamam!" diye hıçkırarak ağlıyordu.

Padişah herkesin yüzüne tek tek baktı. Derine batmış ateşli gözleriyle hepimizi süzdü.

Gözleri benim üzerimde biraz daha fazla durdu sandım, ama emin olamadım. Gür ve kendinden emin bir sesle Allah'ın bir ve Muhammed'in onun elçisi olduğunu söyleyerek şahadet getirdi.

Ömür boyu korktuğu an geldiğinde bu kadar sakin ve onurlu davranacağını, kendisi dahil, hiç kimse tahmin edemezdi.

Yere diz çöktü. Başından sarığını kendi elleriyle çıkardı, yere koydu ve boynunu eğerek celladın kemendine doğru uzattı.

Cellat, elleri titreye titreye yaklaştı. Yamaklarıyla birlikte ibrişim kordonu Padişah'ın boynuna geçirdiğinde ben başımı çevirdim. Gözlerimden iki sıralı yaş dökülüyordu.

Hiçbir ses duyulmadı. Kimse kıpırdamadı, bir şey söylemedi, nefes bile almadı.

Padişah geceki davranışıyla beni yüreğimden vurmuştu. O, yanımda can verirken, bir daha hiçbir sultana bu kadar kalpten bağlanamayacağımı düşünüyor ve iki cihanda da benim tek padişahımın, son nefesini vermekte olan Efendim olacağına yeminler ediyordum.

Kölesinin elini öpecek kadar yüce gönüllü padişah, ancak bir ermiş olabilirdi.

Neden sonra hücrenin kapısına doğru baktığımda, Padişah'ın zayıf, cansız bedeninin kapının önünde uzandığını gördüm ve yüzünde sonsuz bir huzur okudum.

Boynu mosmor kesilmiş, dili dışarı çıkmıştı, ama yine de yüzü huzurluydu. Annesi acaba bu ölümü seyretmiş miydi?

Bebekliğinde cellat kemendinden kurtardığı çocuğunun, kendi emriyle boğuluşunu izlemiş olabilir miydi?

Biraz sonra kendilerine gelen vezirler Fatiha okumaya başladılar ve aseslerle birlikte Padişah'ın ölü gövdesini saygıyla taşıyarak götürdüler.

Hücrenin kapısında yapayalnız kaldım. O anda aklıma Gülbeden geldi.

Ne göreceğimi bilemeden ve biraz da korkarak çinili odaya girdim. Hem kapıdan ışık sızıyor hem de bir kandil odanın köşelerini aydınlatıyordu, ama her yer bomboştu. Gusülhaneye girdim. Orayı da en ince köşesine kadar gözden geçirdim ve birden köşeye yaslanmış Gülbeden'i gördüm.

Beyaz bürümcüklerin içinde bir melek gibi gülümsüyordu. Onu hiç böyle mutlu görmemiş, yüzünü aydınlatan bu tatlı gülüşe hiç tanık olmamıştım.

Gelinlik bir kız gibi terütazeydi. Yüzü sanki içerden aydınlatılmış gibi kutsal

bir pırıltıyla ışımıştı. Ondan yayılan akasya, tarçın, gül, süt bebeği karışımı kokunun daha da belirgin hale geldiğini ve neredeyse bütün saraya yetecek kadar arttığını fark ettim. Çevresinde küçük beyaz fareler oynaşıyor, eteklerinin altına girip çıkıyor, önüne kavuşturduğu ellerinin üstünde geziniyor, cik cik sesleriyle ona bir şeyler anlatmaya çalışıyorlardı.

Ne var ki Gülbeden ne onları duyuyordu, ne de kendisine, "Gülbeden, gelinim!" diye seslenen beni.

Yüzündeki mutlu gülümseme onu bu dünyadan çok uzaklara, ait olduğu gerçek melekler diyarına götürmüştü.

Bahçeye çıktım. Sarayburnu'na bakan taşlardan birinin üzerine oturdum. "Gülbeden!" diye inledim ve gözlerimi kapatıp onu tekrar görmeye çalıştım.

Münadiler, şehit Sultanımızın ölümünü duyurmak üzere İstanbul sokaklarına dağılmışlardı.

Şimdi, dirisinden esirgenen saygı ölüsüne gösterilecek ve Padişah büyük bir törenle atalarından birinin türbesine defnedilecekti. Ne var ki suçlarını örtmek için, bu büyük Padişah'ın deli olduğu söylentisini yayıyorlardı. Saray bahçesinde artan mırıltılar, onun delirdiğini, bu yüzden tahttan indirildiğini, türlü acayiplikler yaptığını anlatmaya başlamıştı.

İçimden isyan yükseliyordu ve cellat taşının üstüne çıkıp, "O deli değildi!" diye bağırmak istiyordum. "O deli değildi, büyük bir padişahtı, büyük bir insandı. Dünya yüzüne böyle şefkatli bir baba gelmemiştir. Oğullarına zarar gelmemesi için kendi boynuna ilmek atılmasını kabul eden ve koca imparatorluğu elinin tersiyle itip evlat sevgisine değişmeyen bir ermiştir o! Evladını korumak için canını veren bir büyük padişahtır benim yüce efendim!"

Ne var ki tahmin edebileceğiniz gibi bu sözlerin hiçbirini söyleyemedim, acımı içime akıttım ve halifenin mekânının cennet olması için dua etmeye başladım. Orada epey kalmışım.

Derken akşama doğru davullar vurdu, borular öttü ve yedi yaşındaki yeni

Padişahımız kır atının üzerinde güneş gibi parlayarak meydana çıktı. Vezirleri, beyleri, gümüş eyerli, kırmızı örtülü ve sorguçlu atlarının üstünde, Efendimizin arkasından gidiyorlardı.

Altı tuğu gökyüzüne ışıltılar saçarak ilerliyordu.

Ne yapacağımı şaşırdım. O görkem, o azamet karşısında gözlerim doldu ve yüreğimden sökülüp gelen bir çığlıkla, "Padişahım çok yaşa!" diye haykırmaya başladım.

Sonra Padişahımız ve yanındakiler bir yıldız kümesi gibi geçip gittiler.

Orada tek başıma kalakaldım; yere eğilerek, ömrümü yoluna feda edeceğim Efendimin atının izlerine yüz sürdüm.

Yeni halifemizi koruması için Yüce Allah'a dua etmeye koyuldum.

İnşallah yeni padişahımız da merhum babası gibi, bu âciz köleden şefaatini esirgemeyecekti.

Çünkü benim yedi yaşındaki Efendimin iktidarı ve yüreklere korku düşüren saltanat alayı, sadece fani bir kulun değil, bakışlarıyla cümle mahlukatı felcedip lal ü ebkem bırakan bir engereğin bile gözünü kamaştıracak kadar muhteşemdi.

Söyleşi

Zülfü Livaneli'ye *Engereğin Gözü* için sorular

***Engereğin Gözü*'nde efendi-köle diyalektiğine köle cephesinden bakış söz konusu. Bunu Habeş Süleyman Ağa'nın, efendisi olan padişaha bakışındaki kabaca üç aşamalı değişimlegörmek mümkün. Önce nerdeyse tapınma düzeyine varan bir bağlılık. Sonra, efendinin de aslında bütün yetersizlikleri, hatta kötülükleriyle herhangi bir insan olduğunun bilincine varış. En sonunda da efendi ile kölenin insan olmakta eşitlendiği bir noktada ortaya çıkan derin bir hayranlık.**

Ancak, gelinen sonu belki asıl belirleyen, kahramanın yeni efendisine karşı gösterdiği "Kral öldü, yaşasın kral" tavrı. Sizce iktidarın büyüleyiciliği nerden kaynaklanıyor, değişkenleri nelerdir?

Bu romanı "iktidar alevinin çevresinde dönen pervaneler"i anlatmak için yazdığımı söylemiştim. Bazı insanlar için bu öyle bir tutku ki o alevin kendilerini yakıp kavurması tehlikesine rağmen oradan uzaklaşamıyorlar. Unutmayalım: "Ya devlet başa, ya kuzgun leşe" deyimini yaratan biziz. İktidara yakın çevreler hep kelle koltukta yaşarlar ve çoğunun hikâyesi trajik bir idamla noktalanır; Osmanlı vezirlerinden Adnan Menderes'e kadar. Osmanlı tarihçilerini okuduğumuz zaman, padişaha yakın olmanın, devlet sorumluluğu üstlenmenin korkunç tehlikeli bir iş olduğunu anlıyoruz. Buna rağmen insanlar o tehlikeli makamlara gelebilmek için çırpınıp duruyorlar. Bu normal bir davranış değil ama siyasetin öyle bir büyüsü var ki insanın aklını başından alabiliyor. Bu belki de insan denilen canlının topluluk halinde yaşama ve hiyerarşik olarak yükselme içgüdüleriyle açıklanabilir. Ama bana yine de normal gelmiyor.

Peki, bu durumu tersine çevirirsek, iktidar sahibi nasıl bakar tebaasına? Eğer anlatıcı padişah olsaydı *Engereğin Gözü* nasıl bir roman olurdu?

Romandaki padişah hasta bir adam. Çocukluğunda kardeşleri gözünün önünde boğdurulmuş, boynunu ibrişimden son anda kurtarmış ve yıllarca bir kafesin arkasında öldürülmeyi beklemiş bir genç adam. Bir gün bu adamı kafes arkasından çıkarıyor, başına Hz. Ömer'in sarığını giydiriyor ve hükümdar oldun diyorsunuz. O andan itibaren imparatorluğun üç kıtadaki uçsuz bucaksız toprakları üzerinde bulunan her şeyin sahibisiniz. İnsanların canlarının bile. Bu

iktidar gücü insanı delirtiyor elbette. Eğer romanı padişahın ağzından yazsaydım *Bir Delinin Hatıra Defteri* gibi bir üslup benimsemem gerekirdi.

***Engereğin Gözü,* konusunun gerektirdiği dilin kullanımı açısından kitaplarınız içinde istisnai bir yerde duruyor. Nerdeyse bir "yazı dili olarak Türkçe" etüdü gibi. Örneğin, kahramanınıza söylettiğiniz *"Dikkatli davranmak ve fısıltılardan, yapraklar arasında gezinen rüzgârdan, bakışlardan anlam çıkarmak uzun yaşamamı sağlayan en önemli alışkanlıktı"* cümlesi Köroğlu'nun *"Ben bir Köroğlu'yum dağda gezerim / Esen ürüzgârdan hile sezerim"* dizelerini hatırlatıyor. Kitaptaki ithafınızda sözünü ettiğiniz Evliya Çelebi ve Naimâ dışında Türkçenin anonim kaynaklarındaki söylem zenginliğinden de yararlandığınız kanısına varsak, yanılmış olur muyuz?**

Haklısınız, bu romanda üslup öne çıkıyor. O dönemin mantığı ve diliyle yazmaya çalıştım. Yazar olarak ben anlatsaydım, roman farklı olurdu. Bu dil benim değil, anlatıcı Haremağası'nın dili. Doğrusu dili, günümüzün kelimeleri ve kavramlarıyla kısıtlamadan, özgürce, bütün kaynaklardan yararlanarak kullanmak –hatta biraz savurmak diyebiliriz buna– hoşuma gidiyor. Keşke bütün romanlarımı böyle yazma olanağına sahip olsaydım, ama bunun mümkün olmadığını biliyorum. Çünkü her roman kendi dilini, kendi üslubunu belirliyor.

Roman, önceki baskılarda yer alan söyleşinizde de vurguladığınız gibi, "tarihsel dekor içinde insan psikolojisinin derinliklerine varabilme"yi amaçlayan bir eser. Dolayısıyla olayların ana mekânı olan Topkapı Sarayı, tam bir dekor gibi bile değil, sadece bir arkaplan olarak yer alıyor kitapta. Kitabın ilk çıkışından 15 yıl sonra, aynı mekânın ya da başka tarihsel mekânların nerdeyse roman kahramanı düzeyinde rol oynayacağı, daha klasik formatta tarihsel roman(lar) bekleyebilir miyiz sizden?

Önce şunu belirteyim. *Engereğin Gözü*'nü tarihsel bir roman gibi görmüyorum. Bütün çağlar ve mekânlar için geçerli –buna gelecek de dahil– bir iktidar/birey ilişkisini anlatmak istedim. Topkapı Sarayı sadece bir dekor, belirttiğiniz gibi bir arkaplan. Padişahı günümüze getirip bir diktatör, hadımı ise onun yardımcısı yapabilirsiniz. Fazla bir şey değişmez. Ne var ki insanlar ilk bakışta dekora takılıyor ve bu romanı da hemen "tarihsel roman" kategorisine sokuyorlar. Bu tehlikeye dikkat çeken Fransız yayıncım Gallimard'ın yöneticisi sırf bu nedenle kitabın çevrilip yayımlanmasını erteledi, diğer romanlarımın arkasına aldı. Çünkü Fransa'da bir tarih yazarı gibi algılanmamı istemiyordu.

Yazar Zülfü Livaneli, yayımladığı ilk romanı *Engereğin Gözü*'ne bugünden nasıl bakıyor?

En sevdiğim romanlarımdan birisi bu. İstediğimi yapmaya çok yaklaştığım bir kitap. Zaten okurlar içinde bu romanı ayrı bir yere koyan, "en iyi romanım" sayan geniş bir kitle var.

Bu arada bir şeyi daha açıklamama izin verin. 1996 yılında roman yayımlanırken isim konusunda çok düşünmüştüm. "Bir Haremağasının Anıları" gibi, çarpıcı ve iç gıcıklayıcı birçok isim geldi aklıma ama bunların "ticari" olmasından korktum. Romana Osmanlıyı ve haremi çağrıştırmayan, onu bu tip basmakalıp romanlardan ayıran zor bir isim koydum: *Engereğin Gözündeki Kamaşma.* Ama daha sonra okurlarımdan bu isimle ilgili birçok yakınma geldi. Zor söylendiğini, akılda kalmadığını belirtiyorlardı. Bu yüzden romanın adını kısalttım ama yine de herkesin aynı roman olduğunu anlayacağı bir biçimde bıraktım. Yaşadığım sürece kitaplarım üzerinde değişiklik yapma hakkını saklı tutuyorum hep.

Söyleşi

Engereğin Gözü üzerine Zülfü Livaneli'yle...[*]

Bu bir "ilk roman" mı?

Aslında ilk romanım değil, ama bilinen ilk romanım olacak. Yıllardan beri roman yazıyor ve bu işe çok önem veriyorum. Ne var ki, verdiğiniz önem büyüdükçe, yayımlamanız da güçleşiyor. Stockholm'de yazdığım büyük roman var elimde. Her yıl yeniden yazıyorum. 1978 yılında öykü kitabımı yayımlamıştım. Şanslı bir kitap oldu. Türkiye'de 50 bin dolayında sattı ve yabancı dillere çevrildi. Hatta İsveç televizyonu *Arafat'ta Bir Çocuk* öyküsü üzerine film bile yaptı, ama o yıldan beri edebiyatla ilgili kitap yayımlamadım.

Bu romanı yaklaşık üç yıl önce yazmaya başladım. O dönemde *Sabah* gazetesindeki köşemde, XVII. yüzyılda geçen bir roman yazmaya başladığımı duyurmuştum, işte o zamandan beri bu çaba sürüp gidiyor. Bu dönemi özellikle belirtmek istiyorum, çünkü romanın üç günde yazılabileceğini sanan bazıları "Son zamanlarda tarih gündeme geldi de onun için..." falan diye başlayan, son derece gereksiz yorumlar yapabilirler. Ben bu konuyu 7-8 yıldır kuruyorum.

"Tarihsel bir roman" diyebilir miyiz?

Bana kalırsa tarihsel roman kategorisine girmiyor. Yalnızca, tarihi, dekor olarak kullanıyor. Roman, Topkapı Sarayı'nda geçiyor, Osmanlı İmparatorluğu'nun en karışık ve acılı dönemlerinden birini anlatıyor. Ne var ki, hiç kimsenin adı yok. Herhangi bir padişahın ya da vezirin adı verilmiyor. Tabii konuya yakın olanlar anlarlar, ama benim amacım tarihsel olayları sıralamak değil, o dekor içinde insan psikolojisinin derinliklerine varabilmek.

Tarihsel gerçek ve kurgu orantısı nedir?

Hiç ad ve tarih belirtmemem, bir roman özgürlüğüne kavuşabilmek içindi, ama yine de olaylara ve ayrıntılara sadık kalmaya çalıştım. Bazı konuları bilerek değiştirdim. Mesela İbrahim hapsedilmeden önce oğlu tahta çıkarılmıştır, ama romanda, tahta çıkma töreni babanın hapsedilişinden sonra yapılmaktadır. Bunun gibi bazı kurgu ve ayrıntı değişiklikleri var. Temel noktalar gerçeğe uygundur, ama derin bir gerçekliktir bu; ayrıntılarda yitip gitmeyen bir gerçeklik.

Neden zenci ve hadım bir başkarakter?

Romandaki temel eksen, iktidarın çevresinde ışık görmüş pervaneler gibi dönen insanlar üzerine kurulu. İktidar, insanları değiştiriyor. İktidar görkemi öyle bir şey ki, "bakışıyla her canlıyı kımıltısız hale getiren bir engereğin bile gözünü kamaştırıyor".

Romanın kahramanı zenci hadım da iktidar yamaçlarına yakın duran ezilmiş bir adam tipi. Bazen kahraman, bazen korkak... Kimi zaman kendisini imparatorluk ailesine eş görüyor, kimi zaman bir hamamböceği kadar değersiz.

Roman, iktidar ateşiyle kıvranan insanları konu ediniyor. Bu yüzden tarihsel değil, tarihi dekor olarak seçmiş roman türü.

Ortega y Gasset, "Tarih, insan gerçeğini anlamanın tek yoludur" diyordu. Gerçekten de Shakespeare'in bütün trajedilerini gerçek olaylara dayandırması ve tarih üzerine kurması rastlantı değil.

Hamlet'i okuduğumuz zaman XVII. yüzyıldaki Danimarka sarayının yaşamını değil, insan ruhunun akla ziyan kargaşasını algılıyoruz.

Son yıllarda aydınlar niçin Osmanlı tarihine yeniden ilgi duyuyorlar sizce?

Doğrusu buydu da ondan. Bizi İngilizlerden, Japonlardan ya da dünyada öteki halklardan ayıran ve ulusal karakterimizi oluşturan en büyük maya Osmanlı'dır. Bir yazar buna, "İçinden çıktığımız, daha doğrusu bir türlü içinden çıkamadığımız Osmanlı" diyordu. Günümüz Londrası'nda yaşayan bir İngiliz'in karakterinde nasıl Victoria, Edward, Richard dönemlerinin etkisi varsa ve İngiltere bunlarsız düşünülemezse, biz de Osmanlı olmadan kavranamaz insanlarız. Galiba, halkların kolektif bilinçaltı, düşündüğümüzden daha önemli. Bunca sadrazamını idam etmiş bir imparatorluk, cumhuriyete dönüştüğünde hemen bir başbakan asıyor.

Benim bu romana yoğunlaşmam ise daha başka bir nedenden, Osmanlı tarihçilerine olan büyük tutkumdan doğdu. Yıllar boyunca sabahlara kadar okudum, hâlâ okuyorum. Herhalde dünya yüzünde bu kadar gerçeküstü, bu kadar korkunç ve görkemli bir tarih az bulunur. Sonra Latin Amerika romanını düşündüm. "Büyülü Gerçekçilik" akımına dönüştürdükleri Karayip masalları, Osmanlı'nın inanılmaz zenginliği yanında çocuk oyuncağı gibi kalıyordu.

Osmanlı tarihindeki şiddeti işlemekten kaçınmamışsınız?

Bütün imparatorluklarda şiddet var. Biz, devlet adamlarının öldürülmesini yalnızca Osmanlı'ya özgü sanıyoruz. Oysa Bizans İmparatorluğu'nda 30'dan fazla imparator öldürülerek can vermiş. Peygamberden sonra İslam halifelerinin yarısından çoğu eceliyle ölmemiş. Roma'yı zaten biliyoruz.

Şiddeti, bugünün değil o günün ölçüleriyle ele almak gerekiyor. O çağlarda insan yaşamı bugünkü değeri ifade etmiyordu. O yüzden mesela bir isyan bastırıldığında kesilmiş kellelerden kule yapılması ve kalan binlerce kellenin bal dolu keçeler içine konarak İstanbul'a gönderilmesi olağan sayılıyordu. Yugoslavya'nın Niş kentinde Kellekule diye bir mahalle var. Oraya gidince Osmanlı'ya karşı isyan edenlerin kellelerinden yapılmış bir kulenin yükseldiğini görüyorsunuz. Aralarına harç konmuş kelleler...

Roman, şiddeti sömürmüyor, bir albeni öğesi olarak kullanmıyor, ama dokusuna yedirmeye çalışıyor. Erotizm de öyle... Osmanlı tarihini erotizmden ayıramazsınız.

Osmanlı tarihçilerinin dili, üslubunuza sinmiş. Bu bilerek mi oldu?

Evet! Ben Naimâ ve Evliya Çelebi'nin müthiş etkisi altındayım. Onların dilini tekrar yaratmaya çalıştım, hatta bazı çok güzel cümlelerini olduğu gibi aldım. Bu roman, başka bir dille yazılamazdı zaten.

Ayrıntıların doğru olması için değerli Murat Bardakçı'nın romanı okuyarak düzeltmeler yapmasını rica ettim. Sağ olsun, kendisi çok önemli bir kitap üzerinde çalıştığı halde beni kırmadı ve önemli bir katkı sağladı.

Günümüze bir mesaj: Neden iktidar üzerine bir alegori?

Çünkü iktidar ilişkileri içinde böylesine çürümüş, kişilikleri yıkılmış, mahvolmuş insanların bile, yüreklerinde dürüst, onurlu kıvılcımlar çakıyor ve zaman zaman bunlar su yüzüne çıkarak, dünya yüzündeki maceramızın temel direğini ortaya koyuyor. Ne kadar karanlığa batsa da, insan yüreğinde bir temizlik ve bir cevher var. Bu yüzden ben buna "Karanlıkla aydınlık arasında bir roman" diyorum.

Görüşler

Livaneli'nin olağanüstü romanı

Benzersiz bir kitap bu!

Daha önce bu romana benzeyen, aynı değere sahip olan ve sürekli, beklenmeyen sürprizler taşıyan bir kitap okumadığımı belirtiyorum.

Ama daha da ötesi; insan kitabı okumaya başlar başlamaz, diğer yazarlar ve şairlerden –evet, bu kitap bir şair tarafından yazılmıştır– edindiği deneyimlerin, onu, bu romanın özünü oluşturan yeni ve şaşırtıcı değerleri kavramasına hazırlamadığını kavrayacaktır.

Yeni bir okura demek isterdim ki; evet, oku ve şaşır!

İnsanların tanıdığın yurttaşlardan bütünüyle farklı davrandığı bir kitap okumayalı ne kadar oldu?

İşte bu böyle bir kitap.

Gerçekten.

Elia Kazan, 31 Mart 1998, New York

Görüşler

Yunanca baskıya önsöz

Değerli dostum Zülfü Livaneli'nin bu harika kitabına önsöz yazdığım için çok mutluyum. Yunan okuru bu kitaba gereken saygıyı gösterecektir; çünkü bunu gerçekten hak ediyor.

İtiraf etmeliyim ki yazar Livaneli'yi keşfetmek benim için çok hoş bir süpriz oldu. Kendisine besteci ve yorumcu olarak çok saygım var. Fakat sizi gelenekle yoğrulmuş klasik bir Türk hikâyesi okuduğunuza inandıran ya da kendisini bir halk anlatıcısı paltosu altında gizlemeyi bilen olağanüstü bir yazar ve bir dil ustası olduğunu bilmiyordum.

Bu kitabı bir solukta hiç ara vermeden okuyacaksınız.

Özellikle de biz Yunanlılar açısından özel bir önemi var: Çünkü Yunanlılar için son derece dehşet verici olan "sultan" kelimesinin arkasında gizlenen saklı dünyayı keşfediyoruz. Fakat öyle görünüyor ki Osmanlı İmparatorluğu'nun yüksek yönetimi, kendi yurttaşlarına ve özellikle yakın çevrelerine aynı derecede, belki de çok daha aşırı ölçüde sert davranmış.

İnanılmaz şiddetle dolu bir dünya; ama aynı zamanda büyülü, neredeyse gerçeküstü! Mutlak iktidarın ne derece aşırı noktalara gidebileceğini gösteriyor.

Kitabın ahlaki çıkarımı şu: Bu tip hikâyeler zaman içinde biçim değiştirerek tekrarlanıp duruyor ve insanoğlunun garip doğası kanımı donduracak kadar korkutuyor beni.

Mikis Theodorakis, 15 Kasım 1999, Atina

Kitabı merakla ve son sayfasına kadar eksilmeyen bir zevkle okudum. İnsanın, düşsel, zalim ve bazen de umutsuz bir dünyayı keşfetmesini sağlıyor. Filmlerde romantik bir biçimde gösterilen harem evrenini ve genç kadınların yaşadığı hapis

hayatını hiçbir kuşkuya yer bırakmayan bir gerçeklikle betimliyor.

Costa Gavras, 3 Mart 1998, Paris

Kültür yalnız müzik değildir. Livaneli'nin bu kitabının Yunanistan'da bu denli başarı görmesinden de anlaşılacağı gibi iki ülke yazarları da birbirlerinin ülkelerinde "sanki onlardan biriymiş gibi" okunuyor.

Mikis Theodorakis, *Sabah*, 16 Aralık 2000

Zülfü bana *Engereğin Gözü* romanını verdiğinde çok şaşırdım. Bana roman yazdığından hiç söz etmemişti. Okuyunca da daha çok şaşırdım. Zülfü bir tarih romanı, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir zaman kesitini yazmıştı. Bana göre tarih romanı zor bir işti. Bizim edebiyatımızda bunun hiç başarılı bir örneği yoktu. Dünya romanından da en büyük örnek *Savaş ve Barış*'tı. Tarih romanı yazmak bir çıkmaz yol muydu? Bu soru beni hep uğraştırdı. Ama Zülfü bunun üstesinden gelmişti. Hem de değme yazarın başaramayacağı kadar. İnsanları hem derinlemesine psikolojileriyle, hem de en küçük gerekli ayrıntılarıyla izlemişti. Zülfü'nün sonsuzcasına yalın dili, nefes kesen kurgusu da cabası.

Bu roman hem karanlığın hem de aydınlığın, umudun romanıdır. En yıkılmış, en çürümüş bir insanın içindeki insani duyguların, bir an gelip, bir ışık topu olup parladığı roman birçok nitelikleriyle yalnız ülkemizde değil, dünyada da hayranlıkla karşılanacak, hak ettiği yere oturacaktır.

Yaşar Kemal, 26 Eylül 1996, İstanbul

Zülfü Livaneli felsefi, incelemesini edebi biçimde öylesine kotarmış ki bütün bölümler bir eğlence, bir sinir gıdıklaması ve Platonvari erotik bir şaka.

Monica Garbe, *Neue Zuricher Zeitung*

Livaneli, roman formunun temel unsurlarını, 17. yüzyıl İstanbulu'na dair bu anlatıda bir araya getiriyor: Osmanlı Sultanı'nın tahtından edilmesi ve bunun pratik ve psikolojik sonuçları etrafında gelişen hikâye; ana karakter siyahi Haremağası, Sultan, Sultan'ın annesi ve haremdeki kadınlardan oluşan roman kişileri ve yazarın evrensel hakikatlere bakışını yansıtan bir üslup.

Engereğin Gözü tarihsel bir roman. Olaylar, Osmanlı İmparatorluğu'nun önlenemez gerileme sürecinin başlarında ve çoğunlukla sarayda geçiyor. Yazar

dönemin ruhunu ve saray atmosferini başarıyla canlandırıyor; saraydaki törenleri ve entrikaları ayrıntılı bir şekilde betimliyor.

Bu aynı zamanda da felsefi bir roman, çünkü karakterleri harekete geçiren değişken motifleri ve onların etik değerlerini irdeliyor. Yazar roman kişilerini çok incelikli bir şekilde işlemiş. *Engereğin Gözü* sonuyla okurları şaşırtabilir.

Keith Hitchins, *World Literature Today,*

Illinois Üniversitesi, Urbana, 22 Mart 2001

Bir Türk yazarının romanını okumak benim için alışık olmadığım türden heyecan verici bir şey...

Dae Noung Yoon, *Joong Ag* (gazete), 2 Mart 2002

Dae Noung Yoon, bu romanı okurken ünlü İngiliz antropolog J. G. Frazer'in eseri *Altın Dal*'daki kutsal ağacın etrafında gece gündüz dolaşan korkunç kralı anımsadığını söyler. Birinin gelip kendisini öldürerek tahtını elinden alacağı korkusuyla uyuyamayan bir kralın hikâyesidir bahsettiği.Dae Noung Yoon, insanlık tarihi boyunca devam edegelmiş iktidar hırsı ve savaşını merak edenlere, 17. yüzyıl Osmanlı tarihini arka plana alarak işleyen Türk romanı *Engereğin Gözü*'nü tavsiye eder.

Yazar Kyong Rin Chon, *Engereğin Gözü* üzerine yazmayı da ihmal etmemiş ve yine *Hankyoreh* gazetesindeki köşesinde, "İpek Elbiseli Zalim Hikâye" başlığı ile güzel bir yazı kaleme almıştır. Kyong Rin Chon, bu sefer sadece roman hakkındaki düşüncelerini kaleme almakla kalmamış, Türkçe ile Korece arasındaki dil akrabalığını da vurgulayarak romandaki cümlelerin bu denli şiirsel olarak verilebilmesinin nedenini, iki dildeki benzerliğe bağlamıştır.

Nana Lee, Hankuk Yabancı Diller Üniversitesi

Türkoloji Bölümü, Güney Kore, 2007

Engereğin Gözü imparatorluğun hareminde geçiyor. Hikâye haremin denetimini ele geçiren siyah haremağasının ağzından anlatılıyor. Haremağası haremde tanık olduğu hayatları, Sultan'ın annesi Valide Sultan tarafından tahttan indirilişini ve sarayın gizli bir bölümünde hapsedilişini anlatarak başlıyor hikâyesine. Bu roman Batılı bir romancı tarafından değil de çalışmasını ülkesinin tarihi kayıtlarına dayandıran bir Türk yazar tarafından yazıldığı için dikkate değer. Roman hareme farklı bir gözle bakmamızı sağlıyor ve haremin cinsel imajının abartıldığını gösteriyor.

Nana Lee, *Journal of Mediterranean Area Studies,* 2004

Despotluk 17. yüzyılın sonlarında ve özellikle de 18. yüzyılda Avrupa'yı dehşete düşüren bir kavram ve iktidar şekli olarak ortaya çıkar. Osmanlılardaki yönetim sistemi de, siyasal mantığı tehdit eden niteliğiyle, 17. yüzyılın ikinci yarısında Avrupalı gözlemci için politik canavarlığın mükemmel bir örneğidir. Despotluk olarak adlandırılacak bu sistem, hem bir tür cezalandırma tehdidi, hem de emirlere uyma çağrısıdır. Livaneli'nin romanı da, mutlak ve ölümcül bir zevk kaynağı olan iktidar kavramı üzerinde odaklanarak, Osmanlı haremini ve buradaki canavarlık olarak tanımlanacak entrikaları anlatmaktadır.

Bu anlatı tehlikeye dikkat çeken bir kalemden çıkmıştır.

Altan Gökalp, CNRS, Mart 1997, Paris

Engereğin Gözü'nde Naimâ'nın ve Evliya Çelebi'nin üslubunun modern yazı dilimize uyarlanması, romana ayrı bir tat veriyor. Zülfü Livaneli, *Engereğin Gözü*'nün temel eksenini "iktidarın çevresinde ışık görmüş pervaneler gibi dönen insanlar üzerine" kurmuş. Zülfü Livaneli'nin romancılıktaki başarısını görmek, Osmanlı sarayının dekor olarak kullanıldığı psikolojik bir roman okumak isterseniz, *Engereğin Gözü* ilginizi çekecektir.

Emin Karaca, *Radikal*, 16 Aralık 1996

Ünlü bestekâr ve yazarımız Zülfü Livaneli'nin kitabı Yunanistan'da satış rekoru kırdı. Böylece türküleri ve şarkılarıyla Yunanlıların en gözde yabancı bestekârı olan Livaneli diğer yeteneği olan yazarlık yanını da Yunan halkına sevdirmesini

bildi. *Engereğin Gözü* eserinin Helence'ye çevrildiği ve piyasaya sürüldüğü bir yıl içinde Yunanistan'da tam 7 baskı yapmasıyla Livaneli "en çok okunan Türk yazarı" listesine giriverdi.

Stelyo Berberakis, *Sabah,* Aralık 2000

Zülfü Livaneli'nin *Engereğin Gözü* adlı romanı Almanca yayımlandı; eser Frankfurt Kitap Fuarı'ndaki eleştirmenlerden de tam not aldı. Alman basınında Livaneli ve kitabı geniş biçimde yer aldı. Almanya'nın önemli Türkolog çevirmenlerinden Monica Garbe yazısında, "Platonvari anlayışa sahip son derece usta bir eser ve okumak çok zevkli!" cümlesini kullandı.

Refik Durbaş, *Sabah,* Kasım 2000

Fotoğraf: Ercan Arslan

Yıllardır Topkapı Sarayı'ndaki hücresinde kapalı tutulan Şehzade, hiç beklemediği bir anda tahta çıkarılır, böylece iktidarın tek sahibi olur. Haremağası Süleyman ise Habeşistan'dan koparılıp hadım edilerek saraya getirildiğinden beri onun en sadık kulu ve –iktidarsızlığına rağmen– Harem'in tek hâkimidir. Valide Sultan'ın iktidar hesaplarıyla oğlunu yeniden hapsettirmesi, ilişkileri iyice içinden çıkılmaz bir hale sokacaktır.

Engereğin Gözü, Haremağası ile Padişah arasındaki köle-efendi ilişkisi aracılığıyla, "bakışıyla her canlıyı kımıltısız hale getiren bir engereğin bile gözünü kamaştıran" iktidarın büyüleyiciliği üzerine alegorik bir roman. Bir yanıyla da bir "dil şöleni": Zülfü Livaneli, Evliya Çelebi'nin, Naimâ'nın ve Türkçenin büyük dil ustalarının izini sürüyor.

DK DOĞAN KİTAP

[*] *Engereğin Gözü*'nün Nisan 2011'de Remzi Kitabevi tarafından yapılan 24. basımından alınmıştır.